

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Karen Žorž

MIKRO DRŽAVE IN NJIHOVA DIPLOMACIJA

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Karen Žorž

Mentor: doc. dr. Milan Brglez

MIKRO DRŽAVE IN NJIHOVA DIPLOMACIJA

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

ZAHVALA

Tatu in mami, ker sta mi omogočila, da sem razširila svoja obzorja ter mi na tej poti venomer brezkompromisno pomagala in zaupala.

Prijateljem doma in v tujini, ker so me vzpodbujali in mi pomagali z uslugami, ki jih bom le težko povrnila.

Hvala dr. Milanu Brglezu, ker mi je bil vedno na razpolago in pripravljen pomagati, še posebej pa za njegovo potrpljenje in prilagodljivost pri premoščanju logističnih težav.

MIKRO DRŽAVE IN NJIHOVA DIPLOMACIJA

Mikro državam in njihovem mednarodnemu delovanju strokovnjaki mednarodnih odnosov posvečajo relativno malo pozornosti, vendar pa njihova fizična, ekonomska in politična specifičnost ponuja zanimive iztočnice za raziskovanje. Pričujoče diplomsko delo poskuša najprej poiskati lastnosti mikro držav, ki bi pripeljale do oblikovanja definicije te skupine držav. Čeprav se je pri tem potrebno spopasti s številnimi teoretičnimi vidiki postavljanja definicij, delo ponudi lastno definicijo mikro držav, ki upošteva tako kvantitativne kot tudi kvalitativne kriterije. V nadaljevanju so predstavljene nekatere druge skupne lastnosti mikro držav, ki jih umeščajo med posebnosti v mednarodni skupnosti. V zadnjem delu je pozornost preusmerjena na diplomatsko aktivnost teh držav. Njihovi relativno ozki zunanjepolitični interesi, ki so povečini posledica njihove majhnosti in omejenih virov, močno pogojujejo tudi njihove diplomatske mreže. Tako pri izbiri držav, s katerimi bodo izmenjale diplomatske predstavnike, kot tudi pri izbiri načina predstavljanja, se mikro države izkažejo za preudarno selektivne. Poleg bilateralnega je zanje pomembno tudi delovanje na multilateralnem nivoju, saj preko članstva v regionalnih organizacijah, še posebej pa preko članstva v OZN, pomembno premagujejo svojo fizično majhnost. Skozi analizo njihovih fizičnih, ekonomskih in političnih lastnosti, njihovih zunanjepolitičnih interesov in njihovih diplomatskih mrež poskuša diplomsko delo narediti nekakšen uvod v mednarodno realnost mikro držav, ki, tako kot one same, trpi zaradi njihove majhnosti.

Ključne besede: mikro država, država, diplomatski odnosi, diplomatsko predstavništvo

MICRO STATES AND THEIR DIPLOMACY

Micro states and their international activity gain relatively little attention among the international relations scholars. However, their specific physical, economic and political characteristics offer some interesting material for research. The present work in its first instance tries to identify the criteria for the definition of this group of states. Even though it has to face different theoretical issues of defining a group of states, it offers a custom-made definition that takes into consideration different quantitative and qualitative criteria. In the following chapter it focuses on other common micro states' characteristics that place them among exceptions in the international community. In the last part the focus shifts to these states' diplomatic activity. Micro states are rather selective in choosing the states with whom they would exchange diplomatic representatives and also in choosing the method of diplomatic representation. Besides bilateral multilateral diplomacy also plays an important role in the micro states' international activity, since the membership and participation in the regional or universal international organizations such as the United Nations allows them to overcome their physical smallness. Through the analysis of their physical, economic and political characteristics, their foreign policy issues and their diplomatic missions' system the present work tries to make an introduction to the international reality of the micro states, which is clearly affected by their smallness.

Key words: micro state, state, diplomatic relations, diplomatic mission

KAZALO

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV.....	7
SEZNAM SLIK, TABEL IN PRILOG	9
1. UVOD	10
2. OPREDELITEV TEMELJNIH TEORETIČNIH POJMOV	14
2.1 DIPLOMACIJA	14
2.1.1 <i>Diplomatski odnosi.....</i>	16
2.1.2 <i>Diplomatsko predstavništvo</i>	17
2.1.3 <i>Naloge diplomacije</i>	18
2.1.4 <i>Bilateralna vs. multilateralna diplomacija</i>	19
2.2 ZUNANJA POLITIKA.....	20
2.2.1 <i>Zunanja politika in diplomacija</i>	21
2.3 MIKRO DRŽAVA.....	21
2.3.1 <i>Problem klasifikacije in definicije.....</i>	21
2.3.1.1 <i>Definicijski pristop.....</i>	22
2.3.1.2 <i>Konstruktivistični pristop.....</i>	24
2.3.1.3 <i>Sektorski pristop.....</i>	26
2.3.2 <i>Definicija mikro države.....</i>	27
2.3.2.1 <i>Kvantitativni kriteriji.....</i>	28
2.3.2.2 <i>Drugi kriteriji.....</i>	30
2.4 SKLEP.....	33
3. MIKRO DRŽAVE.....	34
3.1 SKUPINE MIKRO DRŽAV	34
3.2 POJAV MIKRO DRŽAV	36
3.2.1 <i>Nastanek mikro držav.....</i>	38
3.2.2 <i>Kriteriji državnosti</i>	40
3.2.3 <i>Suverenost (mikro) držav</i>	42
3.2.4 <i>Priznanje nove države</i>	43
3.2.5 <i>Metode priznanja države.....</i>	44
3.3 SKLEP	46
4. DIPLOMACIJA MIKRO DRŽAV.....	48
4.1 ZUNANJA POLITIKA MIKRO DRŽAV.....	48
4.1.1 <i>Vplivi na oblikovanje zunanje politike mikro držav.....</i>	48
4.1.2 <i>Zunanjepolitična agenda mikro držav.....</i>	49
4.2 BILATERALNO DIPLOMATSKO PREDSTAVLJANJE MIKRO DRŽAV.....	51
4.2.1 <i>Pravica do predstavljanja</i>	51
4.2.2 <i>Vzpostavitev diplomatskih odnosov in odpiranje diplomatskih misij.....</i>	52
4.2.3 <i>Diplomatske mreže mikro držav.....</i>	53
4.2.4 <i>Način vodenja diplomatskih odnosov v mikro državah.....</i>	54
4.2.4.1 <i>Klasično bilateralno diplomatsko predstavljanje</i>	54
4.2.4.2 <i>Alternativne metode diplomatskega predstavljanja</i>	55
4.3 MULTILATERALNA DIPLOMACIJA MIKRO DRŽAV	60
4.3.1 <i>Mikro države v OZN.....</i>	60
4.3.2 <i>Mikro države in Commonwealth</i>	62
4.3.3 <i>Mikro države v regionalnih medvladnih organizacijah.....</i>	63

4.4 SKLEP.....	64
5. ZAKLJUČEK.....	66
6 .VIRI.....	70
6.1 PRIMARNI VIRI.....	70
6.2 SEKUNDARNI VIRI.....	70
7. PRILOGE	77

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

angl.	v angleškem jeziku
AOSIS	<i>Alliance of Small Island States</i> (Zveza majhnih otoških držav)
AU	<i>African Union</i> (Afriška Unija)
BDP	bruto domači proizvod
CARICOM	<i>Caribbean Community and Common Market</i> (Karibska skupnost in skupni trg)
CIA	<i>Central Intelligence Agency</i> (Centralna obveščevalna agencija)
DAC	<i>Development Assistance Committee</i> (Odbor za razvojno pomoč)
DKDO	Dunajska Konvencija o Diplomatskih Odnosih
DKKO	Dunajska Konvencija o Konzularnih Odnosih
DN	Društvo Narodov
ECOWAS	<i>Economic Union of West African States</i> (Ekonomska unija zahodnoafriških držav)
FAO	<i>Food and Agriculture Organization</i> (Organizacija za hrano in Kmetijstvo)
G-77	<i>Group of 77</i> (Skupina 77)
GS	Generalna Skupščina
HIPC	<i>Heavily Indebted Poor Countries</i> (visoko zadolžene revne države)
<i>ibid.</i>	<i>ibidem.</i> (prav tam)
IBRD	<i>International Bank for Reconstruction and Development</i> (Mednarodna banka za obnovo in razvoj)
ILO	<i>International Labour Organization</i> (Mednarodna organizacija za delo)
IMF	<i>International Monetary Fund</i> (Mednarodni denarni sklad)
IMO	<i>International Maritime Organization</i> (Mednarodna pomorska organizacija)
KSZI	Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije
LDC	<i>Least Developed Countries</i> (najmanj razvite države)
NAM	<i>Non-aligned movement</i> (Gibanje neuvrščenih)
ODA	<i>Official Development Assistance</i> (mednarodna razvojna pomoč)

OECS	<i>Organization of Eastern Caribbean States</i> (Organizacija vzhodnokaribskih držav)
(O)ZN	Organizacija Združenih Narodov
PAIGC	<i>Partido Africano pela Independencia de Guiné-Bissau e Cabo Verde</i> (Afriška stranka za neodvisnost Gvineje-Bissau in Zelenortskih otokov)
PIF	<i>Pacific Islands Forum</i> (Forum pacifiških otokov)
PLO	<i>Palestinian Liberation Organization</i> (Palestinsko osvobodilno gibanje)
RES	resolucija
SIDS	<i>Small Islands Developing States</i> (Majhne otoške države v razvoju)
SIDS-PoA	<i>Programme of Action for the Sustainable Development of SIDS</i> (Akcijski program za trajnostni razvoj majhnih otoških držav v razvoju)
TNI	tuje neposredne investicije
UNCED	<i>United Nations Conference on Environment and Development</i> (Konferenca Združenih narodov za okolje in razvoj)
UNCTAD	<i>United Nations Conference on Trade and Development</i> (Konferenca Združenih Narodov za trgovino in razvoj)
UNDPI	<i>United Nations Department of Public Information</i> (Oddelek Združenih narodov za javno informiranje)
UNESCO	<i>United Nations Education Science and Culture Organization</i> (Organizacija Združenih Narodov za izobraževanje, znanost in kulturo)
UNIDO	<i>United Nations Industrial Development Organization</i> (Organizacija Združenih narodov za industrijski razvoj)
ur.	urednik
VB	Velika Britanija
VS	Varnostni Svet
WB	<i>World Bank</i> (Svetovna banka)
WHO	<i>World Health Organization</i> (Mednarodna zdravstvena organizacija)
WTO	<i>World Trade Organization</i> (Mednarodna trgovinska organizacija)
ZDA	Združene države Amerike

SEZNAM SLIK, TABEL IN PRILOG

Slike

Slika 4.2.4.2.1: Načini diplomatskega predstavljanja.....	56
---	----

Tabele

Tabela 4.3.3.1: Članstvo v večjih regionalnih mednarodnih organizacijah.....	64
--	----

Priloge

Priloga A: Seznam mikro držav vključenih v analizo.....	77
Priloga B: Evropske zgodovinske mikro države.....	78
Priloga C: Število diplomatskih misij mikro držav v tujini po regijah leta 2000.....	79
Priloga D: Število tujih rezidenčnih misij v mikro državah po regijah leta 2000.....	80

1. UVOD

Obdobje po drugi svetovni vojni je skupaj s številnimi zgodovinskimi prelomi prineslo tudi pomembne spremembe v sestavi mednarodne skupnosti. Propad kolonialnega sistema je povzročil nastanek številnih novih držav. Ta val novih držav v povojnem času najverjetneje ne bi vzbudil večjega zanimanja v politični sferi, če ne bi pri tem šlo za več kot 30 izjemno majhnih t.i. mikro držav, ki so poleg številčnosti sodobni mednarodni skupnosti dodale tudi izrazito heterogenost.

Te nove države so že zaradi svojih najosnovnejših fizičnih lastnosti, kot so izjemno majhno ozemlje in maloštevilno prebivalstvo ter največkrat tudi neobičajna geografska lega, pritegnile veliko pozornosti v mednarodni skupnosti. Tako med državami samimi kot tudi med nekaterimi strokovnjaki s področja mednarodnega prava so vzbudile predvsem pomisleke glede njihovega priznanja ter dvome o smiselnosti njihove suverenosti in preživetju.

Čeprav se je obširnejša debata o samih mikro državah, o njihovi sposobnosti izvajanja suverenosti in vključevanja v mednarodno skupnost razvila šele v 60-ih, 70-ih letih 20. stoletja, to ne pomeni, da so vse mikro države pojav najnovejše dobe. Najstarejše še obstoječe suverene mikro države so namreč stare tudi več sto let in so močno zakoreninjene v mednarodni skupnosti. Kljub temu pa množični pojav mikro držav v drugi polovici 20. stoletja pomeni pravzaprav začetek proučevanja teh držav in njihovega obnašanja v mednarodni skupnosti. Obenem to pomeni tudi prvi korak k prepoznavanju teh držav kot posebne skupine držav, ki imajo neke skupne značilnosti in ki predstavljajo neko posebnost med preostalimi državami sveta.

Mikro države so v prvi vrsti izjemno majhne države, katerih obstoj in sposobnost preživetja sta bila zaradi njihovih specifičnih fizičnih lastnosti že od samega začetka postavljena pod vprašaj. Za številne je bilo vprašljivo tudi izvajanje suverene pravice do predstavljanja, ki je izrednega pomena za uspešen vstop in nastop neke suverene države v mednarodni areni. Diplomacija kot sredstvo urejanja odnosov med političnimi subjekti (tako med državami kot tudi med državami in mednarodnimi organizacijami) dobiva na primeru mikro držav dodatno razsežnost, saj zanje predstavlja tudi sredstvo, s katerim si lahko povečajo svojo moč in vpliv v svetovni mednarodni sferi.

Mikro države so – nekatere prej, druge kasneje – zgradile svoje diplomatske mreže, vendar pa so se zaradi raznih omejitev pri tem morale odločati za skrbno izbrane države in

mednarodne organizacije. Pomembno so na te odločitve vplivale finančne in kadrovske sposobnosti posamezne države ter njihovi ozki, specifični zunanjepolitični interesi.

Podobno kot pri izboru držav in mednarodnih organizacij, s katerimi imajo mikro države diplomatske stike, je selektivnost odigrala pomembno vlogo tudi pri izbiri načina diplomatskega predstavljanja v tuji državi oziroma pri mednarodni organizaciji. Številne izmed mikro držav so bile namreč prisiljene namesto klasičnega rezidenčnega predstavništva izbrati alternativne oblike diplomatskega predstavljanja.

Izhajajoč iz zgoraj navedenega v diplomskem delu najprej razdelam teoretske pojme in se pri tem najbolj podrobno posvetim definiciji mikro držav. V nadaljevanju predstavim mikro države kot take in izpostavim njihove skupne značilnosti. V tem se osredotočim tudi na vprašanje njihovega nastanka, priznanja in suverenosti. Sicer pa v delu skušam predvsem predstaviti oblike diplomatskega predstavljanja, ki mikro državam omogočajo, da svojim omejenim virom navkljub vzpostavijo relativno široko diplomatsko mrežo. Zanimalo me bo tudi, kako se mikro države obnašajo pri vzpostavljanju svojih diplomatskih mrež – za katere države (in mednarodne organizacije) se odločajo in zakaj.

Delovni hipotezi – temeljni vodili pričujočega diplomskega dela – sta:

- 1. Mikro države so posebna skupina držav, ki jim je skupno to, da imajo zelo majhno ozemlje, maloštevilčno prebivalstvo ter omejene naravne in človeške vire, kar vpliva na njihovo zunanjo politiko in način vodenja diplomatskih odnosov.*
- 2. Mikro države povečini vzpostavljajo diplomatske odnose z bivšimi kolonialnimi matičnimi državami, velikimi svetovnimi silami, regionalnimi silami in z Organizacijo Združenih narodov. Pri tem se redkeje odločajo za klasično rezidenčno diplomatsko predstavljanje, pogosteje pa za alternativne oblike diplomatskega predstavljanja.*

Izhajajoč iz zgornjih hipotez v diplomskem delu poskušam dognati, kako specifične lastnosti mikro držav vplivajo na oblikovanje njihovih zunanjepolitičnih ciljev in njihovo diplomatsko aktivnost. Poleg tega želim ugotoviti, kako se mikro države odločajo pri izgradnji svojih diplomatskih mrež – za katere države in mednarodne organizacije se odločajo in za kakšen način diplomatskega predstavljanja se pri tem odločajo.

Preučevanje izbrane tematike bo temeljilo na metodi analize primarnih (dokumenti, resolucije, pogodbe) in sekundarnih virov (knjige, članki). Zaradi omejenosti knjižne literature in fizične nedosegljivosti številnih relevantnih virov, ki neposredno zadevajo mikro države, se pri pisanju diplomske naloge opiram tudi na vire iz medmrežja. Ker je pri virih iz medmrežja velikokrat spodbijana objektivnost in nepristranskost, sem med njimi izbirala tiste

z visoko stopnjo verodostojnosti. Viri in literatura iz medmrežja, ki jih uporabljam pri analizi v diplomskem delu, so bili objavljeni v strokovnih revijah, na straneh relevantnih mednarodnih organizacij, ter na spletnih straneh vlad in stalnih misij proučevanih držav in so delo priznanih strokovnjakov s področja politologije in mednarodnega prava.

Strukturno je diplomsko delo razdeljeno na pet poglavij. V uvodnem poglavju predstavljam temo diplomskega dela, njeno relevantnost in pomen v okviru sodobnih mednarodnih odnosov, predstavim hipoteze in nakažem cilje diplomskega dela. Drugo poglavje opredeljuje temeljne teoretične pojme, katerih poskus definiranja in natančna predstavitev sta nujno potrebna za pravilno razumevanje celotne analize v diplomskem delu. Tretje poglavje se bolj dosledno posveti samim mikro državam kot posebni skupini držav ter predstavi njihovo zgodovinsko in politično ozadje. V četrtem poglavju se osredotočim na diplomatsko dejavnost mikro držav, analiziram njihove diplomatske stike z državami ter mednarodnimi organizacijami. Zaključujem s petim poglavjem, kjer skušam na osnovi teoretičnih in empiričnih ugotovitev ovrednotiti zastavljeni hipotezi.

Za pravilno razumevanje analize je potrebno takoj na začetku tudi opozoriti na nekatere vsebinske omejitve diplomskega dela.

V diplomskem delu predstavljam mikro države in njihove značilnosti, osredotočam pa se predvsem na njihovo diplomatsko aktivnost. Razprava o mikro državah glasno kliče tudi po ekonomski analizi teh držav, vendar je ta vidik v pričujočem delu v celoti izpuščen. V delu poskušam sicer podati iztočnice za celovitejšo obravnavo tega področja, vendar je ekonomski vidik v pričujočo analizo vključen le v tolikšni meri, kolikor je potrebno za razumevanje okoliščin, v katerih mikro države oblikujejo svojo zunanjo politiko.

Iz analize so namerno izpuščene t.i. 'evropske zgodovinske države' Andora, Lihtenštajn, San Marino in Monako. Gre za ene izmed najstarejših držav na svetu, ki imajo že samo zaradi svoje tradicije velik ugled v mednarodni skupnosti in izjemno dolgo zgodovino diplomatskega delovanja, zaradi česar niso primerljive s preostalimi, v analizo zajetimi mikro državami. Kljub temu jim je v prilogi B namenjeno nekaj besed.

Navkljub dejstvu, da gre zaradi njenega izjemno omejenega števila prebivalstva in teritorija za odličen primer mikro države, je iz analize namerno izpuščena tudi država Vatikan. Njen status mednarodnega subjekta *sui generis* jo namreč od preostalih mikro držav močno oddaljuje, prav tako pa gre tudi pri njeni diplomaciji za posebne oblike in strukture, ki jo uvrščajo med posebnosti med vsemi državami in ne le med mikro državami.

Prav tako je iz analize namerno izpuščena država Črna Gora, katere diplomatska mreža je pravzaprav v nastanku, zato njena oblika (še) ne more biti jasno opredeljena.

Izpuščena je tudi Islandija, ker diplomsko delo obravnava nove mikro države, ki so nastale po letu 1960 in ki si poleg fizičnih podobnosti delijo tudi podobno zgodovinsko-politično izkušnjo.

Brunej, Katar in Bahrain so prav tako izpuščene iz analize, saj so v primerjavi z obravnavanimi mikro državami neprimerno bolj ekonomsko razvite, njihovi zunanjepolitični interesi pa so veliko širši.

Namerno izpuščeni sta tudi Malta in Ciper, katerih zunanjepolitični vzorci, so se z njunim nedavnim vstopom v Evropsko Unijo močno spremenili, prav tako pa je stopnja razvitosti teh dveh držav veliko višja od stopnje razvitosti v tem delu obravnavanih mikro držav.

2. OPREDELITEV TEMELJNIH TEORETIČNIH POJMOV

2.1 Diplomacija

Današnja mednarodno skupnost sestavlja množica držav, ki so si med seboj politično, zgodovinsko, kulturno in civilizacijsko različne. Da bi lahko uspešno premostile te medsebojne razlike in uresničile svoje politične cilje, morajo med seboj organizirano komunicirati, pri tem pa se najpogosteje poslužujejo diplomacije.

Zgodovina diplomacije je dolga in še nezaključena zgodba. Zаметke diplomatskega delovanja je zaslediti že v plemenskih družbah, vendar pa Benko (2000: 257) pojav diplomacije časovno poveže s pojavom teritorializiranih družbenih skupin in države. Preko prakse izmenjevanja odposlancev v grških mestnih državah se je kasneje v renesančni Italiji (14., 15. stoletje) zaradi nujnosti trgovskih stikov začelo razvijati »tisto, iz česar je kasneje nastala sodobna diplomacija« (Vukadinović 1995: 19). Na časovno izzvanih 'renesančnih' temeljih klasične diplomacije se je tako po prvi svetovni vojni razvila sodobna diplomacija 20. stoletja. To diplomacijo so močno zaznamovali nastanek številnih novih držav, pojav vse bolj kompleksnih mednarodnih problemov ter osupljiv družbeni in tehnološki napredek. Vse to je posledično vplivalo tako na vsebine kot tudi na oblike diplomacije, ki so prešle z oblik tajne in *krizne diplomacije*¹ na multilateralno in javno diplomacijo in ki so zaznamovale obdobje od druge polovice 20. stoletja pa vse do 21. stoletja.

Nezaključena in nedorečena je tudi razprava okoli definicije diplomacije. Kot pravi White (2001: 252) je diplomacija »eden tistih medlih pojmov, ki imajo lahko različne pomene, odvisno od uporabnika in uporabe«. V različnih okoliščinah, iz različnih vidikov in teoretičnih osnov tako pojem diplomacije dobiva zelo različne razsežnosti, razlage in definicije, »ki pa si v bistvenih točkah ne nasprotujejo« (Benko 2000: 255).

Ibler (v Nick 1997: 13) na primer našteva pet pomenov pojma diplomacija: prvič je diplomacija vodenje državniških poslov na področju zunanje politike preko formalnih odnosov z drugimi državami in mednarodnimi organizacijami; drugič gre za obliko in vsebino odnosov med državami, ki nastajajo in se ohranjajo preko uradnih povezav; tretji pomen je, da je to znanje in sposobnost za vodenje pogajanj med državami; četrtič gre za zunanje predstavljanje države in zadnjič – petič gre za kariero in pripadnost poklicu diplomata.

¹ Gre za obliko diplomacije, ki je značilna za obdobje hladne vojne. Navezuje se predvsem na umirjanje napetosti, ki bi lahko pripeljale do napetosti večjih razsežnosti oziroma t. i. kriz.

Podobno sistematično poskuša diplomacijo definirati Vukadinović (1994: 107–109), ko jo prvič enači z zunanjo politiko, drugič s tehnikami zunanje politike, tretjič z mednarodnimi pogajanjmi, četrtič pa jo razume kot dejavnost diplomatov.

Tudi Nicolson poudarja večpomenskost pojma diplomacija. V različnih kontekstih se namreč ta pojavlja kot sinonim za zunanjo politiko, lahko označuje pogajanje ali natančneje proces oziroma mehanizem vodenja pogajanj, lahko označuje dejavnost oziroma službo zunanjega ministrstva, lahko pa pomeni tudi kakovost in sposobnost v vodenju mednarodnih pogajanj (Nicolson 1988: 3–4).

Večslojno diplomacijo vidi tudi White (2001), ki pojem razdeli na makro in mikro raven ter raven posameznika. Na makro ravni oziroma na ravni mednarodne skupnosti diplomacijo razume kot eno izmed neprisilnih sredstev za reševanje mednarodnih sporov, na mikro ravni oziroma na ravni posamezne države pa kot eno izmed njenih zunanjepolitičnih sredstev, s katerim zasleduje svoje cilje in interese v mednarodni skupnosti. Ko pa govori o diplomaciji na ravni posameznika, se nanaša neposredno na diplomata, ki je po njegovem inteligen, dosleden, analitičen, vpluden in lojalni človek, ki razume in govori veliko jezikov in dobro pozna smernice zunanje politike svoje države (tj. države pošiljateljice) in države gostiteljice (*ibid.*).

Benko diplomacijo obravnava enotno in uporabi precej širšo definicijo, ko pravi, da gre pri diplomaciji za »institucijo družbe, organizirane v državo, ki je nastala s pojavom in razvojem mednarodnih odnosov, z nalogo, da na posredni in formalizirani ravni predstavlja državo in njene interese« (Benko 1998: 40). Diplomaciji »je na formalni ravni poverjena naloga vzdrževati stike z drugimi subjekti v mednarodni skupnosti in s temi stiki promovirati in uresničevati svoje interese« (Benko 1997: 256).

Sir Harold Nicolson (v Berridge in Graham 2001: 156) pa diplomacijo bolj povezuje s pogajanjmi kot takimi, saj pravi, da gre pri diplomaciji za »sistem pogajanj med dvema suverenima državama« oziroma pojem navezuje na sam potek in proces pogajanj. Podobno naredi tudi Vukadinović (1995: 107), s tem ko zapiše, da se izraz diplomacija uporablja, »kadar govorimo o pogajanjih, komuniciranju, usklajevanju bistvenih državnih interesov z drugimi državami.« Taisti avtor – poudarjajoč pogosto enačenje diplomacije z zunanjimi zadevami, mednarodnimi odnosi in pogajanjmi – za diplomacijo pravi, da jo lahko razumemo kot spretnost, znanost, sposobnost, proces, prakso, funkcijo in institucijo (Vukadinović 1995: 108–109).

Bull (1977: 162) govori o treh pomembnih pomenih pojma *diplomacija*. V najširšem pomenu gre pri diplomaciji za »vodenje odnosov med državami in drugimi enotami /.../

preko uradnikov in z mirnimi sredstvi« (*ibid.*). Poudarja, da odnose vodijo profesionalni diplomati in da mora biti vodenje teh odnosov »diplomatsko« oziroma »taktno in prefinjeno«. Taisti avtor opozori še na nekatere druge vidike tega pojma. Zanj pravi, da vključuje tako oblikovanje zunanje politike neke države kot tudi njeno izvajanje, pri čemer prvo vključuje zbiranje in vrednotenje informacij o dogajanju v mednarodni skupnosti, drugo pa sporočanje izbranih zunanjepolitičnih smernic drugim državam (vladam).

Precej komplementaren pojmu *diplomacija* je pojem *diplomatski odnosi*, ločnica med njima pa je na trenutke jasna, drugič pa popolnoma zabrisana.

2.1.1 Diplomatski odnosi

Čeprav bi iz samega poimenovanja lahko to sklepali, *Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih* (DKDO)² iz leta 1961 pojma *diplomatski odnosi* ne definira. V 2. členu sicer govori o *vzpostavljanju diplomatskih odnosov*,³ prav tako v 45. členu obravnava *prekinitev diplomatskih odnosov med dvema državama*,⁴ vendar pa samega pomena pojma *diplomatski odnosi* ne razlaga. Sklicujoč se na Denzin komentar konvencije (v James 1991: 347) celo omenja, da o sami definiciji pojma niso razpravljali niti med pripravami in pogajanjih o besedilu konvencije. Prav tako se podrobnejšim razpravam okrog tega pojma izogibajo večinoma vsi strokovnjaki s področja mednarodnih odnosov, ki so pisali študije o diplomatskih misijah, agentih. Kot možni razlog za to, taisti avtor navaja splošno dobro umevnost pojma *diplomatski odnosi* oziroma pravi, da ta pojem zajema vse zadeve, s katerimi se ukvarja DKDO (James 1991: 348).

Vzdrževanje diplomatskih odnosov je že vse od 18. stoletja še naprej razumljeno kot simbol prijateljstva med narodi, kar je razvidno tudi iz tega, da skoraj vsak obisk predsednika države ali vlade v neki tuji državi ponavadi privede do odprtja diplomatskega predstavništva v tej državi – seveda zgolj v primeru, če ga v tej državi še ni (Sen 1988: xvii). Sen (1988: 22) tudi implicitno enači diplomatske odnose z diplomatskim predstavljanjem, saj naj bi slednje bilo nujna posledica prvega. Res se namreč predpostavlja, da bo, ko enkrat država vzpostavi diplomatske odnose z neko drugo državo, sledila tudi medsebojna izmenjava stalnih

² Dunajska Konvencija o Diplomatskih Odnosih (*Vienna Convention on Diplomatic Relations*) sprejeta leta 1961, je skupaj z dodatnima protokoloma vstopila v veljavo šele 24. aprila 1964, do 1. januarja 2006 pa je k njej pristopilo 179 držav.

³ 2. člen DKDO: »Za vzpostavljanje diplomatskih odnosov med državami in odpošiljanje stalnih diplomatskih misij je potrebno medsebojno soglasje.«

⁴ 45. člen DKDO »Ob prekinitvi diplomatskih odnosov med dvema državama ali če je misija dokončno ali začasno odpoklicana /.../«

predstavništev, saj se odnosi med državami običajno vodijo preko njih (Mohamed 2002: 14). Pojem *diplomatski odnosi* naj bi tako nakazoval na »vzajemno voljo obeh vpletenih držav, da vzpostavita neposredno komunikacijo, kjer bodo sredstvo takšne komunikacije njihovi uradni predstavniki – diplomati« (James 1991: 349). Institucija oziroma organ, preko katerega bodo diplomati izvajali svoje naloge in vzdrževali diplomatske odnose med dvema državama, pa se imenuje *diplomatsko predstavništvo*.

2.1.2 Diplomatsko predstavništvo

Diplomatsko predstavništvo ali diplomatska misija je institucionalno službeno predstavništvo države pošiljateljice v državi sprejemnici ali mednarodni organizaciji (Jazbec 2001: 167). Je »telo subjekta mednarodnega prava, ki predstavlja ta subjekt pri nekem drugem subjektu mednarodnega prava in izvaja posebne naloge v imenu prvega subjekta v okviru mandata, ki ga je to telo prejelo« (Janković 1988: 46). Diplomatsko predstavništvo je organ, s pomočjo katerega države izvajajo svojo zunanjo politiko, je pomembno sredstvo komunikacije in vir stikov z drugimi državami (oziroma mednarodnimi subjekti), je agencija za promocijo, pojasnjevanje ali obrambo interesov in politike države, je sredstvo za pridobivanje informacij iz mednarodne skupnosti (Barston 1997: 19).

Stalno oziroma rezidenčno diplomatsko predstavništvo z ambasadorjem, diplomati in osebjem, ki vsi skupaj delujejo v glavnem mestu tuje države,⁵ je najvišja med kategorijami diplomatskih misij, saj gre za močno zakoreninjeno obliko predstavljanja držav v mednarodni skupnosti, kot jo poznamo po Westfalskem miru 1648. Mednarodni izraz za diplomatsko misijo je *ambasada*⁶ in označuje predstavništvo ene države akreditirano pri drugi državi, v praksi in teoriji pa se izraz *diplomatska misija* uporablja tudi za stalna predstavništva pri mednarodnih organizacijah. Ločujemo tako diplomatske misije bilateralnega, multilateralnega značaja in specialne misije ter stalne, začasne in *ad hoc* misije, ki pa so predvidene zgolj za neko specifično nalogo (Nick in Sanader 1999: 42). Pri tem moramo vedeti, da sta tako pravni status kot tudi vloga misij pri mednarodnih organizacijah različna od statusa in vloge misij akreditiranih v državah (Berridge in James 2001: 69).

DKDO, ki je eden glavnih virov diplomatskega prava, sicer ne postreže z definicijo diplomatske misije, vendar je razvidno, da se ta pojem v DKDO nanaša na ambasade, papeške

⁵ Oziroma v mestu, kjer je sedež izvršnega telesa oblasti. Nizozemska tako postavlja svojo zahtevo, da se tuje diplomatske misije namesto v glavnem mestu odpirajo v Haagu, kjer je sedež nizozemske vlade.

⁶ Angleško »embassy«, francosko »ambassade«.

nunciate in druge misije Svetega sedeža, ter tudi na Visoke komisariate držav Commonwealtha⁷ (Dembinski 1988: 39).

Vsaka misija izvaja politične, konzularne, informacijske, ekonomske, vojaške in druge specifične funkcije na področju znanosti, kulture in podobnega, vendar vedno v skladu z diplomatskimi normami. O tem, katere vse so dejavnosti diplomatske misije in naloge diplomatov pa bolj podrobno v naslednjem podpoglavju.

2.1.3 Naloge diplomacije

Tako kot pri definiciji pojmov *diplomacija* in *diplomatski odnosi* obstaja tudi pri opredeljevanju nalog diplomacije več različnih interpretacij. Kljub temu pa naloge diplomacije v svoj okvir celostno zajame 3. člen DKDO, ki navaja naslednje funkcije diplomacije:

1. *predstavljanje države pošiljateljice v državi sprejemnici;*
2. *zaščita interesov države pošiljateljice in njenih državljanov v državi sprejemnici v mejah, ki jih dovoljuje mednarodno pravo;*
3. *pogajanja z vlado države sprejemnice;*
4. *ugotavljanje z vsemi dovoljenimi sredstvi o stanju in razvoju dogodkov v državi sprejemnici in poročanje o tem vladi države pošiljateljice;*
5. *pospeševanje prijateljskih odnosov med državo pošiljateljico in državo sprejemnico in razvijanje njunih gospodarskih, kulturnih in znanstvenih odnosov* (Feltham 1993:3).

Na tej podlagi Benko (1997: 258) govori o trojni shemi opredelitve nalog diplomacije – o predstavljanju, pogajanju in opazovanju, medtem ko Russet in Starr (1996: 246–247) navajata pet bistvenih funkcij diplomacije: uravnavanje konfliktov, reševanje problemov med dvema ali več vladami, pospeševanje in omogočanje medkulturne komunikacije na številnih področjih, pogajanje in dogovarjanje o posebnih primerih, pogodbah in sporazumih ter celovito izvajanje in načrtovanje zunanjepolitičnih odločitev neke države v odnosu do druge.

⁷ Visoki komisariati so diplomatska predstavništva, ki si jih med seboj izmenjujejo države članice Commonwealtha. Visoki komisarji so od leta 1948 po rangu enakovredni ambasadorjem od 1952 pa tudi po privilegijih. Čeprav niso specifično omenjeni v DKDO, je iz mednarodne prakse razvidno, da gre za razred diplomatskih agentov, ki je enakovreden ambasadorjem (Sen 1988: 28-29).

2.1.4 Bilateralna vs. multilateralna diplomacija

Diplomacijo lahko v prvi vrsti razdelimo na bilateralno in multilateralno. Prva je skupek sredstev in načinov, preko katerih neka država v smislu svoje zunanjepolitične agende in preko uradnega diplomatskega predstavljanja vodi svoje odnose z drugimi državami v skladu z mednarodnopravnimi načeli (Janković 1988: 34). Multilateralna diplomacija pa je skupek sredstev in načinov, ki se jih države poslužujejo z namenom, da bi uskladile svoje mednarodno-politične programe z interesi celotne mednarodne skupnosti in tako dosegle soglasja v skladu z mednarodnopravnimi načeli (*ibid.*).

Pojem bilateralna diplomacija v grobem označuje vzpostavljanje diplomatskih stikov med dvema državama, medtem ko pa multilateralna diplomacija služi za vzpostavljanje diplomatskih odnosov in sodelovanja ene države z več državami hkrati, navadno na mednarodnih konferencah ali v okviru mednarodnih organizacij.

Vukadinović (1995: 163) poskuša primerjati bilateralno z multilateralno diplomacijo in ugotavlja, da je učinek prve sicer hitrejši in bolj očiten, vendar pa da je multilateralna diplomacija tista, ki državam omogoča, da se vključujejo v mednarodna pogajanja in tako vzpostavljajo nove diplomatske stike. V primerjavi z bilateralno se multilateralna diplomacija pojavi kasneje, postane »očitna karakteristika diplomacije 20. stoletja in najpomembnejše dopolnilo bilateralne diplomacije v vsej njeni zgodovini« (Jazbec 2001: 81). Vendar pa multilateralna diplomacija svojemu naraščajočemu pomenu navkljub ne zmanjšuje vrednosti klasične bilateralne diplomacije. Prej lahko rečemo, da postajata komplementarni, saj se diplomatski predstavniki države pošiljateljice v državi akreditacije poleg bilateralnih tem vse pogosteje pogovarjajo tudi o multilateralnih temah, istočasno pa se z vse pogostejšimi srečanji predstavnikov na sedežih mednarodnih organizacij bistveno povečujejo možnosti za sočasna bilateralna srečanja (Jazbec 2002: 124).

Sicer pa sta obe vrsti diplomacije tesno povezani in prepleteni, saj je razvoj ene prinesel tudi razvoj druge, njun skupen razvoj pa je ključno pripomogel k oblikovanju sodobne mednarodne skupnosti. Pogosto se tudi dogaja, da ob multilateralnih srečanjih diplomati izkoristijo priložnost tudi za bilateralne pogovore, takšni pogovori pa močno pripomorejo tudi k učinkovitemu izidu multilateralnih pogajanj. Zelo dober primer tesne prepletenosti obeh diplomacij je vsekakor Organizacija Združenih narodov (OZN), ki predstavlja pomemben forum za izmenjavo mnenj glede problemov celotne mednarodne skupnosti, obenem pa njen sistem stalnega predstavljanja na sedežu organizacije v New

Yorku omogoča tudi kontinuiran stik med predstavniki držav članic, ki lahko ta prostor izkoristijo tudi za svoje bilateralno diplomatsko aktivnost.

2.2 Zunanja politika

Zunanja politika kot ena pglavitnih dejavnosti države je v sklopu pojava mednarodnih odnosov kot ločene vede postala predmet proučevanja številnih strokovnjakov s tega področja. S tem so se pojavile tudi različne opredelitve in definicije tega pojma.

Morgenthau (1995: 198) vidi zunanjo politiko kot prizadevanje za doseg nacionalnega interesa, kar pa pomeni večjo moč države. V duhu realizma tako predpostavlja, da je zunanja politika boj za moč in je kot taka odvisna od več elementov – števila prebivalstva, zemljepisne lege, gospodarske razvitosti.

Oče zunanje politike kot znanstvene discipline in zagovornik splošne teorije James N. Rosenau (1971: 412) pa poda bolj razčlenjeno razlago in zunanjo politiko pojmuje kot dejavnost, s katero skuša družba vplivati na zunanje okolje, ga spremeniti ali nadzorovati. Po njegovem mnenju gre pri zunanji politiki tako za »tok akcij, v katerem zunanjepolitični akterji delujejo z namenom ohranitve ali spremembe situacije v mednarodnem sistemu na način, ki je skladen s ciljem ali cilji, ki so jih določili oni ali njihovi predhodniki« (Vukadinović 1989: 114). Povzemajoč slednje svoj pogled na zunanjo politiko izoblikuje tudi Vukadinović (1989: 115–116), ko zapiše, da je »zunanja politika organizirana aktivnost države, s katero si ta prizadeva maksimizirati svoje vrednote in interese v odnosih z drugimi državami in ostalimi subjekti, ki delujejo v zunanjem okolju«.

Bolj preprost pristop k definiciji pa uporabita Russet in Starr, ki, potem ko sta razčlenila besedno zvezo *zunanja politika*, postopno sestavita enotno definicijo, da je zunanja politika »sklop smernic za odločitve o ljudeh, krajih in stvareh onstran meja države« (Russet in Starr 1996: 278–279). Tudi Frankel (v Calvert 1986: 1) je jedrnat in zunanjo politiko opredeljuje kot »odločitve in akcije, ki v znatnem obsegu vključujejo odnose med eno državo in drugimi.«

Benko nasprotno postreže z dokaj celovito razlago razumevanja zunanje politike in pravi, da je to »institucionalizirani proces dejavnosti – akcij, ki jih določena v državi organizirana družba opravlja nasproti širšemu in ožjemu mednarodnemu okolju z namenom uresničevati svoje materialne in nematerialne interese ter tako vplivati nanj, bodisi da realnosti v mednarodni skupnosti spreminja bodisi se jim prilagaja« (Benko 1997: 221). Gre

torej za »proces, katerega namen je uresničevati cilje, interese in potrebe družbe, organizirane v državo« (Benko 1997: 227).

Podobno o zunanji politiki kot procesu govori Bučar (2001: 142–143), saj zapiše, ima zunanja politika več stopenj: prizadevanje po rezultatu v procesu odločanja o zunanji politiki ali načrtovanje zunanje politike, dejanska vsebina zunanje politike, izvajanje zunanje politike ter nazadnje še implementacijo zunanjepolitičnega rezultata.

2.2.1 Zunanja politika in diplomacija

Pogosto se pojem zunanja politika pojavlja kot sinonim pojma diplomacija (in obratno), vendar pa je razlikovanje med njima nujno potrebno. Da je ločnica med njima vidna, dobro nakaže Osolnik (1998: 124), ko pravi, da je oblikovanje zunanje politike izključno v rokah vlad in parlamentov, za njeno uresničevanje (in spremljanje zunanje politike drugih držav) pa skrbijo diplomati.

Benko (1997: 255) pravi, da je diplomacija le eno od sredstev zunanje politike. Podobno razmišlja Petrič (1996), ki sredstva zunanje politike deli na sredstva prisiljevanja in sredstva prepričevanja, pri tem pa diplomacijo uvršča med slednje. White (1998: 259) nadgrajuje takšno razdelitev in pravi, da je lahko diplomacija tudi kanal komunikacije, po katerem neka država udejanja sredstva prisiljevanja. Pritrjujeta mu tudi Russet in Star (1996: 245), ko zapišeta, da predstavlja diplomacija »instrument, ki tudi drugim omogoča, da učinkovito vplivajo na ciljne države.«

Koncept zunanje politike je širši od koncepta diplomacije. Diplomacija je namreč dejavnost na področju zunanje politike, ki preko določenih institucij (npr. diplomatskih misij) zastopa državo in njene interese v mednarodni skupnosti. Države lahko zunanjo politiko izvajajo le v okviru svojih zmožnosti, temu pa se mora prilagajati tudi državna diplomacija.

2.3 Mikro država

2.3.1 Problem klasifikacije in definicije

Čeprav »klasifikacija in kategorizacija držav izpodkopava načela suverene enakosti OZN, je takšno označevanje bistveno za prepoznavanje položaja /.../ mikro držav v odnosu do srednjih in velikih držav ter za osredotočanje na deficitarna področja, ki vplivajo nanje« (Misra 2004: 127). Za oblikovanje pojmovnega okvira v sklopu katerega nameravam graditi

analizo je torej pomembno, da poskusim prepoznati mikro države kot ločeno kategorijo držav. Berridge ponuja razdelitev držav na »velike sile/velesile, večje sile, srednje sile, majhne države in mikro države« (Berridge 1987: 7), vendar pa je načinov kategorizacije držav več. Prvi poskusi kategorizacije držav segajo nazaj vse do leta 1817 in pogodbe iz Chaumonta,⁸ vendar pa se danes vedno, ko je govora o kategorizaciji ali definiciji skupin držav, stroka močno nagiba k relativizaciji, kar v končni fazi pomeni, da 'čistih' definicij in kategorizacij držav nimamo. Posledično so se oblikovali različni pristopi, ki predstavljajo problem kategorizacij in definicij, med temi pa bodo za namene moje analize v nadaljevanju predstavljeni trije: definicijski, konstruktivistični in sektorski pristop.

2.3.1.1 Definicijski pristop

Kot ga predstavi Šabič (2002: 3), definicijski pristop temelji na pomanjkljivostih pozitivizma, njegov namen pa je »preseči klasične pozitivistične kriterije.« V sodobnem kontekstu se pozitivistična metodologija proučevanja, ki temelji na empiričnih, izmerljivih spremenljivkah in posploševanju, namreč izkaže za pomanjkljivo.

Na vprašanje, zakaj do danes nimamo jasnih definicij in klasifikacij držav različni avtorji podajajo različne odgovore. Nekateri problem vidijo v dilemi glede izbire kriterijev, drugi podajajo drugačne razlage.

Pogosto so kriteriji nenatančno opredeljeni, preveč splošni in nedorečeni, kar je lahko glavni vzrok za ohlapno in neuporabno definicijo. Baehr (1975: 459) pokaže na dvojno problematiko pri izbiri kriterijev. Definicija je po njegovem mnenju lahko »jasna in nedvoumna, ampak istočasno arbitrarna in jo je težko intelektualno zagovarjati; bolj sofisticirane definicije, po drugi strani, pa so dvoumne in težko uporabne za konkretne primere« (*ibid.*). Amstrup (v Jazbec 2001: 38–39) prav tako poudarja problem operacionalizacije, ko pravi, da je »iskanje definicije, ki skoraj večinoma temelji na neodvisni spremenljivki, zapostavilo vprašanje odvisne spremenljivke /.../, ki ni nič manj nejasna kot neodvisna spremenljivka« (*ibid.*). Taisti avtor izpostavlja več skupin avtorjev in njihovih znanstvenih prispevkov ter predstavi njihov prispevek k razpravi o problematiki definicij. Najprej omenja Foxovo in Vitala kot predstavnika tistih teoretikov, ki problem v celoti zaobidejo, »bodisi ker je nerelevanten, bodisi ker ga je nemogoče rešiti« (*ibid.*), v posebno skupino pa postavi Rapaporta, Mutebeja in Therattila, ki so pristaši kvantitativnih izmerljivih

⁸ Pogodba iz Chaumonta je države klasificirala glede na njihov geografski položaj, politično, ekonomsko in vojaško moč ter posledično glede na njihov vpliv na mednarodno skupnost (East v Misra 2004: 129).

kriterijev. Tretjo skupino sestavljata Baehr in Bjøl, ki v raziskovanje vnašata še nekatere druge spremenljivke, četrta skupina (Rothstein, Benko, Amstrup in Christmas-Møller) poudarja pomen percepcije, peta skupina se osredotoči na obnašanje držav, Väyrynen kot predstavnik šeste skupine pa poudarja potrebo po »diferenciaciji koncepta velikosti, /.../ ker bi to prispevalo k večji integraciji različnih raziskovalnih pristopov« (Jazbec 2001: 40).

Poleg problematične izbire kriterijev pa postavljanje jasnih definicij in kategorizacij otežujejo še drugi dejavniki.

Prvi tak dejavnik je lahko dinamika časa oziroma časovno spremenljivi dejavniki. Skozi čas namreč prihaja do manjših ali večjih sprememb, ki pogojujejo ravnovesje v mednarodni skupnosti in s tem tudi pojmovanje koncepta velikosti neke države. Väyrynen (1971: 99) poudarja pomen ravni, na kateri neka država deluje (ali gre za delovanje na regionalni, subregionalni ali globalni ravni), izpostavlja pa tudi pomen okoliščin, v katerih se nahaja neka država v nekem določenem časovnem obdobju. Še en dejavnik, ki ga lahko izpostavimo pri razpravi o definicijskem problemu, je geografski kontekst. Kanjč (2001: 19) ugotavlja, da so lahko »razlike v velikosti držav med kontinenti tako velike, da je neka država, ki je po obsegu velika po evropskih merilih, po azijskih ali ameriških pa majhna država.« Nekateri drugi avtorji celo trdijo, da gre pri definicijskem problemu pravzaprav za politični vpliv. Dejstvo, da ni čistih definicij in enotnega seznama kategorij držav, je po Henriksonovem (2001: 56) mnenju posledica pomanjkanja interesa velikih sil. Države, ki največ prispevajo v različne sklade mednarodne pomoči, in organizacije, ki upravljajo s temi skladi, se namreč zavedajo, da bi bila takšna arbitrarna kategorizacija posreden »dokaz potrebe, na podlagi katerega bi se lahko zahtevale podpore, koncesijski krediti, kot tudi druge različne pomoči« (*ibid.*), zato takšne definicije in sezname niso v njihovem interesu.

Razpravo o definicijskem problemu je torej potrebno razumeti v širokem okviru. Upoštevati je potrebno tako nezadostnost uporabe zgolj kvantitativnih kriterijev in težavnost operacionalizacije kvalitativnih spremenljivk kot tudi časovne, zgodovinske in politične okoliščine. Nič manj k dilemi o definicijah in kategorizacijah ne prispeva tudi dejstvo, da posamezni avtorji oblikujejo definicije zgolj za namen neke specifične raziskave, kar vsekakor prispeva k dodatni relativizaciji razprave o definicijah in kategorizacijah držav. Definicijski pristop razlaga dobršen del obravnavane problematike, vendar pa pomembno k razpravi prispevajo še nekateri drugi avtorji, ki uporabijo konstruktivistični in sektorski pristop, o katerih je govora v nadaljevanju.

2.3.1.2 Konstruktivistični pristop

Če bi posplošili ugotovitve Henriksona (2001: 63), lahko rečemo, da se konstruktivistični pristop bolj kot na objektivne osredotoča na subjektivne kriterije. Kanjč (2001: 20) pravi, da se ta pristop osredotoča na »izključno kvalitativne kriterije in opredeli določeno skupino držav na podlagi položaja, ki ga ima določena država v mednarodni skupnosti oziroma na podlagi percepcije njenega položaja ali vloge v mednarodnem sistemu«. Taista avtorica še dodaja, da pri tem ni pomembna zgolj zunanja percepcija oziroma dojetanje neke države s strani drugih akterjev v mednarodni skupnosti temveč tudi samopercepcija oziroma dojetanje neke države s strani njenih prebivalcev (*ibid.*).

V tem kontekstu je pomembna razprava o vplivu,⁹ ki ga ima neka država v mednarodni skupnosti, ter o deficitu moči, ki zaznamuje vse šibke države. Na osnovi tega moramo izpostaviti Keohanejevo (1969: 295–296) klasifikacijo držav glede na njihov vpliv. Po njegovem razmišljanju obstajajo v mednarodni skupnosti države, ki sistem določajo (*system determining*), tiste, ki na sistem vplivajo (*system influencing*), tiste, ki ne same ne v skupini ne morejo vplivati nanj (*system affecting*) in tiste, ki same ne morejo vplivati na sistem, njihova edina možnost minimalnega vpliva pa je preko skupin, ki jih vodijo velike države (*system ineffectual*) (*ibid.*). Benko (2000: 159) povzema in pravi, da se tako enostavno izoblikujeta dve skupini držav: tiste, ki vplivajo na mednarodni sistem in tiste, ki se mu morejo prilagajati. Iz tega diskurza izhaja tudi Hänggi (1998: 85), ki zaključuje, da, manjši kot je vpliv neke države v mednarodni skupnosti držav, »šibkejša je in posledično manjša postane«.

Položaj, vpliv in percepcijo neke države v mednarodni skupnosti pogojuje tudi njena obdarjenost z materialnimi in človeškimi viri. Država, ki se sooča s pomanjkanjem teh virov, je v očeh preostalih šibka in zato v primerjavi z velikimi silami navadno težje uresničuje svoje interese. Vendar pa lahko takšen položaj šibki državi daje določene prednosti. Baillie (1998: 196) pravi, da si, zato ker je dojeta kot šibka, takšna država zagotovi nekonfliktno atmosfero in strateške možnosti v pogajanjih. Prav tako šibkost vpliva na odnos s sorodnimi državami. Ker je neka država šibka, jo njej podobne države ne obravnavajo kot potencialno nevarno, zato je tudi stopnja sodelovanja med temi državami navadno precej visoka.¹⁰

⁹ Morgenthau (1995: 104-106) razlikuje med pojmom »moč« in »vpliv«. Oba sicer dajeta državi možnost prepričevanja, vendar pa slednji v nasprotju s prvim nima možnosti uporabe prisile in grožnje s silo.

¹⁰ Naj omenim samo nekaj institucij, organizacij in zvez, ki temeljijo na sodelovanju šibkih držav. To so: skupina majhnih otoških držav v razvoju (SIDS – *Small Island Developing States*), Zveza majhnih otoških držav (AOSIS – *Alliance of Small Island States*), Commonwealth, Organizacija Združenih narodov za izobraževanje,

Pomemben kvalitativen kriterij, ki prav tako pogojuje položaj neke države, je njena sposobnost obrambe. Nekatere države se namreč za ubranitev svoje ozemeljske celovitosti lahko zanesejo na lastne vojaške zmogljivosti, druge se morajo za zagotavljanje lastne varnosti opreti na druge države, organizacije, institucije. Benko (1997: 242) za slednje pravi, da zanje »pomeni ustvarjanje zavezniških odnosov krepitev njihove varnostne baze in delno nadomestitev njihove ekonomske inferiornosti«. Položaj neke države se tako torej lahko izboljša tudi, če se ta odloči, da bo svojo varnostno dilemo reševala s sodelovanjem v nekem zavezništvu, mednarodni organizaciji, varnostni zvezi.

Za določanje velikosti neke države je v okviru konstruktivističnega koncepta pomemben tudi ugled, ki ga neka država uživa v mednarodni areni. Henrikson (2001: 63) sicer govori o »imidžu«, vendar pa se kot kategorija moči oziroma vpliva uporabljata pojma *ugled* in *sloves*. Morgenthau (1995: 174) pravi, da je ugled pravzaprav stranski proizvod zunanje politike, ki si prizadeva za povečanje moči neke države. Ugled je po njegovem mnenju orodje v rokah zunanje politike, ki omogoča, »da na druge države napravi vtis z močjo, ki jo lastna država ima ali pa z močjo, za katero verjame, oziroma želi, da bi druge države verjele, da jo ima« (Morgenthau 1995: 166). Sloves pa po drugi strani lahko pomaga povečati vpliv neke države. Po mnenju Bjøla (1968: 166) lahko država z določenim obnašanjem poveča svoj vpliv in posledično politično moč. Avtor v tem kontekstu ločuje 'zunanje obnašanje', ki naj bi vključevalo neprovokativno zunanjo politiko in zagovarjanje pravičnih poravnav mednarodnih konfliktov, od 'notranjega obnašanja', kjer naj bi šlo za ustvarjanje civiliziranega političnega in socialnega sistema, kombinacija obojega pa naj bi izboljšala sloves neke države in s tem percepcijo njene velikosti.

Položaj oziroma velikost neke države v primerjavi z drugimi v mednarodni skupnosti se po konstruktivističnem razumevanju oblikuje v okviru (samo)percepcije neke države. Ta je sicer primarno odvisna od kvantitativnih karakteristik, vendar gre v okviru konstruktivističnega pristopa za preseganje empirije. Temelji torej na uporabi kvalitativnih spremenljivk za določitev velikosti neke države, avtorji pa se povečini poslužujejo neizmerljivih, neempiričnih karakteristik kot so moč, vpliv, ugled, sloves.

Ta pristop dopušča možnost izboljšanja položaja neke države, vendar še vedno riše jasno ločnico med manjšimi in večjimi državami. Sektorski pristop, ki ga predstavljam v nadaljevanju, pa to ločnico presega in šibkejšim državam priznava konkretne prednosti pred močnejšimi.

2.3.1.3 Sektorski pristop

Ta pristop se v nasprotju s prejšnjim osredotoča predvsem na vpliv, ki je državi lasten in ki ga ta izvaja v mednarodni skupnosti. Poudarek je predvsem na možnostih vplivanja na posameznih področjih. Šabič (2002: 5) tako pravi, da se velikost neke države meri glede na to, koliko vpliva je neka država sposobna izvajati »na posameznih področjih sodelovanja (npr. na finančnem, vojaškem, kmetijskem) in ne več samo v fizičnem in geografskem smislu«. Neka država se lahko torej znajde v situaciji, ko je obravnavana kot velika zaradi velikega vpliva, ki ga ima na enem področju in istočasno kot majhna, ker je njen vpliv na drugem področju majhen.

Sektorski pristop temelji na konceptu 'mehke moči', katerega temeljna ideja je, da »lahko država na dogajanja v mednarodni skupnosti vpliva ne samo z oboroženo silo in gospodarskimi ukrepi, temveč tudi s pomočjo znanja, posredovanja določene ideje, informacije, projekta, zagovarjanjem ustrezne vrednosti in podobno« (Kosin 2004: 636). Strangeva (1995: 30) v tem kontekstu govori o 'strukturni moči',¹¹ ki izvira iz nadzora nad varnostjo, proizvodnjo, financami, znanjem, prepričanji in idejami. To je moč, ki pogojuje odločitve o tem, kako se bo opravljalo določene stvari oziroma oblikovalo okvire, znotraj katerih se bodo vzpostavljali odnosi med državami, posamezniki, institucijami (*ibid.*). Šibke države se v mednarodnem okolju soočajo z obsežnimi viri močnih držav, ki slednjim dajejo absolutno prednost, vendar si z uporabo kvalitativnih vrlin lahko poskušajo izboljšati svoj položaj. V skladu s tem tako Sundelius (1980: 202) navaja pogajalske spretnosti, visoko izobraženo delovno silo, informacije in drugo kot možna sredstva za izboljšanje položaja v primerjavi z velikimi.

Da je neka država obravnavana kot velika oziroma da se izboljša njen položaj, je po mnenju Bailliejeve (1998: 200) dovolj že to, da se poveča njen vpliv zgolj v enem samem sektorju. Pravi namreč, da si država z uspešnim delovanjem in povečanjem vpliva na enem področju, izboljša svoj položaj tako na tem kot tudi na drugih področjih in tako lažje brani svoje interese (*ibid.*). Tako Jazbec (2001: 74) za majhne države, ki želijo povečati svoj vpliv, pravi, da bi se morale specializirati v enem sektorju in zanje predlaga t.i. 'strategijo niš' oziroma osredotočenje na specifične politike. Poiskati morajo torej tista področja, kjer lahko

¹¹ V preteklosti se je moč neke države pogojevala z velikostjo njenega ozemlja, številčnostjo njenega prebivalstva ter njenimi vojaškimi in ekonomskimi zmogljivostmi. V skladu z realističnim razumevanjem moči, je torej močna država tista, ki lahko s temi sredstvi izvaja pritisk na druge države tako, da te naredijo nekaj, česar sicer ne bi. Strange (1995: 30) takšno moč imenuje 'relacijska moč', izpostavlja pa 'strukturno moč', ki je zavzela pomemben položaj v sodobni mednarodni skupnosti.

»svoje obstoječe resurse obrnejo sebi v prid« (Šabič 2002: 6) in tako kompenzirajo svojo šibkost na enem področju z močjo na drugem ter dosežejo izboljšanje svojega položaja v mednarodni skupnosti.

Sektorski pristop se osredotoča na vpliv, ki ga lahko neka država razvije na nekem določenem področju, izpostavlja pa možnost, da je lahko vpliv neke države v enem sektorju večji kot v drugem. Za manjše države to pomeni, da lahko s pravilno razporeditvijo in izrabo svojih danih virov dosežejo izboljšanje položaja na nekem specifičnem področju svojega delovanja, posledično pa se tako izboljša tudi njihov položaj v mednarodni skupnosti v celoti.

Na podlagi predstavljenih pogledov na problem klasifikacije in definicije kategorij držav in izključno za namen pričujoče analize bom v nadaljevanju oblikovala definicijski okvir, znotraj katerega prepoznavam mikro države kot posebno kategorijo držav, ki imajo neke skupne značilnosti, ki jih ločujejo od ostalih skupin držav.

2.3.2 Definicija mikro države

Za kategorijo mikro držav se uporabljajo zelo različni pojmi: 'zelo majhne države',¹² 'mini države',¹³ ali celo zgolj 'majhne države'.¹⁴ Nekonsistentnost pri poimenovanju je najverjetneje posledica v prejšnjem podpoglavju obdelane problematike, v pričujočem delu pa bo vsemu navkljub dosledno rabljen pojem *mikro države*.

Kot že omenjeno, se države v grobem klasificirajo na podlagi kvantitavnih ali kvalitativnih kriterijev (ali kombinacije obojih). Takšna metodologija je uporabna tudi pri definicijah posameznih skupin držav, vendar pa je potrebno vedeti, da se te največkrat oblikujejo zgolj za namen neke specifične analize ali raziskave. Izbrani kriterij oziroma kombinacija kriterijev je tako tudi »precej odvisen od namena, za katerega se bo definicija uporabljala« (Misra 2004: 127). V skladu s tem bodo poleg kvantitativnih pri oblikovanju lastne definicije mikro države upoštevani tudi nekateri drugi kriteriji, ki so eksplicitno vezani na te države.

¹² Plischke 1997: v predgovoru.

¹³ Rapoport uporabi pojem 'mini države' (angl. *mini-states*) (Rapoport 1971).

¹⁴ Commonwealth pri svoji kategorizaciji zelo majhne države z manj kot 1,5 milijona prebivalcev poimenuje 'majhne države' in ne 'mikro države'. Takšna definicija velikosti je bila dogovorjena v okviru Commonwealth Advisory Group v poročilu *A Future for Small States: Overcoming Vulnerability*, Commonwealth Advisory Group iz leta 1997.

2.3.2.1 Kvantitativni kriteriji

V mednarodni praksi je najpogostejši in vsakdanji kvantitativni pristop, kjer se uporablja eden ali več objektivnih merljivih kriterijev.

Mnoge mednarodne organizacije (še posebej OZN, Svetovna banka in Commonwealth) tako pri razvrščanju držav v posamezne skupine dosledno uporabljajo kriterij števila prebivalstva. V Svetovni banki tako med mikro države uvrščajo države z manj kot milijonom prebivalcev (Easterly in Kraay 1999), v Commonwealthu pa države z manj kot milijonom in pol prebivalcev poimenujejo kar majhne države.¹⁵ Da gre pri tem za zelo nedorečeno in nejasno razmejevanje in poimenovanje, kaže razmišljanje Anckarja (1999), ki sicer za označevanje majhnih držav postavlja zgornjo mejo en milijon prebivalcev, a pravi, da »bi bila v tem primeru primernejša raba pojma mikro države« (*ibid.*).

V delu *Microstates in world affairs*, ki dokaj celovito obravnava mikro države, Plischke navaja več različnih definicij mikro držav, kjer se kot edini kriterij prav tako uporablja kvantitativni kriterij število prebivalstva, meje pa se gibljejo na intervalu od 100.000 pa vse do enega milijona prebivalcev. Opirajoč se na definicijo v Rapoportovi študiji¹⁶ za OZN in definicijo Williama L. Harrisa (v Plischke 977: 6), ki obe postavljata zgornjo mejo en milijon prebivalcev, ter na definicije nekaterih drugih raziskovalcev,¹⁷ Plischke (1977) za potrebe svojega dela mikro države definira kot tiste z manj kot 300.000 prebivalci.

Še nekateri drugi avtorji pri svoji kategorizaciji držav kot enega ključnih kriterijev velikosti navajajo prebivalstvo, a si pri številčnih omejitvah niso enotni. Tako Adam (1998: 185) za mikro države pravi, da so to države z manj kot pol milijona, Wallace (v Thorhalsson 2001: 2) pa, da so to države z do dvema milijonoma prebivalcev.

Senjur in Jazbec (Senjur 1992; Jazbec 2000) poleg kriterija prebivalstva kot bistven element pri obravnavi velikosti držav navajata tudi kriterij velikosti teritorija. Pri mikro državah gre povečini za majhne otoške države in zelo omejene teritorije, kjer geografska majhnost neposredno determinira omejenost naravnih in istočasno tudi človeških virov. Vendar pa je relevantnost povezovanja kriterija teritorija in prebivalstva zaradi relativnosti

¹⁵ Navkljub številčnejši populaciji v skupino majhnih držav v Commonwealthu prištevajo tudi Jamajko, Lesoto, Namibijo in Papuo Novo Gvinejo, ki z državami te skupine delijo številne značilnosti 'majhnosti' (World Bank 2006).

¹⁶ Ta študija postavlja definicijo »zelo majhnih držav in teritorijev« kot tistih, ki imajo en milijon ali manj prebivalcev (Rapoport 1971).

¹⁷ Gre za poskus definiranja s strani Patricie Wohlgemuth Blair, Charles L. Taylorja in Stanley A. de Smitha, ki vsak posamezno postavljajo zgornje meje na 300.000 prebivalcev, med 100.000 in enim milijonom oziroma do 150.000 prebivalcev (Plischke 1977).

gostote poseljenosti ali (ne)(z)možnosti uporabe površin vprašljiva (Vončina 2003: 7). Tudi poglobitni avtorji, ki v svojih študijah obravnavajo mikro države, kriterij teritorija iz svojih razprav sistematično izključujejo. S tem se tako tudi izognejo povezovanju samostojnih kriterijev, za katerega Šabič (2002: 3–4) ugotavlja, da lahko vodi v nenatančnosti. Podobno izbiro zgolj enega kriterija (tj. število prebivalstva) in izključitev drugih merljivih kriterijev iz svoje analize upravičuje tudi Plischke (1977). Rezultat bi po njegovem mnenju »oropal analizo enostavnosti in čistosti enega samega, splošno razumljivega faktorja in bi imel manjšo vrednost pri preučevanju manjših enot« (*ibid.*).

Naj na tem mestu izpostavim še en pomemben dejavnik v Plischkejevi analizi. Avtor namreč mikro države obravnava kot eno izmed podskupin kategorije majhnih držav.¹⁸ V njegovem primeru lahko torej rečemo, da je vsaka mikro država istočasno tudi majhna država. Ali lahko podobno sklepamo tudi pri številnih avtorjih, ki so se posvetili proučevanju zgolj majhnih držav?

Večina avtorjev, ki proučujejo majhne države in ki se pri definiciji opirajo na kvantitativni kriterij števila prebivalstva,¹⁹ ne podaja spodnje meje. Med takimi avtorji, ki ali ne prepoznavajo posebne kategorije mikro držav ali pa to kategorijo preprosto zanemarijo in take države obravnavajo kot del večje skupine majhnih držav, so na primer: Hong, ki trdi, da so majhne države tiste z desetimi milijoni prebivalcev ali manj, in Kramer (1994) ter Kindley (1995), ki v svoji definiciji majhnih držav postavljata zgolj zgornjo mejo prebivalstva – prvi na petnajst milijonov drugi pa na šestnajst milijonov.

Nekateri drugi avtorji pa v svojih poskusih definiranja majhnih držav navajajo tudi spodnjo mejo števila prebivalstva, ki še označuje to kategorijo držav. Senjur (1992: 9) tako na primer v povezavi s kriterijem velikosti ozemlja postavlja spodnjo mejo števila prebivalcev kot kriterija za definicijo majhnih držav na en milijon, Jazbec (2002: 59) pa na milijon in pol. Ti avtorji sicer mikro držav neposredno ne omenjajo, vendar je mogoče sklepati, da priznavajo obstoj držav, ki so manjše od majhnih držav. Te države so tiste s prebivalstvom pod spodnjo mejo kriterija majhne države – to so torej mikro države. Potemtakem bi lahko sklepali, da se spodnja meja kriterija majhne države pri teh avtorjih pokriva z zgornjo mejo kriterija za definicijo mikro držav.

¹⁸ Plischke (1977:18) je »članice skupnosti narodov« razdelil na štiri prekrivajoče se skupine: mikro države, majhne države, srednje države in velike države. Skupina majhnih držav pa pod svojim okriljem (do pet milijonov prebivalcev) zajema mikro države z manj kot 300.000 prebivalci in t.i. 'sub-mikro države' (angl. *submicrostates*) z manj kot 100.000 prebivalci.

¹⁹ Amstrupova prva skupina avtorjev, ki pristopajo k pojasnitvi definicije pojma majhna država tako, da velikost povezujejo z merljivimi značilnostmi (Jazbec 2002: 56-57).

2.3.2.2 Drugi kriteriji

Za natančnejšo opredelitev neke kategorije držav pa so kljub vsemu poleg kvantitativnih pomembni tudi kvalitativni kazalci, kot so kvalitetna diplomacija, vlada, visoko kvalificirana delovna sila ter visoko kakovostne informacije (Sundelius 1980: 202). Sutton in Payne (v Mohamed 2002: 3) izpostavljata prav te in mikro državam priznavata status posebne skupine držav predvsem zato, ker sta v njih prepoznala neke skupne nemerljive specifične značilnosti, »ki vplivajo na to, kako te države vodijo svoje zunanje odnose.« Po Suttonu in Paynu so ti kvalitativni kriteriji naslednji:

1. *odprtost* (angl. *openness*) – v primeru mikro držav je stopnja odprtosti visoka, kar v praksi pomeni, da so njihova gospodarstva ponavadi močno odvisna od zunanje trgovine, da je njihova proizvodna osnova ozka ter da se morajo spopadati s tehnološkim in menedžerskim primanjkljajem. Močno so odvisne od zunanjih virov informacij in se soočajo z visoko stopnjo odliva domačega izobraženega kadra v tujino.
2. *otoškost* (angl. *insularity*) oziroma *odročnost* (angl. *remoteness*) – večina mikro držav so majhne otoške države, ki so ponavadi precej izolirane od preostalih držav, posledica česar so visoki stroški transporta in komunikacij.
3. *sposobnost obnove* (angl. *resilience*) – ta lastnost se navezuje predvsem na sposobnost obnove mikro države potem, ko je doživela neko stresno situacijo (naravne katastrofe, vojna). Avtorja to navezujeta tudi na politične sisteme mikro držav, ki so v primerjavi s sistemi nekaterih drugih, večjih držav v razvoju »bolj robustni in izvajajo dobro mero demokracije«, te države pa uživajo tudi večjo mero političnega konsenza. Čeprav imajo številne med njimi zelo pestro etnično sestavo prebivalstva, je ponavadi politična kultura v mikro državah zelo enotna, kar se kaže tudi v visoki stopnji politične stabilnosti v večini teh držav.²⁰
4. *ekonomska šibkost in pomanjkanje naravnih virov*, kar nekatere med mikro državami uvršča celo med najmanj razvite države sveta.²¹
5. *omejene vojaške zmogljivosti in visoka stopnja ogroženosti pred zunanjimi napadi držav* – dober dokaz so študijski primeri iz zgodovine: leta 1983 ob

²⁰ Več o povezavi med majhnostjo oziroma otoškostjo (angl. *insularity*) in stopnjo demokracije glej Anckar (2002).

²¹ UNCTAD seznam najmanj razvitih držav (LDC – *Least Developed States*) tako na primer vključuje mikro države Sao Tome in Principe, Svazi in druge (UNCTAD 2006).

invaziji Združenih držav Amerike (ZDA) na Grenado, leta 1988 ob napadih na Maldive ali pa na primer leta 1989 na Komorih.

6. *odvisnost od večjih in naprednejših držav* – številne mikro države so v veliki meri odvisne od raznih trgovinskih dogovorov (angl. *preferential trade agreements*) z večjimi gospodarskimi silami, saj si le tako lahko zagotovijo stalen dostop svojih proizvodov na večje trge.

Vse zgoraj naštet lastnosti se povratno navezujejo na še eno karakteristiko mikro držav – to je *majhnost* (angl. *smallness*). Svetličič (2004: 57) zanjo pravi, da gre za 'prekletstvo' in navaja večjo ranljivost, šibek vpliv in visoko odvisnost kot njene posledice. Jazbec (2002: 67) pravi, da obstaja neposredna povezava med majhnostjo in omejenostjo virov. Tudi Bernal (1998: 64) potrjuje, da »uporaba prebivalstva kot indikatorja velikosti (oziroma majhnosti, op. K. Ž.) pomaga izpostaviti omejenost virov teh držav.«

Majhnost pogojuje razvoj mikro držav, ki zaradi omejenih virov nimajo velikega domačega trga in so zato močno odvisne od zunanje trgovine. To jih potiska v neizogibno specializacijo ter odpiranje domačega trga. Istočasno to povzroča tudi številne politične in institucionalne probleme, ki se kažejo predvsem v pomanjkanju specializiranih kadrov in lastnih virov podatkov ter informacij, kar le še povečuje odvisnost mikro držav od večjih držav (ponavadi so to nekdanje kolonialne sile) na področju javne administracije. Če torej uporabimo ekonomsko terminologijo, lahko rečemo, da je majhnost kriva za to, da so ekonomije obsega in samozadostnost na proizvodnem kot tudi na administrativnem področju za mikro države težko dosegljive ali celo nedosegljive (SPC 2003: 6).

Vse to vodi v neizogibno odvisnost mikro držav od večjih in naprednejših držav, najsi bo to regionalna sila ali bivša evropska kolonialna sila, kaže pa tudi na to, da sta moč in vpliv teh držav omejena. Ker imajo manj virov in so v številnih pogledih odvisne od močnejših držav, je majhnost pomembna lastnost vseh mikro držav (*ibid.*).

Tudi Adam (v Gondeau 2005: 8) oriše nekaj temeljnih lastnosti, ki so skupne vsem mikro državam. Te so:

1. *demografska, geografska in ekonomska majhnost,*
2. *posebna ekonomska in politična šibkost,*
3. *politična in geografska (bolj ali manj naravna) izoliranost,*
4. *popolna ali delna odsotnost tradicionalnih državnih sredstev intervencije (ekonomskih, političnih, vojaških ali človeških) tako v sklopu notranje politike kot tudi na področju mednarodnih odnosov.*

Še ena specifična lastnost mikro držav, ki jo omenja tudi Svetličič (2004: 57), ko govori o majhnosti in omejenosti virov, je *ranljivost*.

Koncept ranljivosti (angl. *vulnerability*)²² izhaja iz ugotovitve, da so države zaradi pomanjkanja virov (naravnih, človeških, finančnih in drugih) bolj izpostavljene zunanjim vplivom iz okolja, ki jih obdaja. Obratno sorazmernost med količino virov in ranljivostjo držav ugotavljata tako Julien (1992) kot tudi Hong (1995: 278–279). Ranljivost bi le s težavo opredelili kot kvantitativni ali kvalitativni kazalec, lahko ga pa opredelimo kot oboje. Capobianco (v Kelman 2005) namreč podaja tako matematično kot tudi nematematično definicijo tega pojma. Nematematično je ranljivost pogojena z odpornostjo oziroma sposobnostjo upora spremembam, ki jih povzroči neka nevarnost, sposobnostjo obnove oziroma sposobnostjo povrnitve v začetno stanje potem, ko je nevarnost mimo, in občutljivostjo oziroma trenutnim fizičnim stanjem neupoštevajoč kratkotrajne spremembe. Matematično gledano pa je ranljivost funkcija treh prej naštetih lastnosti. Capobianco definicijo navezuje zgolj na naravno okolje, vendar pa se takšno razumevanje lahko uporabi tudi pri obravnavi posameznikov, družbe, infrastrukture, skupnosti ali kultur (*ibid.*).

Briguglio²³ (2004: 1) – avtor prve študije o ‘indeksu ranljivosti’,²⁴ se teme loteva veliko bolj teoretično in izpostavlja dva vidika – ekonomsko ranljivost in ranljivost okolja. V ekonomskem smislu velikost države pogojuje proizvodne možnosti, mikro države tako ne uživajo ekonomij obsega, njihove možnosti standardizacije izdelkov so zelo omejene, zaradi visoke stopnje odprtosti domačega trga, so močno izpostavljene ekonomskim pogojem na svetovnem trgu, njihova geografska lega pa pogosto viša stroške transporta in vodi v marginalizacijo domačega trga. V smislu ranljivosti okolja pa avtor izpostavlja dostopnost vodnih virov in upravljanje z odpadki, šibkost ekosistemov, nevarnost erozije, raznih naravnih katastrof (potresi, vulkanska aktivnost, cikloni, hurikani, poplave, cunamiji in drugo) in končno tudi klimatskih sprememb, ki povzročajo višanje morske gladine. Na visoko ranljivost okolja mikro držav pa vpliva tudi njihov gospodarski razvoj, posledica katerega je pogosto neuravnavana izraba obdelovalnih površin in naravnih virov.

Briguglio ranljivost obravnava kot merljivo lastnost držav,²⁵ mikro države pa imajo po njegovem izračunu v primerjavi z drugimi državami (naj)višje indekse ranljivosti. (*ibid.*)

²² Ta faktor se v veliki meri navezuje predvsem na majhne otoške države v razvoju (SIDS) in ne na mikro države kot take, a je za pričujoče delo kljub temu pomemben, saj je večina držav zajetih v analizi tudi SIDS.

²³ Lino Briguglio je direktor inštituta *Islands and Small States* ter predavatelj na malteški univerzi.

²⁴ Leta 1992 je UNCTAD pozval Briguglia, naj pripravi študijo o izdelavi ‘indeksa ranljivosti’. Naslov študije je *Preliminary Study on the Construction of an Index for Ranking Countries According to their Economic Vulnerability* (Briguglio 2001).

²⁵ Več o načinu izračunavanja ‘indeksa ranljivosti’ v Briguglio (2004).

2.4 Sklep

Pojem diplomacije v diplomskem delu tako širše razumem kot vstopanje držav v odnose z drugimi državami in organizacijami v mednarodni skupnosti, navezujoč se na Berridga (Berridge in drugi 2001: 62), ki zapiše, da je diplomacija »vodenje odnosov med suverenimi državami preko uradnega posrednika, ki je član državne diplomatske službe ali začasen diplomat in je lociran doma ali v tujini«, pa ožje diplomacijo razumem predvsem kot dejavnost vodenja mednarodnih odnosov preko diplomatskih služb. Diplomatska predstavništva obravnavana v pričujočem delu so torej predstavništva mikro držav akreditirana v drugih državah, predstavništva drugih držav v mikro državah in pa tudi stalne misije mikro držav pri mednarodnih organizacijah. Zunanjo politiko v okviru diplomskega dela razumem kot dejavnost države v odnosu do drugih akterjev v mednarodni skupnosti, ki jo oblikujejo in usmerjajo vrednote in interesi družbe, ki živi v okviru te države.

Skozi tri pristope – definicijski, konstruktivistični in sektorski – se pokaže realnost razprave o definicijah in kategorizacijah držav. Pozitivistični empirični pristop je za širšo razpravo o vlogi in položaju neke države v mednarodni skupnosti nezadosten, realistični kriteriji moči pa v spremenjeni mednarodni skupnosti prav tako ne morejo biti več podlaga za kategorizacijo. Velikost oziroma majhnost je tako postala relativna kategorija, Šabič (2002: 6) za slednjo pravi, da je »samo to, kar država iz nje naredi.« Države si danes navkljub slabši štartni poziciji, lahko z izboljšanjem (samo)percepcije ali z aktivnim delovanjem na nekem področju izboljšajo svoj položaj v mednarodni skupnosti, kar pa v končni fazi vpliva na kategorizacijo in definicije držav. Nujna posledica vsega tega je tako odsotnost univerzalnih kategorij in definicij na eni strani ter množica med seboj različnih definicij, ki jih avtorji uporabijo zgolj v namen svoje raziskave, na drugi strani. Lahko torej sklenemo, da splošno veljavne enotne definicije mikro držav ni. Za dosego cilja analize, v nadaljevanju katere se osredotočam predvsem na metode in obseg diplomatske aktivnosti mikro držav, se bom v diplomskem delu zatorej sklicevala na lastno definicijo. Merljivi indikator velikosti mikro držav (tj. število prebivalstva) nadgrajujem z upoštevanjem leta osamosvojitve in nekaterih drugih kriterijev, kot so omejenost virov (naravnih, človeških) ter ranljivost držav. Kot mikro države zatorej obravnavam tiste države, ki so nastale po letu 1960, imajo manj kot milijon in pol prebivalcev, zelo majhen teritorij in visoko stopnjo omejenosti naravnih in človeških virov. Za dosego čim večje preglednosti dela in doslednosti analize, sem sestavila seznam mikro držav, ki so vključene v analizo (glej prilogo A).

3. MIKRO DRŽAVE

3.1 Skupine mikro držav

Sam pojem 'mikro države', ki danes označuje izjemno majhne države, je sicer iznajdba najnovejše dobe, vendar pa izjemno majhne teritorialne politične tvorbe obstajajo že zelo dolgo in so pravzaprav izvorne oblike današnjih modernih držav. Skozi zgodovino majhnih grških polisov, italijanskih mestnih držav, svobodnih mest in principatov se je z Westfalskim kongresom leta 1864 izoblikovala sodobna država, ki pa je v nekaterih primerih obdržala svojo 'srednjeveško' obliko. Tako v današnji mednarodni skupnosti modernih držav še vedno lahko najdemo nekatere izjemno majhne države, ki ohranjajo status kneževine ali principata in jih lahko združimo v skupino 'evropskih zgodovinskih mikro držav'.²⁶

Pričujoče delo se osredotoča na nove mikro države, ki so pravzaprav proizvod procesa dekolonizacije in ki so nastale v obdobju po letu 1960. Plischke (1977: 21) pravi, da je večina mikro držav pravzaprav otoških ali arhipelaških držav, ki se nahajajo v Karibskem morju, Indijskem oceanu, Pacifiku in Oceaniji. Da bi jih lažje prepoznavali, v nadaljevanju izpostavim tri avtorje, ki so na podlagi določenih skupnih lastnosti mikro države sistematično razdelili v skupine.

Paul (2000: 1) v grobem mikro države razporedi glede na njihov geografski položaj in pravi, da mikro države najdemo v karibski regiji, pacifiški regiji, v indijskem oceanu (Sejšeli in Maldivi) ter afriški regiji. Nekoliko drugače se porazdelitve mikro držav v skupine loteva Bartmann (2000: 3), ki jih ločuje glede na njihovo kolonialno in osamosvojitveno izkušnjo. Mikro države zatorej najprej razporedi v dve skupini: skupino, kjer je bil prehod v neodvisnost miren ter skupino, kjer je boj za neodvisnost zaznamovala določena mera nasilja (kot na primer v Gvineji-Bissau). Nadalje pa mikro države ločuje tudi glede na to, kateri kolonialni sili so pripadale in govori o 'britanskih', 'francoskih', 'nizozemskih', 'portugalskih' ter 'ameriških teritorijih'.²⁷

Veliko bolj dovršeno razdelitev ponuja Mohamed (2002: 7), ki med novimi mikro državami prepozna tri različne skupine. Pravi, da navkljub številnim skupnim (kvalitativnim) lastnostim, o katerih sem spregovorila v prejšnjem poglavju, obstajajo med mikro državami pomembne razlike v njihovih političnih sistemih, ki izvirajo iz njihovih

²⁶ Več o tej skupini mikro držav v prilogi B.

²⁷ Tu se Bartmann (2000: 3) nanaša na Marshallove otoke, Mikronezijo in Palau, ki so bili do osamosvojitve del pacifiškega Trust Territory ZDA.

zgodovinskih izkušenj z evropskimi kolonialnimi silami. Kolonialne izkušnje so bile precej različne – tako v smislu politične ureditve, ki so ji bili kolonizirani teritoriji podvrženi, kulturnih vzorcev, ki jih je lokalno prebivalstvo bilo bolj ali manj prisiljeno sprejeti, kot tudi v smislu stopnje ekonomskega razvoja, ki je bil tem ozemljem namenjen (*ibid.*). Na podlagi tega ločuje *karibske mikro države, pacifiške in afriške mikro države*.

Karibske mikro države, ki so bile povečini angleške kolonije, so vzpostavile način vladanja, ki zelo spominja na prakso v njihovi bivši matični državi. Tako imajo na primer zakonodajna telesa (tj. parlamenti) v teh mikro državah omejen vpliv na zunanje zadeve, istočasno pa so nekatera zunanjepolitična vprašanja podvržena bolj konkretnim obravnavam. Pomembno vlogo pri oblikovanju končnih zunanjih politik igrajo razne skupine vpliva, predvsem politični lobiji. Karibske mikro države družijo tudi neke vrste močan občutek skupne identitete in solidarnosti, ki jih je vodil v poskus oblikovanja Zahodno-karibske federacije,²⁸ v 21. stoletju pa se kaže predvsem v pogostem skupnem enotnem nastopu v mednarodni skupnosti,²⁹ ki ga je neki bivši diplomat poimenoval kar ‘asociativna diplomacija’ (angl. *associative diplomacy*). Še ena pomembna lastnost družijo karibske mikro države. Vse poskušajo vzdrževati čim boljše odnose z ZDA, saj ta sosedska velesila ohranja pomemben vpliv na domače politike nekaterih izmed njih in do neke mere določa tako sestavo kot tudi ideološko usmerjenost njihovih vlad (Mohamed 2002: 7–8).

Druga skupina mikro držav imenovana pacifiške mikro države združuje otoške države v Južnem Pacifiku Fidži, Kiribati, Mikronezija, Marshallovi otoki, Nauru, Palau, Samoa, Salomonovi otoki in Vanuatu. Vsem je skupna parlamentarna demokracija z nekaterimi malenkostnimi variacijami v posameznih primerih. Večina ima izvoljenega predsednika z izvršnimi pooblastili, vendar je način vladanja tako kot na primeru karibskih mikro držav ponavadi kopija sistema države, ki je zadnja upravljala s to (sedaj že bivšo) kolonijo. Parlament igra v vseh pacifiških mikro državah dokaj aktivno vlogo pri oblikovanju politik, vendar pa to ne velja za zunanje zadeve. (Mohamed 2002: 8) Vse pacifiške mikro države vzdržujejo močno vez z dvema sosednjima državama – Avstralijo in Novo Zelandijo, saj gre za pomembna trgovska partnerja, prav tako pa ni zanemarljiv njun prispevek v državne

²⁸ Leta 1961 so zahodno-karibske države odstopile od ideje oblikovanja federacije.

²⁹ Leta 1972 so se tako štiri karibske mikro države (Jamajka, Gvajana, Trinidad in Tobago ter Barbados) istočasno in skupno odločile, da vzpostavijo diplomatske odnose s Kubo. Pogosto se tudi zgodi, da v nekaterih pomembnih prestolnicah več karibskih mikro držav enotno predstavlja en sam ambasador (Mohamed 2002: 7-8).

blagajne teh mikro držav v obliki mednarodne pomoči. Navkljub temu pa na zunanjo politiko teh držav veliko bolj vpliva prisotnost ZDA na tem območju (*ibid.*).³⁰

Tretja skupina je skupina afriških mikro držav, kjer se je po osamosvojitvi ponavadi izoblikoval enostrankarski sistem, po letu 1989 pa so počasi vse prešle na večstrankarski sistem. Posledično v Džibutiju, Gabonu, Gvineji-Bissau, na Zelenortskih otokih in na Sao Tomeju in Principeju redno izvajajo demokratične volitve. Vse afriške mikro države nudijo relativno slab življenjski standard in so relativno visoko zadolžene,³¹ zaradi česar ostajata izkoreninjenje revščine in odprava dolga poglobljena domača skrb, ki seveda pomembno vpliva tudi na zunanjepolitično delovanje teh držav (Mohamed 2002: 8–9).

Mikro države družijo maloštevilčnost prebivalstva, omejen teritorij in slaba obdarjenost z naravnimi in človeškimi viri, pa tudi kolonialna preteklost in boj za neodvisnost. Pravica do samoodločbe je bila za prebivalce majhnih odvisnih ozemelj odločilnega pomena, saj jim je odprla pot v neodvisnost. Kljub temu pa so se, še preden so res lahko zaživel v svoji novi samostojni državi, morali soočiti z nekaterimi bolj ali manj političnimi ovirami. Velesile in druge že obstoječe države so namreč v pojavu mikro držav videle prej negativne kot pozitivne posledice. Strah pred novo širitvijo mednarodne skupnosti so tako zakamuflirale v burne razprave o smiselnosti obstoja, o bodočem statusu in o sposobnosti preživetja mikro držav.

3.2 Pojav mikro držav

Mednarodna skupnost je pred letom 1945 poznala zgolj nekaj mikro držav, ki so bile »potisnjene na obrobje mednarodne diplomacije« (Bartmann 2000: 1), ugodna politična klima v povojnem obdobju pa je odprla številne možnosti za narode, ki so živeli na izjemno majhnih teritorijih, da uveljavijo svoje pravice in ustanovijo svoje države.

Širitev mednarodne skupnosti po drugi svetovni vojni je potekala v valovih. Vukadinović (1995: 225) je nastajanje novih držav razmejil na tri valove – prvi naj bi se začel neposredno po drugi svetovni vojni, drugi naj bi bil povezan s procesom dekolonizacije, tretji pa naj bi se odvil neposredno po koncu hladne vojne po propadu socialistične ureditve v Evropi. Prav z dekolonizacijo in valom osamosvajanj bivših evropskih kolonij v Afriki, Aziji, Srednji Ameriki in Oceaniji v 60-ih letih 20. stoletja pa je povezan tudi nastanek večine novih

³⁰ Marshallovi otoki, Mikronezija in Palau imajo sklenjen t.i. 'Compact of Free Association' dogovor z ZDA, v okviru katerega dobivajo finančno podporo v zameno za pristaniške privilegije, ZDA pa bdijo tudi nad njihovo obrambno in varnostno politiko (Bartmann 2001: 4).

³¹ Štiri izmed afriških mikro držav najdemo na seznamu visoko zadolženih revnih držav (HIPC – *Highly indebted poor countries*). To so Ekvatorialna Gvineja, Gabon, Komori in Sao Tomé in Principe (World Bank 2007).

mikro držav. Te so neposreden proizvod procesa dekolonizacije in želje ljudstev po samostojnem upravljanju podprte »z vero v njihovo pravico do samoodločbe« (Igarashi 2002: 1). Temeljna podlaga za nastanek teh novih mikro držav sta bili *Deklaracija o podelitvi neodvisnosti kolonialnim državam in narodom*³² iz leta 1960 in *Deklaracija o načelih mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami*,³³ ki sta dali osnovo za oblikovanje suverenih in neodvisnih držav, ki so lahko postale pravno enake vsem ostalim državam.

Združeni narodi so leta 1960 sestavili seznam 66 odvisnih ozemelj, ki so jih obravnavali kot možne bodoče neodvisne države.³⁴ Med temi najdemo številne suverene mikro države (npr. Antigva in Barbuda, Belize, Sejšeli), najdemo pa tudi ozemlja, ki ostajajo še naprej del ozemlja drugih držav (npr. Nova Kaledonija, Guam, Montserrat). Poleg OZN so podobne sezname mikro ozemelj sestavili še v nekaterih drugih institucijah,³⁵ kar kaže na to, da je bila širitev mednarodne skupnosti pričakovana, je pa vzbujala tudi precej skrbi.

Pomembno so k takim čustvom pripomogle tudi nekatere peticije naslovljene na OZN s strani prebivalcev izjemno majhnih ozemelj,³⁶ ki so zahtevali uresničenje njihove pravice do samoodločbe, poznani pa so tudi nekateri bolj nenavadni primeri poskusa ustanovitve države,³⁷ ki se nikoli niso uresničili, so pa močno vplivali na kasnejše razprave o mednarodnem pravu glede nastanka, priznanja in obstoja države.

Ti dogodki v 60-ih letih prejšnjega stoletja – želje in poskusi maloštevilčnih ljudstev na izjemno majhnih ozemljih da ustanovijo svojo državo in posledično tudi sam pojav mikro držav – so sprožili vprašanja o tem, kje so meje tega, kdaj neko ozemlje še lahko postane država oziroma kdaj še (že) lahko govorimo o državi.

³² *Declaration on the granting of independence to colonial countries and peoples* (GA RES 1514 (XV)).

³³ Sprejeta brez glasovanja leta 1970 kot priloga resolucije GS ZN 2625 (XXV), poznana tudi kot 'Deklaracija sedmih načel'.

³⁴ O seznamu se je razpravljalo v pripravah na 16. zasedanje GS, poudariti pa je treba, da je bil na pripravah na naslednja zasedanja GS ta seznam večkrat popravljen. Tako je bilo na pripravah na 21. zasedanje GS leta 1966, seznamu dodanih novih 14 ozemelj kot možnih novih držav, kar 11 ozemelj iz starega seznama pa je do leta 1966 že postalo samostojnih (Plischke 1977: 28).

³⁵ Študija Carnegie Law Endowment iz leta 1968 in študija notranjega ministrstva ZDA iz leta 1969 (Plischke 1977: 28).

³⁶ Združenje izgnanih nemških Sudetov je na OZN naslovlilo peticijo s 100.000 podpisi, v kateri je zahtevalo enake pravice in status v organizaciji, kot ga uživa Palestinsko osvobodilno gibanje - PLO (Plischke 1977: 28).

³⁷ Poznan so naslednji primeri: 15.000 Inuitov je zahtevalo ločeno politično jurisdikcijo na 750.000 kvadratnih miljah kanadskega ozemlja; skupina Havajcev je sprejela izjavo o neodvisnosti, razglasila pravico do neodvisnosti in zahtevala ozemlja od ZDA; primer umetno postavljenih otokov Minerva načrtovanih s strani fundacije *Ocean Life Research Foundation*, ki je nekatere države zaprosila za priznanje Republike Minerva (Plischke 1977: 28).

3.2.1 Nastanek mikro držav

Jazbec (2002: 61) pravi, da »države nastajajo na različne načine« in »če povzamemo dosedanje izkušnje, bi lahko v osnovi govorili o naslednjih petih načinih nastajanja:

1. z razpadom večnacionalnih držav oziroma imperijev
2. z združevanjem več držav v eno,
3. z odcepitvijo posameznih delov držav,
4. z osamosvojitvijo pokrajin, vazalnih držav in kolonij,
5. na osnovi mednarodnih sporazumov.«

V primeru mikro držav lahko govorimo predvsem o nastanku z osamosvojitvijo kolonij v 60-ih letih 20. stoletja in kasneje. Jazbec (*ibid.*) pa opozarja na še eno pomembno delitev – nastanek države lahko namreč »ne glede na omenjene načine poteka na miren način ali pa z uporabo sile.«

Kot sem že omenila v prejšnjem podpoglavju, Bartmann (2000: 3) ločuje mikro države, kjer je bil prehod v neodvisnost miren ter mikro države, kjer je boj za neodvisnost zaznamovala določena mera nasilja.

Za bivše britanske kolonije pravi, da »jim je bila podeljena neodvisnost brez kontroverznosti«. Kraljestvo je od novih mikro držav zahtevalo zgolj »jasen demokratični izraz podpore odločitvi za suverenost« (*ibid.*), ki je v prvi vrsti pomenil izvedbo demokratičnih volitev ali referendumov. Večina novih mikro držav bivših britanskih kolonij je tako na miren način z volitvami, referendumom in pogajanjem s kraljestvom prišla do neodvisnosti. Nekoliko drugačen (a še vedno miren) je bil proces osamosvajanja Tonge. Ta mikro država je namreč že pred osamosvojitvijo uživala precejšnjo mero avtonomije,³⁸ zato ji je bila samostojnost podeljena avtomatsko brez zahteve po volitvah ali referendumu (*ibid.*).

Izkušnja bivših francoskih kolonij je bila drugačna. Po tem, ko se je general de Gaulle odločil, da podeli neodvisnost vsem afriškim ozemljem pod francosko oblastjo, se je ideja o osamosvojitvi razširila po celem kontinentu in 'okužila' tudi Džibuti in Komore. Vendar pa je ostal odnos z nekdanjo matično državo v vseh nekdanjih francoskih kolonijah odličen, pa čeprav bolj trgovinske narave. Pomembno je na tem mestu poudariti, da se večina francoskih teritorijev v Karibskem morju in v Pacifiku ni odločila za osamosvojitve in je ostala del francoskega teritorija v obliki prekomorskih departmajev (Francoska Gvajana, Guadeloupe,

³⁸ Tonga je kraljestvo z zelo dolgo tradicijo in zgodovinsko neodvisno osebnostjo, zaradi česar ji je bila tudi pod britansko oblastjo priznana precejšnja mera avtonomije, njen nekdanji status pa bi bolje opisali kot status britanskega protektorata (Bartmann 2000: 3).

Martinique, Réunion), prekomorskih ozemelj (Francoska Polinezija, Nova Kaledonija, Wallis in Futuna) ali teritorialnih kolektivov³⁹ (Mayotte, Saint Pierre in Miquelon).

Nizozemski primer je podoben 'francoskemu'. Surinam je neodvisnost pridobil brez večjih pretresov, skupina otokov v Nizozemskih Antilih (Curaçao, Bonaire, Saint Marteen in Saint Eustatius) ter Aruba pa so ostali pod okriljem matične države kot avtonomna ozemlja (*ibid.*).

Podobno miroljubno so svojo neodvisnost pridobili Marshallovi otoki, Mikronezija in Palau, kjer je proces osamosvajanja zajemal sicer dolgotrajna in zamudna pogajanja z ZDA glede dostopa njihovih vojaških sil do teritorija teh novih mikro držav (Bartmann 2000: 3–4).

Nekoliko bolj zanimiva in kontroverzna je bila 'portugalska izkušnja'. Tako Gvineja-Bissau kot tudi Vzhodni Timor se namreč nista uspela izogniti nasilnemu scenariju boja za neodvisnost. Uporniki v Gvineji-Bissau so leta 1972 (po skoraj enajstih letih gverilskega boja proti Portugalcem) končno nadzorovali večino ozemlja takratne portugalske kolonije. Na zasedenem teritoriju so izvedli volitve in podali enostransko izjavo o neodvisnosti, vendar pa je bilo potrebno počakati na revolucionarni preobrat na Portugalskem leta 1974, ko so jim iz Lizbone končno tudi uradno priznali status neodvisne države. Zelenortski otoki so si leto kasneje (brez kakršnegakoli boja na lastnem ozemlju) na podlagi uspehov Afriške stranke za neodvisnost Gvineje-Bissau in Zelenortskih otokov (PAIGC – *Partido Africano pela Independencia de Guiné-Bissau e Cabo Verde*) v Lizboni direktno izpogajali svojo neodvisnost. Podobno so tudi na Sao Tome in Principeju uspeli svojo pot v neodvisnost izpeljati na miren način (Bartman 2000: 3).

Pot do neodvisnosti ni bila v vseh primerih miroljubna, vendar je večina mikro držav uspela vzpostaviti polno neodvisnost z demokratičnimi sredstvi, pa najsi je bilo to z izvolitvijo večinske stranke zavezane k neodvisnosti, z referendumom, s kombinacijo obeh prej omenjenih metod, prek neposrednega pogajanja z vladajočo stranko (Zelenortski otoki) ali kar z avtomatsko podelitvijo neodvisnosti relativno avtonomnim teritorijem (Tonga).

Neodvisnost neke skupnosti – najsi pridobljena na miren način ali z oboroženim bojem – je vsekakor pomemben, a ne dovoljšen pogoj za to, da lahko govorimo o pojavu nove države.

³⁹ Angl. *territorial collectivities*.

3.2.2 Kriteriji državnosti

»Da bi mogli govoriti o državi v mednarodnem pravnem redu, je potreben obstoj treh konstitutivnih elementov: teritorija, prebivalstva in organizirane skupnosti z vlado, ki je sposobna zagotoviti notranje in zunanje funkcije države« (Benko 2000: 152). Ozemlje, prebivalstvo in vlada naj bi torej bili objektivni kriteriji, ki naj bi kazali na »'učinkovit' nastanek države« in na katere naj bi se države opirale pri priznavanju novih držav (*ibid.*). Tudi Degan (2000: 227–228) pravi, da so konstitutivni elementi trije – poleg prebivalstva in ozemlja še organizirana politična oblast oziroma suverenost, ki je priznana s strani mednarodne skupnosti in ki spoštuje cilje mednarodnega prava. Sen (1988: 505), ko govori o pogojih državnosti, pa navaja naslednje:

1. *skupnost, ki želi oblikovati državo, mora imeti svojo vlado, ki dejansko deluje neodvisno od kakršnegakoli nadzora s strani kakršnekoli države;*
2. *skupnost mora doseči zadostno stopnjo notranje stabilnosti;*
3. *skupnost mora imeti definirano ozemlje, ki je pod njenim nadzorom in ki ga lahko razumemo kot državni teritorij nove države (*ibid.*).*

Taisti avtor sicer opozarja, da so bili v preteklosti večkrat uporabljeni še nekateri dodatni kriteriji, ki pa so se spreminjali od primera do primera, zaključuje pa z ugotovitvijo, da je navkljub vsemu »razumno sklepati, da je nova država, ki zadosti trem zgoraj omenjenim pogojem, kvalificirana za to, da bo priznana kot suverena država znotraj mednarodne skupnosti« (*ibid.*).

Objektivne kriterije, ki kažejo na nastanek neke nove države in ki jih mora država kot mednarodno pravna oseba imeti, najdemo tudi v prvem členu konvencije iz Montevidea,⁴⁰ ki pravi (Østerud 1994: 20–21): »Država kot subjekt mednarodnega prava mora imeti naslednje značilnosti:

1. *stalno prebivalstvo,*
2. *definiran teritorij,*
3. *vlado in*
4. *zmožnost, da vstopa v odnose z drugimi državami.*

Mikro države s svojimi skrajno omejenimi teritoriji in skoraj neznatnim prebivalstvom, ko primerjane s svetovnimi velesilami, še danes vzbujajo dvome o njihovi državnosti. Vendar pa »velikost (oziroma majhnost op. K. Ž) ozemlja ne more biti razumljena

⁴⁰ *Montevideo Convention on the Rights and Duties of States* iz leta 1933.

kot ovira pri oblikovanju države« (Boniface 2001: 26). Nauru s svojim enaindvajsetimi kvadratnimi kilometri ozemlja ali pa Tuvalu s štiriindvajsetimi sta dve popolnoma suvereni državi.

Tudi število prebivalstva ni »nič bolj pomembno kot velikost teritorija« (*ibid.*), ko gre za nastanek nove države. Enajst tisoč Naurujcev tako kot deset tisoč Tuvalujcev je ustanovilo svojo neodvisno državo, ki je mednarodnopravno enaka⁴¹ velikim državam z več kot milijardo prebivalcev.

Nekoliko več kontroverznosti se pojavi, ko je govora o popolni neodvisnosti od zunanjih vplivov oblasti drugih držav. Ko je bila dekolonizacija že v polnem teku, so namreč nekateri domači oblastniki⁴² podvomili v sposobnost svojih lastnih držav, da vstopijo v mednarodno skupnost kot suverene države. Ponujene so jim bile alternativne rešitve kot na primer opcija t. i. 'svobodnega partnerstva'⁴³ oziroma sklenitev t. i. 'partnerskih dogovorov'⁴⁴ z velikimi silami (ZDA ali Francijo) ali pridružitve Commonwealthu (Calvocoressi 1991: 164–165). Tak dogovor je predvideval, da mikro država sicer obdrži svojo avtonomijo na večini izmed svojih področij delovanja razen na področju zunanjih odnosov in obrambe. Eno izmed določil v teh dogovorih je bila tudi možnost enostranskega preklica dogovora, ki so jo mikro države kaj kmalu tudi izkoristile in prekinile svojo odvisnost od velesil⁴⁵ (Bartmann 2001: 1).

Navkljub prvim negotovim korakom so vse v pričujočo analizo zajete mikro države nedvomno suverene in neodvisne države, ki uživajo vse pravice in obveznosti iz naslova suverenosti, ki jim je bila dodeljena z mednarodnim priznanjem s strani drugih držav mednarodne skupnosti.

Pomembno pa je na status mikro držav v mednarodni skupnosti, v katero so komaj vstopale, vplival obširen dvom v njihovo zmožnost, da vstopajo v odnose z drugimi državami. Bartmann (2001: 6) pravi, da so bili začetni dvomi v izvajanje suverenosti toliko večji prav zaradi dvomov v zvezi z njihovo sposobnostjo diplomatskega predstavljanja oziroma z uresničevanjem suverene pravice do predstavljanja.

Še preden zaključim in se v naslednjem poglavju posvetim podrobnejši razpravi o diplomaciji mikro držav in pravici držav do predstavljanja, v naslednjem podpoglavju

⁴¹ Plischke (1977: 2) sicer pravi, da je to, da nova država ob nastanku postane pravno enaka drugim, pravzaprav »aksiom mednarodne prakse, vendar pravna fikcija«.

⁴² Kot na primer vodja malteške *Labour Party* Dom Mintoff, sejšelski probritanski premier James Mancham ter premier Grenade Eric Gairy (Bartmann 2000: 1).

⁴³ Angl. *free association*.

⁴⁴ Angl. *association agreements*.

⁴⁵ Vprašljiv ostaja odnos Marshallovih otokov, Mikronezije in Palaua z ZDA zaradi »Compact of Free Association« dogovora.

razvijem diskusijo o suverenosti ter o podelitvi suverenosti z (mednarodnim) priznanjem države, ki je po mnenju Jamesa (1991: 352) predpogoj za vzpostavitev diplomatskih odnosov in uresničenje suverene pravice do predstavljanja.

3.2.3 Suverenost (mikro) držav

Pojem *suverenost* ima dolgo in zapleteno zgodovino, skozi katero je pridobil nešteto različnih pomenov in definicij. Današnje pojmovanje suverenosti se je začelo oblikovati v 16. stoletju, ko so nekateri zahodnoevropski vladarji osnovali sistem neodvisnih ozemeljskih držav. V tem sistemu so vladarji medsebojno priznavali neodvisnost držav, s čimer je bila vladarju poverjena pravna vrhovna oblast. Posamezne politične entitete so tako dobile popolno in absolutno oblast nad teritorijem, vzpostavilo se je načelo nevmešavanja v domače zadeve drugih držav, v mednarodnem pravu pa je začel veljati princip pravne enakosti držav ne glede na velikost, tip vlade, naravna bogastva ipd. (Holsti 1995: 47). Takšno razumevanje suverenosti je dobilo ime 'vestfalska suverenost' (Krasner v Werner in de Wilde 2001: 308). Krasner (*ibid.*) pa našteva še tri vrste suverenosti: *mednarodnopravno suverenost* (vključuje načela in prakso mednarodnega priznanja), *domačo suverenost* (vključuje princip in prakso notranje državne hierarhije) ter *soodvisno suverenost* (ta se nanaša na prakso nadzora gibanja preko lastnih meja).

Dandanes se pojem *suverenost* povečini uporablja kot oznaka za »'zbir mednarodnih pravic in dolžnosti, ki jih prepoznava mednarodno pravo' in ki so lastne neodvisni teritorialni enoti – državi« (Crawford 2006: 32). Vendar pa ostaja pojem navkljub temu veliko bolj kompleksen. Hossain (v Crawford 2006: 32) tako na primer razlikuje tri pomene *suverenosti*:

1. suverenost kot izključna značilnost držav, ki so sestavni elementi mednarodnega pravnega sistema;
2. suverenost kot svoboda delovanja v odnosu do vseh zadev, ki ne spadajo v okvir nobene od mednarodnopravnih obveznosti države; in
3. suverenost kot najmanjša količina avtonomije, ki jo mora imeti neka država, preden ji je poverjen status 'suverene države'.

Tem pa bi lahko bila dodana še četrti pomen, ki suverenost opisuje kot polno pristojnost za upravljanje nekega teritorija in peti pomen, ki zanjo pravi, da je lastnost, ki je v okviru mednarodnega prava inherentna vsaki neodvisni državi, ki je tudi priznana kot taka (*ibid.*).

Vsekakor ne smemo suverenosti razumeti kot vsemogočno oblast neke države,⁴⁶ temveč kot skupek vseh pravic, ki jih ima neka država v okviru mednarodnega prava in ki so ji pravzaprav podeljene s strani drugih suverenih držav z aktom priznanja.

3.2.4 Priznanje nove države

Montevidejska konvencija in njeni kriteriji državnosti so pomembno posegli v mednarodnopravno realnost okrog priznanja držav. Ta dokument moramo razumeti v okviru politične dileme v 19. stoletju, ko je suverenost držav izhajala neposredno iz politične volje neke države, da jo prizna kot tako. Pod vplivom pozitivistične ideje, se v 19. stoletju še vedno vztraja pri tem, da je »nastanek nove države /.../ vprašanje dejstev in ne prava«, vendar le »s priznanjem, ki je pravno dejanje, take nove države postanejo članice družine narodov in subjekti mednarodnega prava« (Oppenheim v Crawford 2005: 15). Montevidejska konvencija to spreminja in postavi kriterije za priznanje države, ki ga obravnava zgolj kot deklarativno ugotovitev obstoja nekih empiričnih lastnosti države. V tretjem členu tako pravi, da je politični obstoj države neodvisen od njenega priznanja s strani druge države (Østerud 1994: 22). Konvencija je bila torej nekakšna začasna rešitev kompleksne diskusije o nastanku držav in mednarodnem priznanju držav, znotraj katere so analitiki kasneje oblikovali dva pristopa.

Obstajale naj bi neke smernice, neki empirični kriteriji po katerih naj bi se države orientirale, ko se odločajo o priznanju in vključitvi neke nove države v mednarodno skupnost. Takšno razumevanje uokvirja *deklaratorna teorija*, po kateri neka skupnost kot država obstaja in je nosilka pravic ter dolžnosti tudi pred samim dejanjem priznanja. Za obstoj države naj bi tako bila dovolj ugotovitev nekih empiričnih dejstev, ki kažejo na nastanek neke države. Nasprotno *konstitutivna teorija* pravi, da skupnost, ki želi oblikovati neko državo, pred samim priznanjem nima nikakršnih pravic ali dolžnosti, ki jih mednarodno pravo pripisuje državi. Država naj bi tako obstajala šele po tem, ko jo priznajo druge države in ji s tem podelijo suverenost ter mednarodnopravni status subjekta. Po konstitutivni teoriji tako država pred samim priznanjem nima nobenih pravic ali dolžnosti, ki se po mednarodnem pravu vežejo na državnost in zatorej ne obstaja, preden je druge države ne priznajo kot sebi enake.

Iz teoretičnega razkoraka obravnavanega v prejšnjem podpoglavju sta se posledično izoblikovala tudi pojma *de iure* in *de facto priznanje*, kjer gre pri prvem (v nasprotju z *de facto* priznanjem) za »prostovoljno, nepreklicno enostransko dejanje, s katerim država izrazi svojo voljo, da vstopa v normalne odnose z novo državo in jo priznava kot enakovrednega

⁴⁶ Suverena pravica države, da napove vojno drugi državi, je namreč lahko omejena z različnimi pravnimi sredstvi – z lastno ustavo, mednarodno pogodbo ali celo posebnim mednarodnim pravilom (Crawford 2006: 32).

člana mednarodne skupnosti« (Škrk 1999: 3). Države se pogosto zatekajo k neke vrste postopnemu priznanju in državo najprej priznajo *de facto*, šele nato pa *de iure*.⁴⁷ *De facto* priznanje je bilo v preteklosti večkrat uporabljeno kot neke vrste začasno priznanje, ki ga je bilo mogoče kadarkoli preklicati, če je neka država ugotovila, da nova država ne izpolnjuje pogojev stabilnosti ali če nova vlada ni izkazala učinkovitosti.⁴⁸

Tudi številne mikro države so se morale na začetku svoje državnosti sprijazniti zgolj z *de facto* priznanjem. Že obstoječe države v mednarodni skupnosti so namreč pogosto podvomile v njihov resnični status, ker so matične države (nekdanje kolonialne sile) v nekaterih primerih obdržale določeno mero nadzora nad oblastjo v novo nastalih mikro državah. Vendar pa Sen (1988: 528) izpostavlja, da tiste bivše kolonije na afriškem in azijskem kontinentu, ki so si samostojnost izborile s pogajanjem in bilateralnimi dogovori z nekdanjo matično državo, ponavadi niso imele večjih težav z *de iure* priznanjem.

3.2.5 Metode priznanja države

Načinov, s katerimi neka država prizna drugo kot suvereno, je več in so med seboj različni. V prvi vrsti lahko ločimo *deklarativno priznanje*, ko država z uradno izjavo potrdi svojo voljo, da drugo državo prizna kot suvereno, od *implicitnega priznanja*, ko država s svojim vedenjem in odnosom, ki ga ima do nove države, pokaže, da jo priznava kot suvereno (Sen 1988: 530).

Deklarativno priznanje je pogosto v primerih, ko želijo države izrecno poudariti, da nova država izpolnjuje vse potrebne pogoje, da je priznana kot suverena in da ni nikakršnega dvoma o njenem nastanku.⁴⁹ Ko pa država oceni, da uradna izjava ni najprimernejši način za priznanje, ker bi s takšnim dejanjem lahko užalila kako drugo državo (npr. bivšo matično državo), se odloči raje za implicitni način. Prav slednji je postal prevladujoči način za

⁴⁷ To je bila vsakdanja praksa nekaterih držav – predvsem ZDA in Velike Britanije (VB) v začetku 20. stoletja, ki so nekaterim bivšim španskim in portugalskim kolonijam najprej poverile zgolj *de facto* priznanje, šele kasneje pa je temu sledilo tudi *de iure* priznanje (poznani primer Paname, katero so ZDA leta 1903 priznale zgolj *de facto*). Danes se takšna praksa lahko pojavi v primeru, ko sicer izgleda, da se je neka država izoblikovala in njena vlada navidezno sicer izvaja izvršno oblast, vendar pa obstaja dvom o popolni neodvisnosti. Tak primer so bile kavkaške države Armenija, Gruzija in Azerbajdžan, ki so dolgo čakale na *de iure* priznanje (Sen 1988: 526).

⁴⁸ Ta praksa je bila zelo pogosta v primeru revolucionarnega (nasilnega) nastanka novih držav ali nastanka države kot posledica državljanske vojne. Poznan je primer italijanske priključitve Abesinije leta 1935, ko so se številne države (med njimi tudi Francija in VB) odločile zgolj za *de facto* priznanje (Sen 1988: 528).

⁴⁹ ZDA in VB so izbrale deklarativni način priznanja Finske, Poljske, Estonije, Latvije in Litve potem, ko so se te odcepile od Ruskega imperija med 1. svetovno vojno. Včasih je v taki izjavi prav izrecno navedeno, da nova država izpolnjuje vse pogoje državnosti (Sen 1988: 530).

priznanje države, zajema pa nekatere oblike obnašanja, s katerimi neka država ob odsotnosti znakov, ki bi kazali na nasprotno, prizna novo državo kot suvereno.

Ena izmed takšnih oblik obnašanja je pošiljanje ali sprejem diplomatskih predstavnikov, ki je po mnenju Sena (1988: 531) lahko razumljeno kot »nedvomen dokaz priznanja«. Da gre za kompleksen odnos potrjuje tudi Dembinski (1988: 30), ko pravi, da po obče običajnem pravu vzpostavitev diplomatskih odnosov implicira priznanje države, istočasno pa poudari, da je po tradicionalni doktrini priznanje države (ali vlade) pravzaprav eden izmed pogojev za vzpostavitev diplomatske misije. James (1991: 352) ugotavlja, da se pravzaprav zdi, da je implicitni način priznanja, ko vzpostavitev diplomatskih odnosov avtomatsko pomeni priznanje nove države, postal običajna praksa in zanj uporabi Satowov pojem 'diplomatsko priznanje'⁵⁰ (*ibid.*). Navkljub tesni povezavi med aktom priznanja nove države in vzpostavitvijo diplomatskih odnosov s to državo, pa James (1991: 354) opozarja, da med njima obstajajo pomembne razlike: priznanje je predpogoj za vzpostavitev diplomatskih odnosov; priznanje je unilateralno, vzpostavitev diplomatskih odnosov pa bilateralno dejanje; prekinitvev diplomatskih odnosov ne vpliva na priznanje, saj ne more biti preklicano (*ibid.*).

Drugi način, s katerim države implicitno podelijo priznanje novi državi, je vzpostavitev konzularnih odnosov.⁵¹ Sen (1988: 532) opozarja, da pošiljanje ali sprejem konzulov brez zahteve po izdaji eksekvature ni dovolj za uradno priznanje neke države, vendar je praksa držav zelo različna.⁵² James (1991: 355) pokaže na neko drugo navezavo med konzularnimi odnosi in priznanjem. Pravi namreč, da je vzpostavitev konzularnih odnosov lahko le način, kako neka nova država kasneje doseže vzpostavitev diplomatskih odnosov. Država to stori tako, da konzularni misiji podeli diplomatske funkcije, ter s tem nakaže, da se nadeja možnosti otoplitve odnosov z neko državo, kar končno lahko privede do vzpostavitve diplomatskih odnosov, ki lahko pomeni tudi uradno priznanje te države (*ibid.*).

Še en način implicitnega priznanja države je sklepanje mednarodnih pogodb. Vemo, da je sklepanje mednarodnih pogodb ena izmed pravic, ki izhajajo iz suverenosti države, Sen (1988: 532) pa poudarja, da je sklepanje bilateralnih dogovorov med dvema državama lahko

⁵⁰ Avtor sicer v nadaljevanju opozori, da se je uporabi pojma 'diplomatsko priznanje' zaradi jasnih razlik med dejanjem priznanja in dejanjem vzpostavitve diplomatskih odnosov bolje izogniti (James 1991: 354).

⁵¹ Konzularni odnosi ne ustrezajo diplomatskim odnosom, saj imata lahko dve državi vzpostavljene konzularne, ne pa diplomatskih odnosov (in obratno). Konzul v nasprotju z diplomatom nima reprezentativne funkcije, temveč je bolj uradnik in opazovalec. Konzularne odnose v veliki meri pravno ureja posebna konvencija *Dunajska konvencija o konzularnih odnosih* (DKKO) iz leta 1963. V določenih primerih lahko konzul uživa pravne pravice in privilegije, ki so podobni diplomatovim (70. člen DKKO), konzulat pa lahko izvaja nekatere naloge diplomatske misije (17. člen DKKO) (James 1991: 354-355).

⁵² Za ZDA eksekvatura povečini ni dovolj za priznanje neke države, za VB zahteva po eksekvaturi pomeni priznanje suverenosti neke države, podobno velja za nemško prakso. Kljub temu pa se praksa razlikuje od primera do primera (Sen 1988: 532).

tudi znak, da ena izmed njiju priznava drugo kot suvereno. Čeprav so poznani primeri, ko temu ni bilo tako,⁵³ pa je »jasno, da je sklenitev dvostranskega dogovora pravi način za priznanje v primerih, ko ne obstaja nikakršen dvom o namenu obeh strani glede predmeta (dogovora op. K. Ž.)« (Sen 1988: 533). V primeru večstranskih mednarodnih pogodb pa, ko k njej pristopi neka država, ki je katera izmed podpisnic ne priznava, slednja navadno poda zadržek k mednarodni konvenciji, s katerim pojasni, da njen pristop oziroma podpis konvencije ne pomeni uradnega priznanja te države. Podpis take pogodbe tako ne pomeni implicitnega priznanja (*ibid.*).

Iz zgoraj navedenega tako tudi izhaja, da sodelovanje na mednarodnih konferencah ali članstvo v mednarodnih organizacijah, ne more biti znak implicitnega priznanja neke države, saj imajo navkljub podpisu ustanovnega dokumenta, ki je večstranska mednarodna pogodba, druge države podpisnice pravico, da te države ne priznajo (*ibid.*).

Sen (1988: 501) sicer pravi, da je vprašanje priznanja držav relevantno, »tudi ko zaprosi za članstvo v ZN in drugih mednarodnih ali regionalnih organizacijah«. Članstvo v mednarodni organizaciji sicer še ne nujno pomeni njenega priznanja s strani članic te organizacije, vendar pa je to vsekakor »močan dokaz njene državnosti« (Sen 1988: 502).

3.3 Sklep

Mikro države tako družijo ne samo maloštevilčnost prebivalstva, omejen teritorij in slaba obdarjenost z naravnimi in človeškimi viri, temveč tudi kolonialna preteklost in boj za neodvisnost. Pravica do samoodločbe kot eno glavnih načel v skupnosti narodov po drugi svetovni vojni, je bila za prebivalce današnjih mikro držav odločilnega pomena, saj jim je odprla pot v neodvisnost.

Prav kolonialna izkušnja in kasnejši prehod v neodvisnost predstavljata dva faktorja, na podlagi katerih lahko razločimo različne grupacije znotraj mikro držav. Nekateri avtorji se pri oblikovanju skupin osredotočajo bolj na kolonialno politično in kulturno zapuščino, drugi pa bolj na sam način prehoda v neodvisnost. Na tej podlagi so se tako oblikovale razdelitve na 'britanske', 'francoske', 'nizozemske', 'portugalske' in 'ameriške' ali pa 'karibske', 'pacifiške' in 'afriške' mikro države. Poudarja se tudi razlikovanje med mikro državami, kjer je bil prehod v neodvisnost miren in tistimi, kjer je prišlo do nasilja. Prav neodvisnost pa je tudi eden izmed pomembnih atributov mikro držav, ki pričajo o njihovem obstoju.

⁵³ Še pred samim uradnim priznanjem Sovjetske zveze, je VB z njo sklenila dogovor o izmenjavi vojnih zapornikov (Sen 1988: 533).

Da lahko govorimo o državi, je namreč potrebno v nastajajoči politični enoti prepoznavati določene lastnosti, ki so državi lastne. To so teritorij, prebivalstvo in vlada. Montevidejska konvencija je postregla s kriteriji državnosti, ki so postali empirični predpogoj za mednarodno priznanje neke organizirane skupnosti kot suverene države. Ozemeljska celovitost, stalno prebivalstvo, dejanska neodvisnost in politična učinkovitost neke države so tako postali okvirni pogoji za to, da jim je bila lahko priznana suverenost. Mikro države s svojimi fizičnimi karakteristikami le skromno izpolnjujejo pogoje državnosti, vendar tudi najbolj omejeno državno ozemlje in najmanjše število prebivalstva skupaj z neodvisno vlado zadostuje, da mikro države obravnavamo kot suverene države mednarodne skupnosti.

Teoretičnim razpravam navkljub je to, ali bo neka država drugo državo priznala kot suvereno in sebi enako, odvisno zgolj od njene (politične) volje. Pravica, da svobodno odloča, katero državo bo priznala, je namreč diskrecijska in izhaja iz naslova suverenosti posamezne države (Benko 2000: 153). Čeprav torej priznanje države sledi nekaterim pravnim normam, lahko nanj upravičeno gledamo kot na manj pravno in bolj politično zadevo (Sen 1988: 504). James (1991: 352) pravi, da se danes »daje prednost ‘deklaratorni’ pred ‘konstitutivno’ šolo«, kar pa v končni fazi ni toliko pomembno, saj je vzroke za priznanje neke nove države danes potrebno iskati predvsem v sferi potencialnih interesov, ki bi jih lahko druge države imele do te države. Pogost način priznavanja nove države je implicitno priznanje, kjer gre za določene vzorce obnašanja neke države, iz katerih je mogoče sklepati, da kažejo na voljo te države, da novo državo prizna kot suvereno. Najpogostejši način implicitnega priznanja je vzpostavitev diplomatskih odnosov z novo državo oziroma pošiljanje svojih in sprejem njenih diplomatskih predstavnikov. Mednarodno priznanje je torej lahko razumljeno tudi kot predpogoj za to, da neka država vzpostavi diplomatske odnose z drugimi državami. Nova suverena država namreč z mednarodnim priznanjem pridobi pomembne pravice, ki izhajajo iz naslova suverenosti. Ena izmed teh je pravica do predstavljanja, ki je pravzaprav temeljni kamen za diplomacijo katerekoli države – tudi mikro držav.⁵⁴

V naslednjem poglavju se posvetim razpravi o diplomaciji mikro držav začeni z analizo njihove zunanje politike, ki pogojuje tako izbiro diplomatskih partnerjev kot tudi oblike diplomatskega predstavljanja. Večidel razprave v nadaljevanju posvetim diplomatskim aktivnostim mikro držav, načinu diplomatskega predstavljanja in končno tudi analizi diplomatskih mrež mikro držav.

⁵⁴ Več o pravici do predstavljanja v podpoglavju 4.2.1.

4. DIPLOMACIJA MIKRO DRŽAV

Crawford (2006: 32) pravi, da je »vodenje mednarodnih odnosov med državami njihova prednost in izraz njihove suverenosti«. Plischke (1977: 41), ko govori o mednarodnem delovanju držav, kot prvo med pglavitnimi aktivnostmi suverene države navaja bilateralno diplomatsko predstavljanje, saj »veliko novih držav razume izmenjavo ambasadorjev ali visokih komisarjev kot simbol njihove suverenosti« (Hamilton in Langhorne 1995: 233). Za preseganje njihove nemoči v mednarodnih skupnosti pa je pomembno tudi njihovo delovanje na multilateralni ravni v okviru mednarodnih organizacij.

Mikro države se kot suverene države aktivno vključujejo v mednarodne odnose, vendar je pri mikro državah »zbir njihovih interesov in skrbi veliko ožji« (Mohamed 2002: 5). Tudi East (v Mohamed 2002: 11) potrjuje, da so navkljub relativno veliki aktivnosti v mednarodni skupnosti zunanjepolitični interesi mikro držav funkcionalno in geografsko omejeni. Kateri so ti interesi in kje so vzroki za njihovo omejenost bomo poskušali ugotoviti v naslednjem podpoglavju.

4.1 Zunanja politika mikro držav

Zunanja politika je za mikro države »instrument, preko katerega lahko naredijo vtis na svetovno politiko« (Mohamed 2002: 10), zato je pomembno, da preučimo njene smernice in tako izluščimo zunanjepolitične interese, ki jih te države zastopajo v mednarodni sferi.

4.1.1 Vplivi na oblikovanje zunanje politike mikro držav

Po Rosenauju (1971: 16) glavne smernice zunanje politike sestavljajo »obnašanja, percepcije in vrednote, ki izhajajo iz zgodovinskih izkušenj in strateških okoliščin« in ki definirajo položaj neke države v mednarodni skupnosti. V primeru mikro držav to pomeni, da je pri analizi zunanje politike potrebno upoštevati njihovo kolonialno preteklost in okoliščine, ki so mikro državam lastne.

Na zunanjo politiko mikro držav pomembno vpliva domače politično okolje, ki se je v bivših kolonijah oblikovalo prek zgodovinske izkušnje političnega sistema njihovih bivših matičnih držav. Mikro države bivše britanske kolonije so tako na primer podedovale britansko prakso, kjer parlament dosledno ohranja svojo vlogo pri zunanjepolitičnih odločitvah, medtem

ko je za pacifiške mikro države značilna močna, personalizirana vloga šefa države, zunanje politične odločitve pa pogosto odražajo njegova osebna prepričanja in videnja.

Zunanja ministrstva v mikro državah zelo pogosto nimajo večje politične teže pri samem procesu odločanja glede zunanje političnih zadev. Watson (v Mohamed 2002: 10) pravi, da je to v prvi vrsti posledica dejstva, da so številne bivše kolonije stopile na pot neodvisnosti, brez da bi pred tem »pridobile kapacitete in sposobnost, da prekinejo svojo /.../ administrativno odvisnost od zunanjega sveta«.

Zunanja ministrstva v mikro državah tudi nimajo intelektualne baze, ki bi se lahko spopadla s kompleksnimi temami mednarodne diplomacije, večina izmed obravnavanih držav tudi nima institucij, kjer bi lahko izobraževali diplomatsko osebe, nekaterim⁵⁵ pa primanjkuje tudi profesionalnega kadra, ki bi zagotovil »kontinuiteto in akumulacijo izkušenj na zunanjem ministrstvu« (Mohamed 2002: 10).

Pomembno na proces odločanja v zunanji politiki mikro držav vpliva tudi pomanjkanje koordinacije med vladnimi agencijami. Zunanje politične teme, ki so značilne za mikro države,⁵⁶ zahtevajo povezovanje in tesno sodelovanje drugih ministrstev z zunanjim, vendar pa so zaradi slabe organiziranosti, pomanjkanja kadra in financ na zunanjem ministrstvu druga ministrstva sama razvila svoje zunanje politične interese, ki jih tudi sama predstavljajo na mednarodni ravni (Mohamed 2002: 11).

Zunanje politično obnašanje mikro držav poleg zgodovinsko pogojenih političnih faktorjev oblikuje tudi »stalna zavest njihove majhnosti in njihovega položaja v mednarodni skupnosti« (Mohamed 2002: 10). »Zaradi majhne pogajalske moči in visokih fiksnih stroškov pogajanj se mikro države soočajo z resnimi primanjkljaji v svojih odnosih s preostalim svetom« (Andriamananjara in Shiff 1998: 1). Mikro državam primanjkuje moči oziroma sposobnosti, da vplivajo na druge države, zato so prisiljene, da se, ko gre za zaščito njihove suverenosti in politične neodvisnosti, zanašajo zgolj na obstoječe mednarodnopravne norme (Mohamed 2002: 12).

4.1.2 Zunanje politična agenda mikro držav

Zunanje politične teme ne samo da oblikujejo njihovo interesno sfero, ampak mikro države tudi definirajo. Najpomembnejša zunanje politična tema je tako na primer *ranljivost*, ki je ena izmed poglavitnih značilnosti mikro držav.

⁵⁵ Mohamed (2002: 10) tu specifično omenja Maldive.

⁵⁶ Več o tem v podpoglavju 4.1.2.

Koncept ranljivosti se je najprej navezoval na vprašanje sposobnosti vojaške obrambe v primeru napada na mikro države,⁵⁷ po hladni vojni pa je pozornost preskočila na ekonomske in okoljske probleme. Mednarodna skupnost tako danes priznava, da imajo mikro države specifične probleme, ki izhajajo iz njihove »majhnosti, izoliranosti od velikih trgov, ekološke šibkosti, geografske razpršenosti in pomanjkanja virov« (Mohamed 2002: 12). Poskusi ukinitve preferenčnih dogovorov med mikro državami in evropskimi državami s strani Svetovne trgovinske organizacije (WTO – *World Trade Organization*) in predlogi nekaterih držav v okviru OZN, da se nekatere mikro države odstrani s seznama LDC, s čimer bi jim odvzeli pravico do ugodnih obresti za posojila pri mednarodnih finančnih institucijah, so te države vzpodbudili, da so ekonomska vprašanja postavila na sam vrh seznama svojih zunanjepolitičnih skrbi (*ibid.*).

Druga najpomembnejša zunanjepolitična skrb mikro držav so *klimatske spremembe* – še posebej globalno segrevanje, saj višanje morske gladine predstavlja neposredno grožnjo prav za mikro države, med katerimi je večina arhipelaških ali otoških držav z zelo nizko povprečno nadmorsko višino. V 90-ih letih 20. stoletja, ko so številne izmed mikro držav pomagale oblikovati interesno skupino majhnih otoških držav v razvoju, poznanih tudi kot *majhne otoške države v razvoju* (SIDS – *Small Island Developing States*) ter kasneje še pogajalski blok AOSIS, je postalo očitno, da bodo mikro države postale vplivni faktor v pogajanjih o klimatskih spremembah (Mohamed 2002: 12–13).

Tretja na zunanjepolitični agendi mikro držav je mednarodna razvojna pomoč (ODA – *Official Development Assistance*), ki jo te države prejemajo od razvitih držav članic *Odbora za razvojno pomoč* (DAC – *Development Assistance Committee*). Po koncu hladne vojne so številne izmed slednjih močno zmanjšale svoj prispevek ODA, tako da danes le še peščica izpolnjuje cilj OZN, ki predvideva prispevek v višini 0,7 odstotka bruto domačega proizvoda (BDP) držav članic DAC. Politično delovanje mikro držav na bilateralni in multilateralni ravni (v OZN, Commonwelathu in drugih multilateralnih forumih) je tako vse od 90-ih let 20. stoletja usmerjeno v povečevanje ODA (Mohamed 2002: 13).

Na četrtem mestu seznama zunanjepolitičnih tem, katerim se mikro države najbolj posvečajo, pa najdemo tuje neposredne investicije (TNI) in pospeševanje izvoza. Številne namreč izkazujejo visoke deleže prihodkov iz storitvenega sektorja, ki se pojavljajo tudi kot

⁵⁷ Največjo pozornost je vzbudila invazija ZDA na Grenado leta 1983, zatem pa še poskus udara na Maldivih leta 1985.

visoki izvozni deleži v BDP.⁵⁸ Zato se pospeševanje izvoza pojavlja med zunanjepolitičnimi prioritetami (Mohamed 2002: 13).

Oblikovanje zunanjepolitičnih smernic mikro držav je domena domačih parlamentov oziroma vlad, za njihovo uresničenje pa skrbi diplomacija. Diplomacija je sredstvo v rokah države, s katerimi izraža svoje interese, jih usklajuje z interesi drugih in zagotavlja izmenjavo pogledov. To država sicer najbolje uresničuje preko svojih bilateralnih diplomatskih predstavništev v drugih državah, posebnega pomena za mikro države pa so tudi njihove misije pri mednarodnih organizacijah. V nadaljevanju zatorej predstavljam najprej bilateralno diplomacijo mikro držav, zatem pa razdelam še pomen misij mikro držav pri mednarodnih organizacijah.

4.2 Bilateralno diplomatsko predstavljanje mikro držav

Bilateralna diplomacija temelji na dvosmerni formalni komunikaciji med predstavniki dveh držav, kjer diplomat države pošiljateljice, akreditiran v državi sprejemnici, izvaja diplomatske aktivnosti v imenu svoje države (Janković 1988: 40). Temelj, na katerem država gradi svoje bilateralne stike z drugimi državami, je pravica do predstavljanja.

4.2.1 Pravica do predstavljanja

»Splošno veljavno je, da ima vsaka priznana neodvisna država pravico do predstavljanja kot enega izmed atributov suverenosti« (Sen 1988: 9). Tudi Dembinski (1988: 29) potrjuje, da je pravica do predstavljanja ali *ius legationis*⁵⁹ pravzaprav »eden izmed pglavitnih atributov suverenosti«. Na podlagi te pravice države lahko pošiljajo svoje predstavnike, odpirajo predstavništva v tuji državi in recipročno sprejemajo tuje predstavnike. Fauchille (v Sen 1988: 9) govori o aktivni in pasivni pravici do predstavljanja, kjer »aktivna pravica do predstavljanja, to je sposobnost akreditiranja diplomatskih agentov pri drugih državah, in pasivna pravica do predstavljanja, ki pomeni sposobnost sprejemanja poslanikov drugih držav, predstavljata pglavitni značilnosti suverene države.« Vendar, ker mednarodno kodificirano diplomatsko pravo ali bolje rečeno DKDO pravi, da je pošiljanje in sprejemanje misij diskrecijska pravica vsake države in da je za vzpostavljanje diplomatskih odnosov med

⁵⁸ Številne mikro države (npr. Sejšeli, Maldivi, Barbados) imajo zelo visoke deleže prihodkov iz turizma, ki je pravzaprav izvozna dobrina.

⁵⁹ Dembinski uporablja tudi izraz *ius representationis* (Dembinski 1988: 39).

državami in odpošiljanje stalnih diplomatskih misij potrebno medsebojno soglasje oziroma dogovor, *ius legationis* nima prave teže, saj držav ne more zavezovati k odpiranju misij v tujini in sprejemanju tujih misij doma (Dembinski 1988: 29). Tudi Fauchille (v Sen 1988: 9) ugotavlja, da »nobena država ni obvezana sprejemati diplomatskih odposlancev druge države. To je stvar dobrih odnosov in ne strogega prava.« Calvo (v Sen 1988: 10) dodaja, da je pravica do predstavljanja razumljena kot »v principu odlična, vendar v praksi nepopolna, saj nobena država ni zavezana k vzdrževanju misij v tujini ali k sprejemanju predstavnikov drugih držav«. To pa zreducira *ius legationis* na »nič več kot 'možnost' suverene države, da akreditira odposlanca v drugi državi in da sprejme diplomatskega agenta tuje države« (Sen 1988: 9), zato je odpiranje diplomatskih misij »bolj vprašanje vljudnosti kot pa pravice« (Satow 1995: 67). In »/č/eprav ima vsaka suverena neodvisna država pravico do predstavljanja, je vzpostavljanje diplomatskih odnosov med državami stvar dogovora med vladami« (Sen 1988: 21). Za nadaljnjo analizo diplomatskega delovanja mikro držav je v zatorej pomembno, da razčlenim vsebino takega dogovora.

4.2.2 Vzpostavitev diplomatskih odnosov in odpiranje diplomatskih misij

Pomemben del vzpostavljanja diplomatskih odnosov in odpiranja diplomatskih predstavništva je bilateralni dogovor med državama o tem, na kakšnem ravni bosta vzdrževali diplomatske odnose, diplomate katerega ranga bosta izmenjali, koga bosta imenovali za vodjo misije ter kakšna naj bo velikost in sestava diplomatske misije (Sen 1988: 22).

Prvi korak, ki ga država naredi, ko želi vzpostaviti diplomatske odnose oziroma odpreti predstavništvo v drugi državi, je, da k tej državi pristopi z namenom doseči dogovor o odprtju misije. Na podlagi več kriterijev⁶⁰ se odloči, ali bo sprejela predstavnike tuje države in ali bo tja poslala tudi svoje poslanike. Za manjše države – še posebej pa za mikro države – pomembno vlogo pri tej odločitvi igrajo predvsem stroški vzpostavitve in vzdrževanja misije pa tudi sposobnost kadrovanja (Sen 1988: 22–23). Bartmann (2000 :7) poudarja, da zaradi »omejenosti majhnih proračunov« ostaja učinkovito vodenje diplomatskih odnosov za mikro države velik izziv. Plischke (1977: 55) poudarja, da za večino mikro držav velja, da se srečujejo z včasih »nepremostljivimi težavami pri širjenju svojih diplomatskih obzorij«. Pomanjkanje motivacije, primernega kadra in finančnih resursov so po njegovem mnenju

⁶⁰ Država se odloča na podlagi svojih interesov v drugi državi oziroma mednarodni organizaciji. To so lahko ekonomski (trgovinske vezi, TNI v državi idr.), politični interesi (vprašanje pridobivanja podpore v OZN in drugih agencijah), lahko pa na njeno odločitev vpliva tudi število njenih državljanov, ki živijo v drugi državi (Sen 1988: 22).

glavna vodila pri izbiri držav (in mednarodnih organizacijah), s katerimi bo mikro država vzpostavila diplomatske odnose in tudi pri izbiri načina vodenja teh odnosov.

Mikro države zaradi omejenih finančnih in kadrovskih virov tako nimajo možnosti, da bi odpirale diplomatska predstavništva v večjem številu držav, zato selektivnost odigra pomembno vlogo pri izgradnji njihovih diplomatskih mrež. V naslednjih podpoglavjih najprej predstavim vpogled v diplomatske mreže mikro držav, potem pa se posvetim še različnim načinom vzdrževanja diplomatskih odnosov in poleg klasičnega analiziram tudi alternativne načine vzdrževanja diplomatskih odnosov, ki se jih poslužujejo mikro države.

4.2.3 Diplomatske mreže mikro držav

Diplomatska mreža zajema vse diplomatske misije neke države v drugih državah in njene misije akreditirane pri mednarodnih organizacijah, njen osnovni namen pa je zagotovitev stalne prisotnosti lastnih predstavnikov v državi sprejemnici oziroma pri mednarodni organizaciji za normalno izvajanje diplomatskih funkcij. »Le urejena in dobro delujoča mreža diplomatskih predstavništev /.../ lahko pripomore k dvigu ugleda in vpliva države« (Berridge 1999: 1), zato je za mikro države zelo pomembno, da taktično in premišljeno izbirajo države in mednarodne organizacije, ki jih bodo vključile vanjo.

Plischke (1977: 47) trdi, da se mikro države najprej odločijo za diplomatsko predstavljanje v večjih svetovnih silah, v najbližjih sosednjih državah in državah iste regije, v državah, kjer imajo sedež ključne mednarodne organizacije, ter v državah, ki so njihovi pomembni trgovski in varnostni partnerji, kasneje pa »postopoma razširijo svoje diplomatske mreže glede na njihove zmožnosti in potrebe«. Bartmann (2000: 6) sicer kot najpomembnejše izmed držav, s katerimi mikro države vzdržujejo diplomatske odnose, omenja bivše kolonialne sile (angl. *patron states*), vendar pa, ko govori o »štirih centrih diplomatskega predstavljanja, katerim večina mikro držav daje največjo prednost«, našteva OZN, eno izmed bivših kolonialnih sil, regionalno medvladno organizacijo in regionalno silo. Mohamed (2002: 18), ko gre za bilateralne odnose, poudarja, da se mikro države ponavadi osredotočajo predvsem na bivšo kolonialno silo, njihove sosedne in večje svetovne sile, ki so ponavadi njihovi pomembni trgovski in varnostni partnerji.

Za karibske države je značilno, da je kar tretjina njihovih diplomatskih predstavništev locirana v Evropi, in sicer predvsem v Veliki Britaniji, ker gre za bivšo matično kolonialno silo večine izmed njih, ter v Bruslju, kjer je sedež EU, ki je njihov pomemben trgovski partner (Mohamed 2002: 18). Drugo tretjino diplomatskih predstavništev karibskih mikro držav

najdemo v regionalnih velesilah, ZDA in Kanadi, preostanek pa je razpršen v latinsko-ameriški in karibski regiji (*ibid.*). Podoben je vzorec med pacifiškimi mikro državami. Njihov najpomembnejši diplomatski partner so ZDA, saj je njihova vloga v regiji (sploh na področju varnosti) zelo pomembna (Mohamed 2002: 19). Po pomembnosti ji sledita regionalni velesili Avstralija in Nova Zelandija, ter glavno mesto Fidžija – Suva (*ibid.*).⁶¹ Za afriške mikro države so veliko bolj kot s svetovnimi velesilami pomembne vezi znotraj regije. Več kot tretjina misij teh držav se namreč nahaja prav na afriškem kontinentu. Kljub temu pa je očitna tudi vez z bivšo kolonialno matično državo, saj tretjina afriških mikro držav pošilja svoje misije v Evropo – v Bruselj, Pariz in London. Kot zgodovinski ostanek hladnovojne evforije iskanja zaveznikov med novonastalimi državami in recipročnega odpiranja predstavništev s Sovjetsko zvezo, pa beležimo štiri ambasade afriških mikro držav v Moskvi (Mohamed 2002: 19).

4.2.4 Način vodenja diplomatskih odnosov v mikro državah

»Recipročno odpiranje misij je najbolj učinkovita metoda vodenja odnosov med državami« (Sen 1988: 23), vendar pa se države lahko dogovorijo za kakšen drug način vodenja medsebojnih odnosov. Običajno države takoj po vzpostavitvi mednarodnih odnosov recipročno odprejo rezidenčno diplomatsko predstavništvo, vendar pa pri mikro državah temu ni tako. Čeprav večina mikro držav vzdržuje diplomatske odnose z več kot 70 državami⁶² (nekateri izjeme tudi z veliko bolj zavidljivim številom),⁶³ pa si le redke lahko privoščijo odpiranje in vzdrževanje rezidenčnih diplomatskih predstavništev v vseh teh državah.

4.2.4.1 Klasično bilateralno diplomatsko predstavljanje

Klasično bilateralno diplomatsko predstavljanje označuje recipročno izmenjavo predstavnikov med dvema državama, ki delujejo preko rezidenčnih predstavništev oziroma ambasad. Ambasada pravno in simbolično predstavlja državo pošiljateljico v državi sprejemnici in je »stalni opomin pomembnosti države in njenih običajev« (Berridge 1999: 56). Če je diplomacija osrednji element državne moči (Morgenthau 1995: 361), bi lahko rekli, da je rezidenčno diplomatsko predstavništvo pravzaprav simbol te moči. Ker mikro države

⁶¹ V glavnem mestu Suva je bilo leta 2001 mogoče najti štiri ambasade iz regionalnih mikro držav. (Mohamed 2002: 19) Pomemben podatek pri tem je, da ima v Suvi sedež pomembna regionalna mednarodna organizacija Forum pacifiških otokov (PIF – *Pacific Islands Forum*).

⁶² Glej Mohamed (2002: 13-14).

⁶³ Maldivi kar s 126 državami (Maldivesinfo 2007).

same po sebi nimajo večje materialne in politične moči, da bi pomembno vplivale na mednarodne politike, diplomatsko predstavništvo v tuji državi zanje pomeni nekakšen dokaz prisotnosti in sredstvo za povečanje moči v mednarodni skupnosti (Mohamed 2002: 26). Še nekateri drugi avtorji⁶⁴ menijo, da je število diplomatskih predstavništev, ki jih ima država v tujini, lahko pokazatelj njenega udejstvovanja v mednarodnih odnosih (Mohamed 2002: 15). V primerjavi z večjimi državami, ki lahko normalno vzdržujejo tudi več kot 100 diplomatskih predstavništev v tujini,⁶⁵ mikro državam tako s povprečjem nekje šest⁶⁶ rezidenčnih predstavništev vsekakor primanjkuje sredstev, s katerimi bi lahko pomembno vplivale na svetovno politiko. Le osem mikro držav⁶⁷ je leta 2000 vzdrževalo rezidenčna predstavništva v desetih ali več državah, kar enajst⁶⁸ pa jih je v tujini vzdrževalo le tri rezidenčna predstavništva ali manj. Takšna statistika rezidenčnega diplomatskega predstavljanja objektivno gledano kaže na omejene možnosti vplivanja mikro držav na dogajanje v mednarodni skupnosti. Vendar pa se številne, zato da »premostijo prepad med željo in sposobnostjo vzdrževanja primernih bilateralnih odnosov« (Plischke 1977: 47) ter tako tudi povečajo svoje možnosti vplivanja na svetovne politike, odločajo za alternativne metode diplomatskega predstavljanja.

4.2.4.2 Alternativne metode diplomatskega predstavljanja

»V resnici je le nekaj zadovoljivih alternativ rezidenčnemu odposlancu« (Hamilton in Langhorne 1995: 233), vendar ker mikro države le težko vzdržujejo diplomatske odnose na najvišji recipročni – ambadorsialni ravni, lahko v dogovoru z vladami drugih držav, diplomatske odnose vodijo na več drugačnih načinov. Plischke (1977: 47) našteva pet različnih alternativnih načinov (glej sliko 4.2.4.2.1), za katere se odločajo mikro države:

1. enostransko predstavljanje (angl. *unilateral representation*),
2. simultano predstavljanje več držav (angl. *simultaneous multiple representation*),
3. predstavljanje preko tretje države (angl. *third-country representation*),
4. skupno predstavljanje (angl. *joint representation*),
5. vodenje bilateralnih odnosov z več državami na nevtralnem ozemlju (angl. *conduct of multiple bilateral diplomacy at neutral sites*) (Plischke 1977: 47).

⁶⁴ Glej Mohamed (2002: 15).

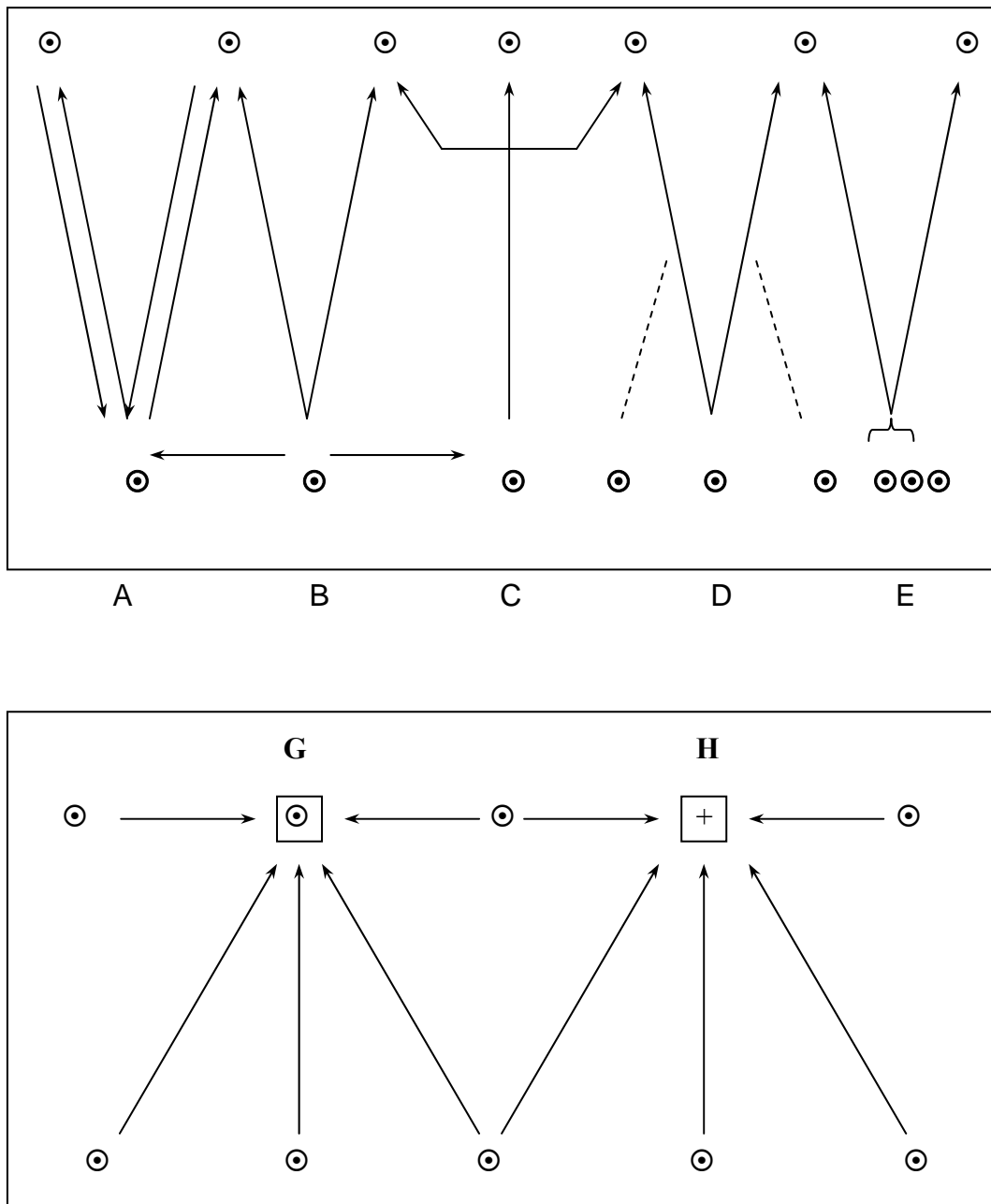
⁶⁵ Velika Britanija na primer vzdržuje kar 233 diplomatskih misij v tujini (FCO 2007).

⁶⁶ Izračun temelji na mediani skupnega števila diplomatskih predstavništev vseh mikro držav v tujini.

⁶⁷ Belize, Gabon, Zelenortske otoki, Mauritius, Gvineja-Bissau, Džibuti, Bocvana in Gambija.

⁶⁸ Bahami, Dominika, Mikronezija, Saint Kitts in Nevis, Maldivi, Komori, Nauru, Palau, Tonga, Tuvalu in Vanuatu.

Slika 4.2.4.2.1: Načini diplomatskega predstavljanja

- A – bilateralno predstavljanje (dvosmerni odnosi)
- B – unilateralno predstavljanje (enosmerni odnosi)
- C – simultano predstavljanje več držav(en predstavnik predstavlja državo pri več državah)
- D – predstavljanje preko tretje države (eno državo predstavlja neka druga)
- E – skupno predstavljanje (dve ali več držav akreditira skupnega predstavnika)
- F – bilateralno predstavljanje več držav v prestolnici tretje države
- G – bilateralno predstavljanje več držav na sedežu mednarodne organizacije

- ⊙ država
- + mednarodna organizacija
- diplomatska misija

Vir: Plischke (1977: 48).

Poleg vseh zgoraj naštetih alternativnih načinov diplomatskega predstavljanja pa Bartmann (2000: 8) kot tudi Mohamed (2002: 15–16) opozarjata še na pogosto prakso med mikro državami, da namesto rezidenčnega predstavništva, v države akreditirajo konzule, ki imajo v teh primerih enako širok zbir odgovornosti kot ambasadorji.⁶⁹ Mohamed (2002: 18) še dodaja, da mikro države, ki so svetovno znane turistične destinacije, v tujini (predvsem v Evropi in Severni Ameriki) odpirajo turistično-informativne pisarne⁷⁰ (angl. *tourism offices*), mikro države s pomembnimi trgovskimi vezmi v tujini pa trgovske pisarne⁷¹ (angl. *trade offices*), ki prav tako služijo kot alternativno sredstvo za vzdrževanje diplomatskih odnosov s temi državami.

Unilateralni način diplomatskega predstavljanja je »nerecipročni način predstavljanja ene države v prestolnici druge« (Berridge in Jennings 1985: 178), v primeru mikro držav to pomeni, da večje države pri njih akreditirajo svoje predstavnike, same pa svojih predstavnikov njim ne pošiljajo. Berridge (v Berridge in Jennings 1985: 178) pikro pravi, da gre pri unilateralnem diplomatskem predstavljanju za »omejeno in poceni diplomacijo,« vendar pa »mikro države s takšnim načinom predstavljanja vzdržujejo direktne odnose z dobrim delom diplomatske skupnosti« (Plischke 1977: 50). Slabost takega načina vodenja diplomatskih odnosov je predvsem to, da so mikro države v tem primeru popolnoma odvisne od volje večjih držav, da sprejmejo tako finančno kot tudi kadrovske breme enostranskega predstavljanja (Berridge in Jennings 1985: 178). Uporaba takega načina vzdrževanja diplomatskih stikov je bila predvsem značilna za obdobje hladne vojne, ko so zahodne države in Sovjetska zveza tekmovali v tem, katera bo pridobila več zavezniških držav in so v države tretjega sveta (med njimi so bile tudi mikro države) pošiljale svoje predstavnike (Mohamed 2002: 22). Tako so na primer ZDA leta 1975 vzdrževale unilateralne diplomatske odnose z osmimi državami, med katerimi je bilo kar sedem mikro držav⁷² (Berridge in Jennings 1985: 178). Večje in razvitejše države danes zaradi pomanjkanja interesa omejujejo takšen način predstavljanja v mikro državah, dogaja pa se inverzija – sedaj se mikro države odločajo za unilateralno predstavljanje pri njih. Ta trend je razviden tudi iz tabel v prilogah C in D, saj

⁶⁹ Prvi odstavek 17. člena DKKO predvideva, da lahko »v primeru odsotnosti diplomatske misije ali predstavljanja preko tretje države, konzularna misija države pošiljateljice v dogovoru z državo prejemnico opravlja diplomatske naloge – predvsem tiste, ki se navezujejo na uradno komunikacijo med državama« (James 1991: 355).

⁷⁰ Barbados ima odprte turistično-informativne pisarne, t.i. *tourism authority offices* v Kanadi, Nemčiji, ZDA, na Švedskem, v Italiji, na Nizozemskem in v Franciji (Mohamed 2002: 18). Maldivi imajo tako pisarno v Nemčiji.

⁷¹ Maldivi vzdržujejo tako pisarno v Singapurju, ki je eden njihovih največjih trgovskih partnerjev (Mohamed 2002: 18).

⁷² To so bile Ekvatorialna Gvineja, Gambija, Grenada, Maldivi, Nauru, Tonga in Samoa (Plischke 1977: 49).

mikro države v evropske in severnoameriške države pošiljajo več svojih misij, kot jih od tam prejemajo (Mohamed 2002: 22).

Simultano predstavljanje več držav (angl. *simultaneous multiple representation*) pomeni, da vlada akreditira enega diplomata istočasno pri dveh ali več državah, seveda le, če države sprejemnice temu ne ugovarjajo⁷³ (Mohamed 2002: 22; Sen 1988: 32). Tudi ta način predstavljanja »daje mikro državam možnost, da povečajo svojo diplomatsko mrežo do stopnje, ki je primerljiva s tisto v večjih majhnih državah, s čimer dosežejo širšo mednarodno prisotnost« (Bartmann 2000: 8), kar bi jim sicer v okviru njihovih finančnih in kadrovskih možnosti le težko uspelo. Mohamed (2002: 23) navaja najmanj tri različne načine,⁷⁴ kako lahko mikro države uporabijo sredstvo simultanega predstavljanja v več državah. Prvič, ambasador je istočasno akreditiran pri dveh ali več državah, kjer ima država pošiljateljica svoje diplomatske misije, sam deluje v eni, misije v preostalih državah pa vodijo vodje poslov oziroma *chargé d'affaires*; drugič, tako ambasador kot ambasada se nahajata v eni državi, akreditirana pa sta pri dveh ali več državah, kjer pa država pošiljateljica nima odprte misije; in tretjič, ambasador je akreditiran pri dveh ali več državah, ambasada pa ne. V zadnjem primeru je ambasador lahko vodja ambasade v neki tretji državi ali pa deluje kar iz domačega zunanjskega ministrstva (*ibid.*). Mikro države, ki se redno poslužujejo simultanega predstavljanja v več državah, so Trinidad in Tobago, Barbados, Fidži in Maldivi (Mohamed 2002: 23), Bartman (2000: 8–9) pa dodaja, da so države Mauritius, Gambija, Svazi in Barbados na ta način »več kot podvojile svoje diplomatske mreže«. Istočasna akreditacija enega odposlanca v več državah se izkaže za primeren način vzdrževanja diplomatskih odnosov predvsem takrat, ko je ta odposlanec akreditiran pri zmernem številu držav »iste regije s primerno infrastrukturo za lažjo komunikacijo« (Sen 1988: 30) in kjer razlike v oddaljenosti med državami prejemnicami niso prevelike (*ibid.*). Tak način predstavljanja pa ima tudi svoje slabe strani. Niso namreč redki nesporazumi med vodji poslov in nerezidenčnimi ambasadorji ali konfliktni odnosi med državami, pri katerih država pošiljateljica akreditira eno samo osebo, ki mora tako previdno 'jadrati' med njihovimi pogosto nasprotnimi interesi (*ibid.*).

⁷³ 1. odstavek 5. člena DKDO: »Država pošiljateljica lahko po notifikaciji, ki jo je dolžna dati zainteresiranim državam sprejemnicam, akreditira vodjo misije ali imenuje člana diplomatskega osebja, odvisno od primera, v več državah, razen če temu izrecno ne nasprotuje kakšna od držav sprejemnic.«

⁷⁴ Sam sicer pravi, da je načinov istočasnega predstavljanja v več državah, ki so dovoljeni v okviru DKDO, veliko več, vendar pa se navedeni trije načini najpogosteje uporabljajo (Mohamed 2002: 23).

Predstavljanje preko tretje države (angl. *third-country representation*) je sicer najbolj značilno za evropske zgodovinske mikro države,⁷⁵ vendar pa tudi nekatere izmed novih mikro držav izkoristijo pripravnost te prakse. Plischke (1977: 52–53) izpostavlja primer Nauruja, ki skrb za svoje zunanje odnose zaupa avstralski vladi in njenim diplomatom v Canberri. Takšen način predstavljanja zahteva predvsem veliko mero zaupanja v državo, ki ji mikro država prepusti vodenje svojih zunanjih poslov.

Skupno predstavljanje (angl. *joint representation*) je način, ko dve državi ali več držav akreditira skupnega predstavnika pri neki tretji državi⁷⁶ (Berridge in Jennings 1985: 179). »Takšna praksa se zdi najbolj primerna za prijateljske, sosedske države, ki imajo podobno kulturo in interese in čigar število kvalificiranih diplomatov in finance so omejeni« (Plischke 1977: 53). Temu vzorcu ustrezajo predvsem karibske mikro države, ki se pogosto odločajo za takšen način predstavljanja predvsem znotraj Commonwealtha. Tako imajo Antigva in Barbuda, Dominika, Grenada, Saint Kitts in Nevis, Saint Lucia in Saint Vincent in Grenadine akreditiranega skupnega visokega komisarja v Kanadi, Antigva in Barbuda, Saint Kitts in Nevis, Saint Lucia in Saint Vincent in Grenadine pa tudi skupno misijo pri Organizaciji vzhodnokaribskih držav (OECS – Organization of Eastern Caribbean States),⁷⁷ vendar pa v velike prestolnice vseeno raje pošiljajo svoje ambasadorje (Mohamed 2002: 24).

Kot zadnjo med alternativnimi metodami predstavljanja, ki se je pogosto poslužujejo mikro države, Plischke (1977: 54) razdeli vodenje bilateralnih odnosov z več državami na nevtralnem ozemlju (angl. *multiple bilateral diplomacy at neutral sites*). Berridge (1985: 179) pravi, da je ta metoda vsekakor zelo uporabna, pa čeprav gre v glavnem za neformalne stike »med diplomatskimi telesi v večjih diplomatskih centrih«, kot so New York in London. Za manjše države Plischke (1977: 54) ugotavlja, da so zelo pripravljeni »epicentri univerzalnega predstavljanja«, kot so Washington, Bonn, Bruselj, Pariz, Rim, Tokio, New Delhi pa tudi bolj nevtralna mesta, kot sta Bern in Dunaj, ki ponujajo »velik obseg uradnih stikov.«

Novejša verzija takšne metode je vodenje bilateralnih odnosov preko svojih stalnih in specialnih misij akreditiranih pri mednarodnih organizacijah. Najpogosteje se mikro države pri tem poslužujejo svojih misij pri OZN (v New Yorku ali Ženevi) in njenih specializiranih

⁷⁵ Za zunanje odnose in diplomatsko predstavljanje Andore skrbi Francija, za Lihtenštajn to opravlja Švica, za Monako Francija, za San Marino pa Italija.

⁷⁶ 6. člen DKDO: »Več držav lahko akreditira isto osebo kot vodjo misije v kakšni drugi državi, če temu ne nasprotuje država sprejemnica.«

⁷⁷ Organizacija vzhodnokaribskih držav (OECS) je bila ustanovljena leta 1981, ko je sedem vzhodnokaribskih držav v prestolnici Saint Kitts in Nevisa Basseterre podpisalo dogovor o sodelovanju in promociji skupnosti in solidarnosti med članicami. Organizacija ima danes devet članic, ki vključujejo Antiguo in Barbudo, Dominiko, Grenado, Montserrat, Saint Kitts in Nevis, Saint Lucio in Saint Vincent in Grenadine, Anguilla in Britanski deviški otoki pa imajo status pridruženih članic (OECS 2007).

agencijah. Mohamed (2002: 24) pravi, da taka praksa resda dovoljuje mikro državam, da izkoristijo tako svojo visoko usposobljeno misijo pri OZN kot tudi ugodno politično klimo enakopravnosti znotraj te organizacije, vendar pa diplomati v teh misijah največkrat niso najbolj primerni za reševanje in vodenje kompleksnih bilateralnih zadev. Podobno prakso nekatere izmed mikro držav aplicirajo tudi preko svojih komisariatov pri Commonwealthu, neredko pa izkoristijo tudi svoja predstavništva pri regionalnih medvladnih organizacijah, kot so Karibska skupnost in skupni trg (CARICOM – *Caribbean Community and Common Market*), Forum pacifiških otokov (PIF – *Pacific Islands Forum*), Ekonomska unija zahodnoafriških držav (ECOWAS – *Economic Union of West African States*) ali Afriška Unija (AU – *African Union*) (Plischke 1977: 54–55).

4.3 Multilateralna diplomacija mikro držav

East (v Mohamed 2002: 5) trdi, da se zaradi pomanjkanja virov, ki so potrebni za vzpostavitev »zadostnega diplomatskega aparata«, mikro države v svojih diplomatskih odnosih z drugimi državami zanašajo predvsem na multilateralno diplomacijo, ki je relativno cenejša v primerjavi z bilateralno. Navkljub temu, da ostaja klasično rezidenčno diplomatsko predstavljanja »poglavitni kanal za vodenje dialoga med državami« (Mohamed 2002: 25), je multilateralna diplomacija v okviru OZN, Commonwealtha in tudi v okviru drugih regionalnih organizacij za mikro države neprecenljivega pomena zaradi večje prepoznavnosti in ker jim omogoča uspešno zasledovanje njihovih zunanjepolitičnih interesov. Mohamed (2002: 36) v isti sapi še dodaja, da so mikro države, ki nimajo svojega predstavništva »v prestolnicah, kjer se odvijajo kontinuirana multilateralna pogajanja, hendikepirane, saj nimajo sredstva, preko katerega bi bil njihov glas v teh pogajanjih slišen« (*ibid.*).

4.3.1 Mikro države v OZN

OZN igra pomembno vlogo »diplomatskega sredstva /.../, ki je v nekem smislu stalna mednarodna konferenca« (Appathurai v Berridge 1985: 94), stalna prisotnost predstavnikov držav članic na sedežu te organizacije v New Yorku pa jo dela »pravšnje okolje za stalna diplomatska pogajanja« (*ibid.*). Tako kot za vse druge države je sprejem v OZN in odprtje stalne misije v New Yorku tudi za mikro države dokaz, da so dobrodošle v družini narodov in

obenem tudi dokaz »dokončnega priznanja njihove državnosti in politične neodvisnosti« (Mohamed 2002: 26).

Prav temu je najverjetneje pripisati relativno hitro vlaganje prošelj za članstvo v OZN in odpiranje stalnih misij mikro držav pri tej organizaciji. Po tem, ko sta leta 1965 neposredno po osamosvojitvi za članstvo zaprosili Republika Maldivi in Gambija, je večina mikro držav⁷⁸ sledila njunemu zgledu in v roku nekaj tednov ali celo nekaj dni po pridobitvi politične neodvisnosti zaprosila za vstop v organizacijo. Z izjemo Kiribatija in Vanuatuja so se tako vse mikro države pridružile OZN v roku manj kot treh mesecev po neodvisnosti (Mohamed 2002: 26). Podobno so pohitele tudi z odpiranjem stalnih misij, saj je, če je verjeti Appathuraiju (v Berridge 1985: 96), večina med njimi to naredila v roku manj kot treh mesecev po sprejemu v organizacijo.⁷⁹ Danes so tako vse mikro države polnopravne članice OZN in imajo – z izjemo Kiribatija – pri tej organizaciji odprte svoje stalne misije.⁸⁰ Vlade novonastalih mikro držav so bile prepričane, da s svojimi stalnimi misijami pri OZN lahko dosežejo »večjo vidnost za svojo nanovo pridobljeno politično neodvisnost« (Appathurai v Berridge 1985: 96), vsekakor pa so se dobro zavedale tudi uporabnosti te organizacije za povečanje svojega vpliva v mednarodni skupnosti. OZN namreč zanje predstavlja pomemben »kanal, preko katerega se sliši njihov glas« (*ibid.*) in preko katerega »so si zagotovile vplivnejšo vlogo v mednarodnih politikah, kot jim jo sicer daje njihova velikost in moč« (Appathurai v Berridge 1985: 97). Slednje še toliko bolj drži, če opazujemo obnašanje in delovanje teh držav znotraj skupin, ki so se oblikovale v OZN.

Tako kot vse druge se tudi mikro države pridružujejo geografskim skupinam⁸¹ znotraj organizacije, veliko pomembnejše pa je njihovo delovanje v okviru nekaterih drugih skupin. Mikro države tako delujejo v okviru Skupine 77,⁸² skupine nevrščenenih,⁸³ afro-azijske

⁷⁸ Kot je razvidno iz tabele v Prilogi A, so bile izjeme le nekatere pacifiške mikro države.

⁷⁹ Stalni predstavnik mikro države Saint Kitts in Nevis, ki je bila kot 158. članica sprejeta v OZN dne 23. septembra 1983, je še taisti dan predložil svoje kredenčno pismo Generalnemu sekretarju organizacije. (Appathurai v Berridge 1985: 96)

⁸⁰ Glej OZN (2006).

⁸¹ V praksi OZN je priznanih pet geografskih skupin: afriška, azijska, vzhodnoevropska, latinskoameriška ter zahodnoevropska (in drugi) skupina, kjer so kot 'drugi' vanjo vključene še ZDA, Kanada, Avstralija in Nova Zelandija (Appathurai v Berridge 1985: 102).

⁸² Izvorno ime je *Group of 77* ali krajše *G-77*. Skupina 128 držav, ki so svoje skupne interese na področju mednarodne trgovine in razvoja zapisale v Skupni deklaraciji sedemdesetih (*Joint Declaration of the Seventy-seven*) leta 1964 na prvi konferenci ZN za trgovino in razvoj (UNCTAD). (Šabič 1999: 146-147)

⁸³ Gibanje nevrščenenih ali *Non-aligned movement* (NAM) je nastalo v petdesetih letih 20. stoletja, ko je ob pojavu vala novih držav v Afriki, Aziji, Latinski Ameriki in Karibih težnja po ne-opredelitvi za nobenega od dveh vojaških blokov (ameriškega in sovjetskega) postajal vedno večja in večja. Gibanje se je najprej ukvarjalo predvsem s temami, kot so antikolonializem, ekonomska nerazvitost, mirno reševanje sporov in enakopravnost v mednarodnih odnosih, po hladni vojni pa se je gibanje usmerilo bolj na reformo VS, problem razoroževanja ter ekonomska, socialna in razvojna vprašanja (Benko 1997: 316).

skupine, še posebej pomembne pa so njihove aktivnosti v okviru skupine SIDS⁸⁴ oziroma njihovega *ad hoc* lobija in pogajalskega glasu AOSIS.⁸⁵

Mikro države relativno aktivno sodelujejo tudi v različnih agencijah OZN in drugih z njo povezanih institucijah. Ker gre za države v razvoju, ki so v veliki meri odvisne od mednarodne pomoči in kreditiranja, so mikro države še posebej glasne v Mednarodni banki za obnovo in razvoj (IBRD – *International Bank for Reconstruction and Development*) in v Mednarodnem denarnem skladu (IMF – *International Monetary Fund*). Njihova prisotnost pa se občuti tudi v nekaterih drugih institucijah, ki so povezane z OZN, kot so Organizacija za hrano in kmetijstvo (FAO – *Food and Agriculture Organization*), Mednarodna organizacija za pomorstvo (IMO – *International Maritime Organization*), Mednarodna Organizacija za delo (ILO – *International Labour Organization*), UNESCO, Organizacija ZN za industrijski razvoj (UNIDO – *United Nations Industrial Development Organization*) ter Mednarodna zdravstvena organizacija (WHO – *World Health Organization*) (Bartmann 2000: 7).

4.3.2 Mikro države in Commonwealth

V svoji izvorni obliki je bil Commonwealth skupnost polsuverenih držav, ki pa so uživale pravico do sprejemanja in pošiljanja diplomatskih predstavnikov. 'Stari' Commonwealth je zajemal britanske prekomorske teritorije Kanado, Avstralijo, Južno Afriko, Novo Zelandijo, takratni Indijski imperij, vse britanske kolonije in protektorate ter je tako vključno z ozemljem Velike Britanije in Irske sestavljal eno samo politično enoto z britansko krono kot vladarjem. Po obeh vojnah je Commonwealth doživel več preobrazb, ki so pripeljale do oblikovanja današnjega Commonwealtha – skupnosti neodvisnih držav, ki sicer

⁸⁴ SIDS je skupina držav, ki prepoznavajo številne skupne probleme in interese – majhnost, omejeni naravni viri, okoljski problemi, ogroženost zaradi klimatskih sprememb, ranljivost. Leta 1990 so stopile skupaj in se povezale v AOSIS ter si tako skupno izborile, da jih je mednarodna skupnost prepoznala kot posebnost v mednarodni razpravi o okolju in razvoju. Na konferenci ZN za okolje in razvoj (UNCED – *United Nations Conference on Environment and Development*) v Rio de Janeiru leta 1992 jim je uspelo v Agendo 21 zapisati, da bi morala biti vloga SIDS v razvoju obravnavana na ločeni mednarodni konferenci. To konferenco so izpeljali leta 1994 na Barbadosu, kjer so sprejeli Akcijski program za trajnostni razvoj majhnih otoških držav v razvoju (SIDS-PoA – *Barbados Programme of Action for the Sustainable Development of SIDS*), ki vsebuje seznam nalog, ki se jim je potrebno posvetiti. Nad izvedbo teh nalog bedijo institucije OZN (SIDSnet 2007a).

⁸⁵ AOSIS je »koalicija majhnih otoških in nizkoležečih obalnih držav, ki si delijo skupne razvojne izzive in skrbi glede okolja, še posebej njihove ranljivosti nasproti nevarnim učinkom globalnega segrevanja«. Zveza se je oblikovala leta 1990 med pripravami na UNCED konferenco o okoljskih spremembah v Riu, sestavlja pa jo 43 držav članic in opazovalk iz vseh svetovnih regij, ki skupaj predstavljajo kar 20 odstotkov članstva OZN. Članice AOSIS delujejo predvsem preko svojih diplomatskih misij pri OZN v New Yorku, odločitve pa sprejemajo na zasedanjih na nivoju ambasadorjev. AOSIS nima formalne ustanovne listine, ne sekretariata ne proračuna, njen glas pa predstavlja glas predsedujočega zvezi, ki deluje iz svoje misije pri OZN. Njena glavna vloga je vloga skupine pritiska, ki si v imenu SIDS prizadeva za to, da so njihovi specifični problemi in potrebe izpostavljeni na večjih mednarodnih konferencah (SIDSnet 2007b).

imajo svojega šefa države, vendar pa nekatere istočasno priznavajo britanskega suverena kot šefa Commonwealtha ali celo kot svojega šefa države⁸⁶ (Sen 1988: 18–19).

Za mikro države članice Commonwealtha,⁸⁷ je izjemnega pomena pravica do pošiljanja in sprejemanja odposlancev ter medsebojne izmenjave predstavnikov⁸⁸ znotraj te skupnosti. Številne namreč v tem okviru vzpostavljajo bilateralne stike z drugimi manjšimi državami, še toliko bolj pomembni pa so odnosi, ki jih znotraj Commonwealtha mikro države gojijo z večjimi državami, kot so na primer Avstralija, Nova Zelandija in Kanada. Commonwealth s svojo strukturo daje mikro državam možnost, da z minimalnimi izdatki na inovativen način razširijo svojo mrežo diplomatskih stikov in tudi izboljšajo kvaliteto dela svojih diplomatskih predstavnikov v tujini. Kot primer lahko navedemo skupno misijo najmanjših članic Commonwealtha v New Yorku, kjer si delijo skupne prostore in pisarniške storitve, stalnim predstavnikom teh držav pri OZN pa je vseeno omogočeno nemoteno delo v ločenih prostorih (Bartmann 2000: 7). Drugi pa je primer Tonge in njenega Visokega komisarja v Londonu, ki je istočasno akreditiran še pri nekaterih drugih evropskih državah in tudi pri EU (Bartmann 2000: 8).

4.3.3 Mikro države v regionalnih medvladnih organizacijah

Kot že omenjeno v enem od prejšnjih podpoglavij tako kot skupno delovanje mikro držav v okviru OZN, tudi regionalno povezovanje omogoča povečanje vpliva teh sicer šibkih držav, saj zaradi relativno podobnih zunanjepoličnih interesov lahko združijo svoje moči in skupno delujejo za doseg skupnih ciljev.

Regionalizacija kot pojem obsega tako regionalizacijo na ravni suverenih držav, kjer gre za prenašanje pristojnosti z države na subnacionalno raven, kot tudi regionalno sodelovanje na ravni mednarodne skupnosti. Ker obstajajo številni problemi, ki so zaradi fizične omejenosti države težko rešljivi na nacionalni zaradi težjega usklajevanja interesov med državami pa tudi na univerzalni ravni, predstavljajo regionalne organizacije »vmesni kanal« za reševanje bolj specifičnih, lokalnih problemov (Bučar 1993). Obenem regionalne medvladne organizacije predstavljajo tudi »pripravno shajališče za vsakodnevno gojenje

⁸⁶ Kanada, Avstralija in Nova Zelandija v skladu s svojimi domačimi ustavami priznavajo britansko kraljico kot svojega šefa države (Sen 1988: 19).

⁸⁷ Za seznam mikro držav članic Commonwealtha glej Prilogo A.

⁸⁸ Gre za razred diplomatskih predstavnikov poznanih kot Visoki komisarji, ki so s spremembo v strukturi Commonwealth-a po drugi svetovni vojni pridobili enake imunitete kot pripadajo drugim diplomatskim predstavnikom. Čeprav rang Visokega komisarja ni izrecno omenjen v nobenem viru diplomatskega prava, je iz dikcije »drugi vodje misij enakovrednega ranga« v 14. členu DKDO in tudi iz mednarodne diplomatske prakse razvidno, da gre za razred diplomatskih agentov ranga ambasadorja (Sen 1988: 28-29).

odnosov s sosedi« (Bartmann 2000: 7). Mikro države tako navadno ne izmenjujejo rezidenčnih predstavništev s sosednjimi državami, saj za medsosedske stike redno izkoriščajo institucije regionalnih organizacij, katerih članice so (*ibid.*). Prav vse mikro države se vključujejo v večje regionalne organizacije v svojih regijah, najbolj prisotne pa so v regionalnih organizacijah, ki so predstavljene v Tabeli 4.3.3.1.

Tabela 4.3.3.1 Članstvo v večjih regionalnih mednarodnih organizacijah

<i>regionalna mednarodna organizacija</i>	mikro države članice
CARICOM	Antigva in Barbuda, Bahami, Barbados, Belize, Dominika, Grenada, Gvajana, Saint Lucia, Saint Kitts in Nevis, Saint Vincent in Grenadine, Surinam, Trinidad in Tobago
PIF	Fidži, Kiribati, Nauru, Palau, Marshallovi otoki, Mikronezija, Samoa, Salomonovi otoki, Tonga, Tuvalu, Vanuatu
AU	Bocvana, Džibuti, Ekvatorialna Gvineja, Gambija, Gabon, Gvineja-Bissau, Komori, Mauritius, Sao Tome in Principe, Sejšeli, Svazi, Zelenortski otoki
ECOWAS	Gambija, Gvineja-Bissau, Zelenortski otoki
ACP	Antigva in Barbuda, Bahami, Barbados, Belize, Bocvana, Džibuti, Ekvatorijalna Gvineja, Fidži, Gabon, Gambija, Grenada, Gvineja-Bissau, Gvajana, Kiribati, Komori, Marshallovi otoki, Mauritius, Mikronezija, Nauru, Palau, Saint Kitts in Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent in Grenadine, Samoa, Sao Tome in Principe, Sejšeli, Salomonovi otoki, Surinam, Svazi, Tonga, Trinidad in Tobago, Tuvalu, Vanuatu, Vzhodni Timor, Zelenortski otoki
OECS	Antigva in Barbuda, Dominika, Grenada, Saint Kitts in Nevis, Saint Lucia in Saint Vincent in Grenadine

Viri: ACP (2005); CARICOM (2007); AU (2003); OECS (2007); PIF (2007).

4.4 Sklep

Finančnim in kadrovskim omejitvam navkljub diplomatska aktivnost mikro držav pušča svojo sled v mednarodni skupnosti. Njihovo zunanjo politiko zaznamujeta zgodovinska izkušnja vključenosti v politične okvire nekdanjih kolonialnih sil ter majhnost in druge lastnosti, ki iz nje izhajajo. Poglavitni zunanjepolitični interesi, ki jih mikro države v okviru svojih zmožnosti in z uporabo različnih razpoložljivih kanalov neprestano zasledujejo, segajo predvsem na področja domačega ekonomskega razvoja, mednarodne trgovine, klimatskih sprememb, ekonomske in okoljske ranljivosti ter mednarodne razvojne pomoči in razvoja nasploh. Svoje interese predstavljajo in o njih izmenjujejo mnenja z drugimi državami tako na

nivoju bilateralnih, predvsem pa regionalnih in multilateralnih diplomatskih stikov v okviru raznih regionalnih mednarodnih organizacij in OZN.

Izvajanje zunanje politike na bilateralni ravni, še posebej preko klasičnega predstavljanja preko rezidenčnih predstavništev v tuji državi, za mikro države predstavlja velik finančni in tudi kadrovski izziv. Prav zato so številne izbrale alternativne mednarodnopravno dovoljene možnosti diplomatskega predstavljanja, ki jim omogočajo, da navkljub svojim omejenim možnostim, zgradijo relativno razširjene in uporabne diplomatske mreže. Preko enostranskega vodenja diplomatskih odnosov, metode simultane predstavljanja več držav, predstavljanja preko tretje države, skupnega predstavljanja in vodenja bilateralnih odnosov z več državami na nevtralnem ozemlju oziroma preko misij pri mednarodnih organizacijah, mikro države presegajo okvire svojih zmožnosti in s svojim diplomatskim aparatom dosežejo številne pomembne mednarodne partnerje. Mikro države posvečajo največ pozornosti svojim diplomatskim stikom z nekdanjimi kolonialnimi matičnimi državami oziroma z eno od svetovnih velesil, z regionalno velesilo ter z OZN. Na multilateralni ravni ima absolutno prednost stalna misija pri OZN, za reševanje specifičnih problemov in koordinacijo z državami s podobnimi interesi pa najdejo oporo tudi v mednarodnih organizacijah regionalnega značaja.

5. ZAKLJUČEK

Val novih posebno majhnih držav, ki so se pojavile po letu 1960, je presenetil celotno mednarodno skupnost, te ozemeljsko majhne in populacijsko maloštevilčne države pa so pravzaprav ostale fenomen vse do današnjih dni. Če je na začetku pozornost in dvome vzbujalo predvsem vprašanje njihove suverenosti in enakopravnosti znotraj mednarodne skupnosti, pa danes te države predstavljajo posebnost tudi zaradi svoje diplomacije in zunanjepolitičnega delovanja. Pričujoče diplomsko delo ponuja kratek vpogled v mednarodno realnost mikro držav kot posebne skupine držav, ki se po svojih specifičnih lastnostih razlikujejo od drugih držav, istočasno pa izpostavi področje njihovih diplomatskih odnosov, kjer te države prav tako predstavljajo posebnost.

Vodilo pri delu sta mi predstavljali dve delovni hipotezi. Prva trdi, da so mikro države posebna kategorija držav, ki jim je skupno to, da imajo zelo majhen teritorij, maloštevilčno prebivalstvo ter omejene naravne in človeške vire, kar vpliva na njihovo zunanjo politiko in način vodenja diplomatskih odnosov. Analiza se zatorej najprej osredotoča na lastnosti, ki so mikro državam skupne in ki iz njih delajo posebnost med državami sodobne mednarodne skupnosti, pozornost pa je posvečena tudi vplivu teh lastnosti na njihovo zunanjo politiko in diplomatske odnose. Druga delovna hipoteza nadgrajuje prvo in trdi, da mikro države povečini vzpostavljajo diplomatske odnose z bivšimi kolonialnimi matičnimi državami, velikimi svetovnimi silami, regionalnimi silami in z Organizacijo Združenih narodov, pri tem pa se redkeje odločajo za klasično rezidenčno diplomatsko predstavljanje, pogosteje pa za alternativne oblike diplomatskega predstavljanja. V analizi so zatorej obravnavani načini vzpostavljanja diplomatskih odnosov, poseben poudarek pa dajem na oblikovanje in sestavo diplomatskih mrež mikro držav.

Še preden sem se lahko posvetila osrednji analizi, ki mi omogoča, da ovrednotim obe delovni hipotezi, je bilo potrebno oblikovati definicijski okvir, znotraj katerega so tekom celotne analize prepoznavane mikro države. Prek predstavljenih pristopov, definicij in kriterijev, je sicer jasno, da splošno veljavne, enotne definicije mikro držav ni, vendar pa sem bila zaradi potrebe po delovni definiciji primorana, da iz njih izluščim svojo lastno definicijo mikro države. V prvi vrsti sem zatorej analizirala uporabo merljivega indikatorja velikosti države (tj. število prebivalstva), ki se najpogosteje uporablja kot kriterij za razvrščanje držav v skupine. Ta analiza je pokazala, da velikokrat ni razlikovanja znotraj skupine t. i. 'majhnih držav', teoretiki pa pri definiciji navadno ne določijo spodnje meje kriterija števila

prebivalstva. Tisti redki, ki pa to storijo, posredno potrjujejo, da obstajajo države, ki so manjše od 'majhnih držav'. Nekateri izmed teh so skupino izredno majhnih držav poimenovali 'mikro države', posvetili so jim tudi nekaj relativno celostnih razprav ter s tem potrdili, da gre za skupino držav, ki je drugačna od drugih skupin držav. Njim na zahvalo, lahko potrdim prvi del prve delovne hipoteze, da gre pri mikro državah za posebno skupino držav.

Za potrditev drugega dela prve delovne hipoteze je bil potreben obširnejši vpogled v lastnosti mikro držav in njihovo zunanjo politiko. Z zbiranjem statističnih podatkov sem ugotovila, da imajo vse mikro države zelo maloštevilčno prebivalstvo, ki le v dveh primerih (Bocvana in Gabon) presega število milijon in pol. Obenem sem ugotovila tudi, da gre pri vseh mikro državah za zelo omejena ozemlja, ki so najpogosteje arhipelagi, otoki ali pa zelo majhne, zaprte celinske države. Oboje – maloštevilčno prebivalstvo in omejeno ozemlje – determinira 'majhnost' neke države, kar neposredno kaže na omejenost naravnih in človeških virov, ki pa so le ena izmed nemerljivih lastnosti mikro držav, ki vplivajo na njihovo zunanjo politiko in diplomatske odnose. Tekom analize so izpostavljene tudi druge kvalitativne lastnosti, kot so: otoškost, odročnost, izoliranost, ekonomska odprtost in šibkost, odsotnost državnih sredstev intervencije, ogroženost pred invazijam ter ranljivost, ki vse vodijo v neizogibno ekonomsko, politično in obrambno odvisnost od večjih držav (velesil). Ugotavljam, da se našteje kvalitativne lastnosti pravzaprav posredno prekrivajo s temami, katerim mikro države namenjajo največ pozornosti v svojih zunanjih odnosih, ki so: ekonomska in ekološka ranljivost, klimatske spremembe, mednarodna razvojna pomoč in TNI ter pospeševanje izvoza.

Ekonomska, politična in obrambna odvisnost mikro držav od večjih držav pa je neposredno povezana s še eno pomembno lastnostjo obravnavanih mikro držav – to je kolonialna preteklost. Skozi analizo prepoznavam skupine mikro držav z različnimi kolonialnimi izkušnjami, vsem pa je skupno to, da se zaradi nepripravljenosti na samostojno zunanjepolitično nastopanje neposredno po osamosvojitvi danes soočajo z administrativnimi in kadrovskimi težavami, da so prevzele nekatere politične in kulturne vzorce svojih bivših matičnih držav in da so ohranile pomembne politične in gospodarske vezi s temi državami. Tako kot vse poprej opisane lastnosti, tudi to pomembno vpliva na zunanjepolitično agendo in zunanjepolitično delovanje mikro držav. Končno tako ugotavljam, da: prvič, zunanjepolitična agenda mikro držav vključuje teme, ki se neposredno navezujejo na skupne lastnosti te skupine držav; in drugič, zunanje politike mikro držav so močno orientirane prav v smer večjih držav – pogosto njihovih bivših matičnih držav, ki so tudi njihove najpomembnejše zunanjepolitične partnerice.

Prva hipoteza je s temi ugotovitvami le delno potrjena, saj je jasno, da so med skupnimi lastnostmi mikro držav prepoznani še nekateri drugi dejavniki (npr. kolonialna preteklost, administrativne in kadrovske omejitve), ki prav tako vplivajo na zunanjo politiko in diplomatske odnose mikro držav.

Tudi ovrednotenje druge hipoteze predstavljam v dveh korakih. Prvi del druge hipoteze, ki pravi, da »mikro države povečini vzpostavljajo diplomatske stike z bivšimi kolonialnimi matičnimi državami, velikimi svetovnimi silami, regionalnimi silami in z Organizacijo Združenih narodov«, sem deloma že potrdila preko ovrednotenja prve hipoteze. Ugotovila sem namreč, da se mikro države pri svojem zunanjepolitičnem delovanju usmerjajo v države, nekdanje matične kolonialne sile, ki so Velika Britanija, Francija, Portugalska, Nizozemska, Belgija. Obenem sem tudi ugotovila, da pri oblikovanju svojih zunanjih politik veliko pozornosti posvečajo tudi svojim najpomembnejšim gospodarskim in trgovskim partnericam ter državam, ki so največje darovalke mednarodne razvojne pomoči. Navadno so to prav velike svetovne sile, kot so ZDA, Velika Britanija, Francija. Neodvisno od prve hipoteze pa je iz analize jasno tudi to, da pri vzpostavljanju diplomatskih odnosov dajejo prednost tudi regionalnim silam (karibske mikro države tako na primer pri tem nikoli ne pozabljajo ZDA in Kanade, pacifiške pa pozornost usmerjajo v Avstralijo in Novo Zelandijo) ter državam, ki gostijo sedeže pomembnih regionalnih organizacij (Belgiji kot 'gostiteljici' EU ali pa Fidžiju kot 'gostitelju' PIF). Niti najmanjšega dvoma ni, da s kadrovskega in finančnega vidika OZN za mikro države pomeni racionalno vodenje zunanje politike, odličen prostor za zagotavljanje široke mreže diplomatskih stikov in preseganje majhnosti, zato za mikro države predstavlja prioriteto v njihovi diplomaciji. Kadrovskim in finančnim problemom navkljub prav vse mikro države (z izjemo Kiribatija) vzdržujejo svojo misijo pri tej mednarodni organizaciji, za nekatere pa je to celo ena izmed skupno le dveh oziroma treh misij v svetu.

Končno lahko torej v celoti potrdim prvi del druge delovne hipoteze, saj mikro države največ pozornosti v svojih diplomatskih odnosih namenjajo prav bivšim kolonialnim matičnim državam, svetovnim velesilam, regionalnim silam in OZN.

Drugi del druge delovne hipoteze poskuša ugotoviti, ali v svojih diplomatskih odnosih mikro države pogosteje uporabljajo metodo klasičnega rezidenčnega diplomatskega predstavljanja ali alternativne oblike diplomatskega predstavljanja. V prvi vrsti analiza pokaže, da mikro države sicer vzdržujejo diplomatske stike z večjim številom držav, rezidenčna predstavništva mikro držav v tujini pa so prej izjema kot pravilo. V povprečju mikro države vzdržujejo nič več kot šest rezidenčnih predstavništev v tujini, vendar pa so njihove diplomatske mreže kljub temu relativno precej razširjene. Maldivi imajo na primer v

tujini odprti zgolj dve ambasadi, vendar pa vzdržujejo diplomatske stike s kar 126 državami. Pri tem so mikro državam v veliko pomoč alternativne oblike diplomatskega predstavljanja, ki so še dovoljene po DKDO. Te so: unilateralno predstavljanje, simultano predstavljanje več držav, predstavljanje preko tretje države, skupno predstavljanje ter vodenje bilateralnih odnosov z več državami na nevtralnem ozemlju oziroma poslužujoč se svojih misij pri mednarodnih organizacijah. DKKO dodaja še možnost odpiranja konzularnih predstavništev, poznane pa so tudi t. i. 'turistično-informativne' ter 'trgovske pisarne', ki prav tako služijo kot alternativna metoda vzdrževanja diplomatskih stikov.

Tudi drugi del druge delovne hipoteze je s tem potrjen, saj je iz analize razvidno, da se, navkljub neizpodbitno pomembni vlogi rezidenčnega predstavništva v diplomatskih odnosih mikro držav z drugimi državami, zaradi kadrovskih in finančnih omejitev te pogosteje odločajo za alternativne metode predstavljanja.

Mikro države, kot jih obravnava pričujoče diplomsko delo, so v prvi vrsti izjemno omejena ozemlja z izjemno maloštevilnim prebivalstvom, ki pa jih družijo še nekatere druge bolj specifične lastnosti. Kolonialna preteklost, ekonomska, politična in obrambna odvisnost od večjih držav, ekonomska in ekološka ranljivost, omejeni zunanje-politični interesi – vse to potrjuje, da gre za skupino držav, ki predstavljajo posebnost med drugimi državami. Poleg vsega naštetega jih od drugih držav razločuje tudi njihova diplomacija. Čeprav se soočajo s številnimi omejitvami, ki izvirajo prav iz njihove 'majhnosti', so z iznajdljivostjo in preudarno selektivnostjo uspele zgraditi racionalne in učinkovite diplomatske mreže. Diplomacija je s tem postala pomembno sredstvo za preseganje teh omejitev, z alternativnimi metodami pa mikro države uspevajo uveljavljati svoje zunanje-politične interese na nivojih, ki jim sicer zaradi finančnih in kadrovskih omejitev ne bi bili dosegljivi.

6.VIRI

6.1 Primarni viri

Deklaracija o načelih mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami (Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States in accordance with the Charter of the United Nations). Sprejeta kot priloga RES GS ZN 2625 (XXV) brez glasovanja dne 24. oktobra 1970. Dostopna na [http://www.mednarodni-odnosi.si/mo/Deklaracija%20%20nacel%20-%20Declaration%20on%20%20Principles%20\(2\).doc](http://www.mednarodni-odnosi.si/mo/Deklaracija%20%20nacel%20-%20Declaration%20on%20%20Principles%20(2).doc) (4. april 2006).

Deklaracija o podelitvi neodvisnosti kolonialnim državam in narodom (Declaration on the granting of independence to colonial countries and peoples). Sprejeta kot RES GA 1514 (XV) dne 14. decembra 1960. Dostopna na http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/c_coloni.htm (22. julij 2007).

Dunajska Konvencija o Diplomatskih Odnosih (Vienna Convention on Diplomatic Relations). Sprejeta na Dunaju dne 18. aprila 1961 je vstopila v veljavo 24. aprila 1964. Dostopna na http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf (24. februar 2006).

Dunajska Konvencija o Konzularnih Odnosih (Vienna Convention on Consular Relations). Sprejeta na Dunaju 24. aprila 1963 je vstopila v veljavo 19. marca 1967. Dostopna na http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_2_1963.pdf (24. februar 2006).

Montevidejska Konvencija o pravicah in obveznostih držav (Montevideo Convention on the Rights and Duties of States). Sprejeta 26. decembra 1933 je vstopila v veljavo 26. decembra 1934. Dostopna na <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/intdip/interam/intam03.htm> (22. julij 2007).

6.2 Sekundarni viri

ACP (2005): *ACP Member States/Les Etats ACP*. Dostopno na http://www.acpsec.org/en/acp_states.htm (25. julij 2007).

Anckar, Dag (1999): Homogeneity and Smallness: Dahl and Tufte revisited. *Scandinavian Political Studies* 22(1). Dostopno na <http://web8.epnet.com/> (23. oktober 2006).

Anckar, Dag (2002): Why are small island states democracies. *Round Table*, 375–390. Dostopno na <http://web8.epnet.com/> (23. oktober 2006).

Andriamananjara, Soamiely in Maurice Shiff (1998): *Regional Groupings among Microstates*. Dostopno na <http://www.worldbank.org/html/dec/Publications/Workpapers/WPS1900series/wps1922/wps1922.pdf> (2. januar 2006).

AU (2003): *AU Member States*. Dostopno na <http://www.africa-union.org/root/au/memberstates/map.htm> (25. julij 2007).

- Baehr, Peter J. (1975): Small states: a toll for analysis? *World Politics* 27, 456–466.
- Baillie, Sasha (1998): A theory of small states influence in the European Union. *Journal of International Relations and Development* 1(3–4), 195–219.
- Barston, R. P. (1991): *Modern diplomacy*. New York: Longman.
- Bartmann, Barry (2000): *The Microstate Experience: Very Small States in the International System*. Dostopno na http://www.fo-dk.dk/Baggrund/microstate_experience.htm (22. avgust 2004)
- Benko, Vlado (1997): *Znanost v mednarodnih odnosih*. Ljubljana: FDV.
- Benko, Vlado (1998): Mesto in funkcije diplomacije v razvoju mednarodne skupnosti. V Milan Jazbec (ur.): *Diplomacija in Slovenci: zbornik tekstov o diplomaciji in o prispevku Slovencev v diplomatsko teorijo in prakso*, 39–58. Celovec: Založba Drava.
- Benko, Vlado (2000): *Zgodovina mednarodnih odnosov*. Ljubljana: FDV.
- Bernal, Richard L. (1998): The Integration of Small Economies in the Free Trade Area of the Americas. *CSIS Policy Papers on the Americas IX*, 52–75.
- Berridge, G.R. in Jennings, A. (1985): *Diplomacy at the UN*. London: Macmillan.
- Berridge, Geoff (1987): *International Politics: States, Power, and Conflict since 1945*. London: Prentice Hall.
- Berridge, Geoff (1999): *Diplomacy: theory and practice*. New York: Palgrave.
- Berridge, Geoff in drugi (2001): *Diplomatic Theory from Macchiavelli to Kissinger*. New York: Palgrave.
- Berridge, Geoff in James, Alan (2001): *A Dictionary of Diplomacy*. New York: Palgrave.
- Bjøl, Erling (1968): The Power of the Weak. *Cooperation and Conflict* 3, 157–168.
- Boniface, Pascal (2001): *Le monde contemporain: grandes lignes de partage*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Bray, Mark (2002): Small Countries in International Development. *The Journal of Development Studies*, 295–300. Dostopno na <http://web8.epnet.com> (4. november 2006).
- Briguglio, Lino (2001): *Measuring Vulnerability*. Dostopno na http://www.ourplanet.com/imgversn/103/17_mea.htm (22. avgust 2004).
- Briguglio, Lino (2004): *Small Island Developing States and their Economic Vulnerability*. Predstavljeno na Mednarodnem simpoziju 'Small Islands and Sustainable Development'. Dostopno na <http://www.gdrc.org/oceans/lino.html> (22. avgust 2004).

Bučar, Bojko (1993): *Mednarodni regionalizem – mednarodno večstransko sodelovanje evropskih regij*. Ljubljana: FDV.

Bučar, Bojko (2001): Stroka in politika ob deseti obletnici slovenske zunanje politike. *Teorija in praksa* 38(1), 142–151.

Bull, Hedley (1977): *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. V Christer Jönsson in Richard Langhorne (ur.): *Diplomacy I*(2004), 75–91. London: Sage Publications.

Calvert, Peter (1986): *The Foreign Policy of New States*. Brighton: Wheatsheaf Books.

Calvocoressi, Peter (1991): *World Politics since 1945*. Essex: Longman.

CARICOM (2007): *CARICOM member states*. Dostopno na http://www.caricom.org/jsp/community/member_states.jsp?menu=community (25. julij 2007).

CIA (2003): *World Factbook 2003*. Dostopno na <http://www.cia.gov/library/publications/download/download-2003/factbooka2003.zip> (28. julij 2007).

CIA (2005): *World Factbook 2005*. Dostopno na <http://www.cia.gov/library/publications/download/download-2005/factbooka2005.zip> (28. julij 2007).

Commonwealth (2007): *Members*. Dostopno na <http://www.thecommonwealth.org/Internal/142227/members>, (28. julij 2007).

Crawford, James (2006): *The Creation of States in International Law*. Oxford: Oxford University Press. Dostopno na <http://web8.epnet.com> (4. december 2006).

Degan, Vladimir (2000): *Međnarodno pravo*. Rijeka: Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci.

Dembinski, Ludwik (1988): *The Modern Law of Diplomacy*. Dordrecht: Martins Nijhoff.

Easterly, William in Aart Kraay (1999): *Small States, Small Problems?* Washington: World Bank. Dostopno na <http://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/SmallStatesSmallProblems.pdf> (3. april 2006).

FCO – Foreign and Commonwealth Office (2007): *Our Network of Influence*. Dostopno na <http://www.fco.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1026318619550> (3. julij 2007).

Feltham, Ralph George (1993): *Diplomatic handbook*. New York: Longman.

Gondeau, Severine (2005): *La fonction publique dans les micro-états européens*. Strasbourg: Ecole Nationale de l'Administration. Dostopno na <http://web8.epnet.com> (4. februar 2007).

Hamilton, Keith in Richard Langhorne (1995): *The Practice of Diplomacy: its evolution, theory and administration*. Oxon: Routledge.

Hänggi, Heiner (1998): Small State as a Third State: Switzerland and Asia-Europe Interregionalism. V Laurent Goetchel (ur.): *Small states inside and outside the European Union: interests and policies*, 79–95. Boston: Kluwer Academic Publishers.

Henrikson, Alan K. (2001): A coming 'Magnesian' age? Small States, Global System and the International Community. *Geopolitics* 6(3), 49–86.

Holsti, K.J. (1995): *International Politics: a Framework for Analysis*. New Jersey: Prentice Hall.

Hong, Mark (1995): Small States in the United Nations. Organizing International Relations: fifty years after the United Nations' Charter. *International Social Science Journal* XLVII(2), 277–287.

Igarashi, Masahiro (2002): *Associated Statehood in International Law*. Haag: Kluwer Law International. Dostopno na <http://books.google.com/books?vid=ISBN9041117105&id=1peIxEyy1o0C&pg=PR3&lpg=PR3&dq=micro-states&sig=oIbl8c0zzhzGjisX8r3mKEHID74#PPR3,M1> (12. februar 2007).

James, Alan (1991): Diplomatic relations and contacts. *The British Yearbook of International Law* 62, 347–387.

Janković, Branimir M. (1988): *Diplomatija – savremeni sistem*. Beograd: Naučna knjiga.

Jazbec, Milan (2000): *The Small New States in Europe After the Fall of the Berlin Wall and Their Diplomacies*. Dostopno na <http://www.ruf.rice.edu/~sarmatia/900/jazbec.html> (5. februar 2007).

Jazbec, Milan (2001): *The diplomacies of new small states: the case of Slovenia with some comparison with the Baltics*. Aldershot (etc.): Ashgate.

Jazbec, Milan (2002): *Diplomacija in varnost*. Ljubljana: Vitrum.

Julien, K.S. (1992): *The problems of small states*. Round Table 321, januar 1992. Dostopno na <http://web8.epnet.com/> (4. december 2006).

Kajnič, Sabina (2001): *Srednje velike države v Evropi: iskanje paradigme na primerih Poljske in Španije*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.

Kelman, Ilan (2001): *What are islands, isolated geographies, and small states?* Dostopno na <http://www.islandvulnerability.org/background.html> (22. avgust 2004).

Keohane, Robert O. (1969): Liliputians' Dilemmas: Small States in International Politics. *International Organisation* 23(2), 291–31.

Kindley, Randal (1995): Challenges to Traditional Economic Governance in Small European States. V Josef Langer in Wolfgang Pöllauer (ur.): *Small States in The Emerging New Europe*, 112–134. Eisenstadt: Verlag für Soziologie.

Kramer, Helmut (1994): *Small States Theorising in the Europe of Nineties*. Referat na mednarodni konferenci 'Transformacija v Vzhodni Evropi', Praga 17.–19. november.

KSZI – Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije (2007): *Abecedni seznam imen držav, uradnih kratkih in polnih imen*. Dostopno na <http://www.gu.gov.si/fileadmin/gu.gov.si/pageuploads/PROJEKTI/Registri/KSZI/abecedni.html> (20. marec 2007).

Little, Richard in Michael Smith (2006): *Perspectives on world politics*. Oxon: Routledge.

Maldivesinfo (2007): *Foreign Relations*. Dostopno na <http://www.maldivesinfo.gov.mv/government/foreignRelations.htm> (12. februar 2007).

Misra, Amalendu (2004): An introduction to the 'small' and 'micro' states of South Asia. *Contemporary South Asia* 13(2), 127–131. Dostopno na <http://web8.epnet.com/> (4. februar 2007).

Mohamed, Ali Naseer (2002): *The Diplomacy of Micro-states*. Netherlands: Clingendael. Dostopno na <http://www.clingendael.nl/cli/publ/diplomacy/pdf/issue78.pdf> (10. december 2006).

Morgenthau, Hans (1995): *Politika med narodi: borba za moč in mir*. Ljubljana: DZS.

Navari, Cornelia (2000): *Internationalism and the state in the twentieth century*. London: Routledge.

Nick, Stanko (1997): *Diplomacija: metode i tehnike*. Zagreb: Barbat.

Nick, Stanko in Ivo Sanader (1999): *Diplomatski leksikon*. Zagreb: Barbat

Nicolson, Harold George (1988): *Diplomacy*. Washington: Institute for the Study of Diplomacy.

OECS – Organization of Eastern Caribbean States (2007): *Origin and Evolution*. Dostopno na http://www.oecs.org/about_origin.html (18. julij 2007).

Osolnik, Bogdan (1998): Parlamentarna diplomacija. V Milan Jazbec (ur.): *Diplomacija in Slovenci*, 160–183. Celovec: Drava.

Østerud, Øyvind (1994): Sovereign Statehood and National Self-Determination – A World Order Dilemma. V Marianne Heiberg (ur.): *Subduing Sovereignty*, 18–27. London: Pinter Publishers.

OZN (2006a): *Permanent Missions to the United Nations*. Dostopno na <http://www.un.org/members/missions.shtml> (22. julij 2007).

OZN (2006b): *United Nations Member States*. Dostopno na <http://www.un.org/members/list.shtml> (22. julij 2007).

Paul, James A. (2000): *Small States and Territories*. New York: Global Policy Forum. Dostopno na <http://www.gobalpolicy.org/nations/micro.htm> (22. avgust 2004).

Petrič, Ernest (1996): Zunanja politika malih držav. *Teorija in praksa* 29(5–6), 572–580.

PIF (2007): *Member Countries*. Dostopno na <http://www.forumsec.org/pages.cfm/about-us/member-countries> (25. julij 2007).

Plischke, Elmer (1977): *Microstates in world affairs: policy problems and options*. Washington: American Enterprise Institute for Public Policy Research.

Rapoport, Jacques, Ernest Muteba in Joseph J. Therattil (1971): *Small States and Territories: Status and Problems*. *United Nations Institute for Training and Research Series* 3. New York: Arno Press.

Rosenau, James N. (1971): *The scientific study of foreign policy*. New York: Free Press, London: Collier-Macmillan.

Russet, Bruce in Harvey Starr (1996): *Svetovna politika: izbira možnosti*. Ljubljana: FDV.

Satow, Ernest (1995): *Satow's Guide to Diplomatic Practice*. London, New York: Longman.

Sen, Biswanath (1988): *A Diplomat's Handbook of International Law and Practice*. Dordrecht: Martinus Nijhoff.

Senjur, Marjan (1992): The Viability of Economic Development of a Small State Separating from a Large One. *Development and International Cooperation* 8 (14–15), 5–22.

SIDSnet (2007a): *About Small Island Developing States*. Dostopno na <http://www.sidsnet.org/2.html> (12. julij 2007).

SIDSnet (2007b): *Alliance of Small Island States*. Dostopno na <http://www.sidsnet.org/aosis> (12. julij 2007).

SPC – South Pacific Commission (2003): *Biofuel Energy from Coconut: The Lory cooperative pilot project*. Dostopno na <http://www.spc.org.nc/preface/press%20releases/Copra/5%20Data%20Analysis%20Lory%20Coop%20Niche%20Project.pdf> (12. julij 2007).

Strange, Susan (1995): *Države in trgi*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Sundelius, Sengt (1980): Independence and Foreign Policy. *Cooperation and conflict* 15(4), 187–208.

Svetličič, Marjan (2004): *Pogovori o prihodnosti Slovenije pri predsedniku Republike Slovenije. V svetu dejavna in prepoznavna Slovenija: prednostne naloge prihodnje slovenske zunanje politike*, 127–128. Ljubljana: Urad predsednika Republike.

Šabič, Zlatko (1999): *Voting in international organizations: Mere formality or a matter of substance?* Ljubljana: FDV.

Šabič, Zlatko (2002): Small States Aspiring for NATO Membership: Some Factors Influencing the Accession Process. V Zlatko Šabič in Charles Bukowski (ur.): *Small States in the Post-Cold War World*, 1–24. Westport: Praeger.

Škrk, Mirjam (1999): Recognition of states and its (non-)implication on state succession: the case of successors states to the former Yugoslavia. V Mojmir Mrak (ur.): *Succession of States*, 1–60. The Hague: Kluwer Law International.

Thorhalsson, Baldur (2001): Small States and European Integration: A theoretical approach. Konferenca *Small States and World Markets: Fifteen years later*, 27.–29. september. Göteborg: Göteborg University.

UNCTAD (2006): *UN list of LDCs after the 2006 triennial review*. Dostopno na <http://www.unctad.org/Templates/Page.asp?intItemID=3641&lang=1> (15. februar 2007).

UNDPI – United Nations Department of Public Information (2000): *Basic Facts about the United Nations*. New York: United Nations Publications.

Väyrynen, Raimo (1971): On the definition and measurement of small power status. *Cooperation and conflict* 1, 91–102.

Vončina, Tina (2003): *Delovanje majhnih držav v Generalni Skupščini Združenih Narodov: primer Slovenije*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.

Vukadinović, Radovan (1995): *Diplomacija: strategija političnih pogajanj*. Ljubljana: Arah Consulting.

Werner, Wouter G. in Jaap H. de Wilde (2001): The Endurance of Sovereignty. *European Journal of International Relations* 7(3), 283–313.

White, Brian (2001): Diplomacy. V John Baylis in Steven Smith (ur.): *The Globalization of World Politics: An introduction to international relations*, 317–330. Oxford: Oxford University Press.

World Bank (2006): *More on What Makes Small States Different?* Dostopno na [http://wbln0018.worldbank.org/html/smallstates.nsf/\(attachmentweb\)/MoreonWhatMakesSSDifferent/\\$FILE/MoreonWhatMakesSSDifferent.pdf](http://wbln0018.worldbank.org/html/smallstates.nsf/(attachmentweb)/MoreonWhatMakesSSDifferent/$FILE/MoreonWhatMakesSSDifferent.pdf) (3. april 2006).

World Bank (2007): *Heavily Indebted Poor Countries*. Dostopno na <http://go.worldbank.org/4IMVXTQ090> (17. julij 2007).

7. PRILOGE

Priloga A: Seznam mikro držav vključenih v analizo

	prebivalstvo (2005)	datum neodvisnosti	datum sprejetja v OZN	Commonwe alth
<i>Antigva in Barbuda</i>	68 722	1. november 1981	11. november 1981	*
<i>Bahamski otoki</i>	301 790	10. julij 1973	18. september 1973	*
<i>Barbados</i>	279 254	30. november 1966	9. december 1966	*
<i>Belize</i>	279 457	21. september 1981	25. september 1981	*
<i>Bocvana</i>	1 640 115	30. september 1966	17. oktober 1966	*
<i>Dominika</i>	69 029	3. november 1978	18. december 1978	*
<i>Džibuti</i>	476 703	27. junij 1977	20. september 1977	
<i>Ekvatorialna Gvineja</i>	535 881	12. oktober 1968	12. november 1968	
<i>Fidži</i>	893 354	10. oktober 1970	13. oktober 1970	suspendiran 2006
<i>Gabon</i>	1 389 201	17. avgust 1960	20. september 1960	
<i>Gambija</i>	1 593 256	18. februar 1965	21. september 1965	*
<i>Grenada</i>	89 502	7. februar 1974	17. september 1974	*
<i>Gvajana</i>	765 283	26. maj 1966	20. september 1966	*
<i>Gvineja-Bissau</i>	1 416 027	24. september 1973 (unilateralna deklaracija neodvisnosti) 10. september 1974 (neodvisnost prizna Portugalska)	17. september 1974	
<i>Kiribati</i>	103 092	12. julij 1979	14. september 1999	*
<i>Komori</i>	671 247	6. julij 1975	12. november 1975	
<i>Maldivi</i>	349 106	26. julij 1965	21. september 1965	*
<i>Marshallovi otoki</i>	59 071	21. oktober 1986	17. september 1991	
<i>Mauritius</i>	1 230 602	12. marec 1968	24. april 1968	*
<i>Mikronezija</i>	108 105	3. november 1986	17. september 1991	
<i>Nauru</i>	13 048	31. januar 1968	14. september 1999	posebna članica
<i>Palau</i>	20 303	1. oktober 1994	15. december 1994	
<i>Saint Kitts in Nevis</i>	38 958	19. september 1983	23. september 1983	*
<i>Saint Lucia</i>	166 312	22. februar 1979	18. september 1979	*
<i>Saint Vincent in Grenadine</i>	117 534	27. oktober 1979	16. september 1980	*
<i>Samoa</i>	177 287	1. januar 1962	15. december 1976	*
<i>Salomonovi otoki</i>	538 032	7. julij 1978	19. september 1978	*
<i>Sao Tome in Principe</i>	187 410	12. julij 1975	16. september 1975	
<i>Sejšeli</i>	81 188	29. junij 1976	21. september 1976	*
<i>Surinam</i>	438 144	25. november 1975	4. december 1975	
<i>Svazi</i>	1 173 900	6. september 1968	24. september 1968	*
<i>Tonga</i>	112 422	4. junij 1970	14. september 1999	*
<i>Trinidad in Tobago</i>	1 088 644	31. avgust 1962	18. september 1962	*
<i>Tuvalu</i>	11 636	1. oktober 1978	5. september 2000	*
<i>Vanuatu</i>	205 754	30. julij 1980	15. september 1981	*
<i>Vzhodni Timor</i>	1 040 880	28. november 1975 (neodvisnost od Portugalske) 20. maj 2002 (neodvisnost od Indonezije)	27. september 2002	
<i>Zelenortski otoki</i>	418 224	5. julij 1975	16. september 1975	

Viri: KSZI (2007); OZN (2007a); Commonwealth (2007); CIA (2003); CIA (2005).

Priloga B: Evropske zgodovinske mikro države

Med mikro državami najdemo tudi ostanke dolgoživih srednjeveških političnih tvorb. Slednje, ki so preživele več stoletij, so šele v prejšnjem stoletju dobile pravo priložnost, da kot drugim enake nastopijo v sodobnem meddržavnem prostoru. Bartman (2000: 1) jih pomenljivo poimenuje *zgodovinske evropske mikro države*. »V srednjeveškem obdobju je obstajalo okrog petsto političnih enot z nekaterimi karakteristikami države. Prek procesov agregacije, integracije, porok in osvajanj so se te enote razvile v 21 držav, kneževin in neodvisnih mest v Evropi leta 1875« (Holsti v Little in Smith 2006: 22). Ostanke nekaterih od teh srednjeveških političnih struktur so se z nekaterimi nujnimi prilagoditvami ohranili vse do danes v obliki suverenih mikro držav Andora, Lihtenštajn,⁸⁹ Luksemburg, Monako in San Marino.

Suverenost zgodovinskih evropskih držav temelji na zgodovinsko-politični tradiciji, zato bi lahko predpostavljali, da jih na tej podlagi večina držav priznava kot enakopravne članice v mednarodni skupnosti. Navkljub zelo omejenemu teritoriju in neobičajnim oblikam politične organiziranosti, suverenost teh držav tudi res »ni nikoli bila direktno postavljena pod vprašaj, vendar pa so bila njihova prizadevanja, da bi se udejstvovala v mednarodnem sistemu kot enakovredne, zavrjnena« (Bartmann 2000: 1).

Prvič se je to zgodilo že leta 1919, ko je vseh pet evropskih zgodovinskih mikro držav zaprosilo za članstvo v Društvu narodov (DN). Luksemburg je bil v organizacijo sprejet leto kasneje, kneževina Lihtenštajn pa je bila zavrjnena, ker se je »zaradi njene omejene velikosti, majhne populacije in geografskega položaja odločila poveriti drugim nekatere svoje attribute suverenosti« (Bray 2002: 295). Monako je od svoje namere odstopil, San Marino pa ni odgovoril na zahtevo Generalnega Sekretarja po dodatnih informacijah in je tako ostal izven DN.

Ambicije zgodovinskih evropskih mikro držav po aktivnem sodelovanju v osrednjih organih mednarodnega sistema tudi po drugi svetovni vojni niso ugasnile, a si je zgolj Luksemburg uspel izboriti pot v San Francisco leta 1945 in postal ustanovna članica v OZN. Preostale evropske zgodovinske mikro države so bile za naslednjih nekaj desetletij v svojih ambicijah umetno potešene s sprejemom v specializirane agencije OZN. Lihtenštajn je svojega predstavnika v Generalni Skupščini (GS) končno dobil leta 1990, San Marino leta 1992, Monako in Andora pa šele leta 1993 (UNDPI 2000: 295).

⁸⁹ Ime *Lihtenštajn* je ime, ki ga uporablja Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije (KSZI 2007).

Priloga C: Število diplomatskih misij mikro držav v tujini po regijah leta 2000

	Afrika in Indijski ocean	Azija in Bližnji Vzhod	Evropa	Latinska Amerika in Karibi	Severna Amerika	Pacifiški ocean	Skupaj (bilat.)	Misije pri MOrg
Afrika	48	19	42	6	13	1	129	12
Bocvana	6	1	2	-	1	-	10	1
Džibuti	5	4	1	-	1	-	11	1
E.Gvineja	3	1	3	-	1	-	8	1
Gabon	14	5	8	3	2	-	32	1
Gambija	3	3	3	-	1	-	10	1
Gvineja-Bissau	4	1	5	1	1	-	12	1
Komori	1	-	-	-	1	-	2	1
Mauritius	4	3	5	-	1	1	14	1
Sao Tome in Principe	2	-	2	-	-	-	4	1
Sejšeli	1	-	2	-	1	-	4	1
Svazi	3	1	2	-	2	-	8	1
Zelenortski otoki	2	-	9	2	1	-	14	1
Azija in Pacifik	-	7	6	-	6	12	31	10
Fidži	-	3	2	-	1	3	9	1
Kiribati	-	-	-	-	-	-	-	-
Maldivi	-	1	1	-	-	-	2	1
Marshallovi otoki	-	2	-	-	1	1	4	1
Mikronezija	-	1	-	-	1	1	3	1
Nauru	-	-	-	-	-	1	1	1
Palau	-	-	-	-	1	-	1	1
Samoa	-	-	1	-	1	2	4	1
Salomonovi otoki	-	-	1	-	1	2	4	1
Tonga	-	-	1	-	-	-	1	1
Tuvalu	-	-	-	-	-	1	1	1
Vanuatu	-	-	-	-	-	1	1	1
V. Timor*								
Centralna in J. Amerika	1	3	23	17	22		66	16
Antigva in Barbuda	-	-	2	-	2	-	4	1
Bahami	-	-	1	-	2	-	3	1
Barbados	-	-	2	1	2	-	5	2
Belize	-	1	4	4	1	-	10	3
Dominika	-	-	1	-	2	-	3	1
Grenada	-	-	2	-	2	-	4	1
Gvajana	-	1	2	4	2	-	9	1
St. Kitts in Nevis	-	-	1	-	2	-	3	1
St. Lucia	-	-	2	-	2	-	4	1
St. Vincent in Grenadines	-	-	2	-	2	-	4	1
Surinam	-	-	2	5	1	-	8	1
Trinidad in Tobago	1	1	2	3	2	-	9	2
SKUPAJ	49	29	71	23	41	13	226	38

* Vzhodni Timor je leta 2000 še bil pod okupacijo Indonezije.

Vir: prirejeno po Mohamed (2002: 17).

Priloga D: Število tujih rezidenčnih misij v mikro državah po regijah leta 2000

	Afrika in Indijski ocean	Azija in Bližnji Vzhod	Evropa	Latinska Amerika in Karibi	Severna Amerika	Pacifiški ocean	Skupaj
Afrika	44	37	32	7	9	1	130
Bocvana	6	3	4	-	1	-	14
Džibuti	4	7	2	-	1	-	14
E.Gvineja	3	2	3	-	-	-	8
Gabon	14	8	8	4	2	-	36
Gambija	4	2	1	-	1	-	8
Gvineja-Bissau	2	3	3	1	1	-	10
Komori	2	3	-	-	-	-	5
Mauritius	2	4	3	-	1	1	11
Sao Tome in Principe	3	1	1	-	-	-	5
Sejšeli	1	2	3	-	-	-	6
Svazi	2	1	1	-	1	-	5
Zelenortski otoki	1	1	3	2	1	-	8
Azija in Pacifik	-	21	6	-	5	19	51
Fidži	-	5	2	-	1	7	15
Kiribati	-	1	-	-	-	2	3
Maldivi	-	4	-	-	-	-	4
Marshallovi otoki	-	2	-	-	1	-	3
Mikronezija	-	2	-	-	1	1	4
Nauru	-	1	-	-	-	-	1
Palau	-	1	-	-	1	-	2
Samoa	-	1	-	-	1	2	4
Salomonovi otoki	-	2	1	-	-	3	6
Tonga	-	1	1	-	-	2	4
Tuvalu	-	-	-	-	-	-	-
Vanuatu	-	1	2	-	-	2	5
V. Timor*							
Centralna in J. Amerika	1	20	18	38	10	1	88
Antigva in Barbuda	-	1	1	1	-	-	3
Bahami	-	1	1	-	1	-	3
Barbados	-	1	1	5	2	1	10
Belize	-	1	1	8	1	-	11
Dominika	-	1	-	1	-	-	2
Grenada	-	1	1	2	1	-	5
Gvajana	-	3	2	5	2	-	12
St. Kitts in Nevis	-	1	-	1	-	-	2
St. Lucia	-	1	1	1	-	-	3
St. Vincent in Grenadines	-	1	1	1	-	-	3
Surinam	-	5	3	3	1	-	12
Trinidad in Tobago	1	3	6	10	2	-	22
Skupaj	45	78	56	45	24	21	269

* Vzhodni Timor je leta 2000 še bil pod okupacijo Indonezije.

Vir: prirejeno po Mohamed (2002: 20–21).